

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HAŞİM NEZİHİ OKAY'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ ÜZERİNDE
BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat TÜRKOĞLU
200412511004

Balıkesir-2008

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalında hazırlanan Yüksek Lisans / Doktora tezi jürimiz tarafından incelenerek, aday,/...../200... tarihinde tez savunma sınavına alınmış ve yapılan sınav sonucunda sunulan tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÜYE

ÖZET

HAŞİM NEZİHİ OKAY'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Murat TÜRKOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZSARI

Şubat 2008 128 sayfa

Haşim Nezihî, edebî eserleriyle ve araştırmalarıyla dikkat çekmeyi başarmış bir edebiyat ve kültür adamıdır. Herhangi bir zümrenin içerisinde yer almamıştır. Nezihî, eserlerini üretirken değişik şair ve yazarlardan etkilenmiştir. Şair, Atatürk İnkılâplarına bağlı yenilikçi bir kişiliğe sahiptir.

Bu çalışmaya, Haşim Nezihî'nin edebî eserleri üzerinde çok fazla durulmadığı için başlanmıştır. Bu sebeple onun edebî kişiliği ve eserlerini tahlil etme ihtiyacı hissedilmiştir. Amacımız Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatının bu üretken ve başarılı sanatçısını edebiyatla ilgilenen çevrelere geniş çerçevede tanıtabilmektir. Bu amaçla araştırmalar yapmak üzere şairin öğretmen olarak çalıştığı değişik il ve ilçelere gidilmiştir. Çeşitli kütüphanelerde ve üniversitelerde araştırmalar yapılmıştır. Pek çok gazete, süreli yayın, kitap taranmıştır.

Hazırlanan bu tez çalışmasında Haşim Nezihî'nin ilk önce hayatı ve edebî kişiliğiyle ilgili bilgiler bir sıraya konulmuştur. İlerleyen bölümde sanatçının eserleri belirli bir sıra ile incelenmiştir. İlk önce şairin şiirlerinin temalarına göre analizi yapılmıştır. İlerleyen bölümde incelenen şiirlerin iç ve dış özellikleriyle ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Son bölümde Haşim Nezihî'nin kitapları ile gazete ve süreli yayınlarda çıkan yazıları tahlil edilmiştir.

Yapılan bu yüksek lisans çalışması sonrasında varılan sonuç Haşim Nezihî'nin son derece verimli, farklı alanlarda çalışmalar yapmış oldukça başarılı bir kültür ve sanat adamı olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Haşim Nezihî'nin hayatı, edebî kişiliği, eserleri.

ABSTRACT

THE BIOGRAPHY OF HAŞİM NEZİHİ OKAY AND A RESEARCH ABOUT THE LITERARY PERSONALITY

Murat TÜRKOĞLU

Ph. D. Thesis

**Turkish Language and Business Department
Supervisor: The Assistant of Associate Professor
Dr. Mustafa ÖZSARI**

February 2008 128 pages

Haşim Nezihi Okay is a man of literature and culture who has achieved to attract attention about his literary works and researches. He is not involved in any class of people. While Nezihi is producing his works, he is affected by different authors and poets. The author is devoted to Atatürk's Revolutions and has a personality who favours change.

It has been started to that study because of not being existed too much on his literary works. For this reason, it has been felt that the need of analysis of his literary personality and works. Our aim is to present on a vast scale that productive and successful artist of Turkish Literature of Republic Age to the groups of people who are interested in literature. For conducting researchers with this aim, it has been to different cities and districts where the author worked as a teacher. It has been conducted researches on different libraries and universities. It has been scanned a lot of newspapers, periodic publication and boks.

On that thesis study, first the biography of Haşim Nezihi and the information about his literary personality have been listed in order. In developing chapters, the works all artist have been examined with a definite sequence. First of all, it has been analysed that the poems of poet according to the themes of them. In the final chapter, the writings of Haşim Nezihi's books, newspapers and periodic publication have been analysed.

The result which is acquired after that study of philosophical degree is Haşim Nezihi is extremely productive, has studied in different fields, is quite successful and is a man of culture and art.

Key Words: Haşim Nezihi's biography, literary personality, works,

ÖNSÖZ

Haşim Nezihi şiirleri ve araştırmaya dayalı eserleriyle Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı'nın önemli edebiyat ve kültür adamlarından birisidir. Haşim Nezihi öncelikle şiirleriyle tanınmıştır. Şair, Anadolu'nun değişik köşelerinde çalışmış bu sayede şiir ve yazılarını çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlatma fırsatı bulmuştur. *Fikirler*, *Erciyes*, *Dıranaz* gibi dergilerle, *Ahenk* ve *Hizmet* gazetelerinde çok sayıda yazısı yayımlanmıştır. Bazı Halkevi dergilerinde başyazar olarak makale yayımlayan Haşim Nezihi aynı zamanda gazetelerde köşe yazıları da yazmıştır. Bu yazılarında kimi zaman edebi konulara değinmiş kimi zaman da sosyal olaylardan bahsetmiştir.

Şairin başarılı olduğu alanlardan bir tanesi de Halk edebiyatı alanında yaptığı araştırmalardır. Edebiyat öğretmeni olarak çalıştığı şehirlerdeki Halk şairleriyle ilgili bilgileri zaman zaman derleyip toplayarak değişik dergilerde yayımlamıştır. Ayrıca bu çalışmalarını daha sonra kitap haline getirmiştir. Haşim Nezihi'nin halk edebiyatı üzerine yedi kitabı yayımlanmıştır. Bu çalışmalar Haşim Nezihi'nin kültür dünyamızda hatırı sayılır bir yerinin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Haşim Nezihi'nin biyografisi ve eserleri üzerine etraflı bir araştırma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalar da lisans tezi düzeyindedir.

Haşim Nezihi'nin biyografisinin yanı sıra, edebi ve kültürel cephesini sistematik bir şekilde değerlendirmek amacıyla hazırladığımız bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm Haşim Nezihi'nin biyografisine ayrılmıştır. Bu bölümde şairin ilk önce ailesi eğitim hayatı, memuriyeti, son yılları ve ölümü ele alınmıştır. Ardından da şairin yazı hayatı değerlendirilmiştir. Şairin yazı hayatını anlatırken dönemin gazete ve dergilere başvurulmuş böylece Haşim Nezihi'nin, doğruya yakın bir biyografisi hazırlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Haşim Nezihi'nin edebi eserleri incelenmiştir. Haşim Nezihi daha çok şiirleriyle tanındığı için ikinci bölümde şairin şiirlerine ağırlık verilmiştir. Şiirleri incelemeye önce İzmir, İstanbul, Bandırma ve Bursa'da çıkan dergi ve gazetelerde yayımlanan şiirler taranmış bu süreli yayınlardaki şiirler toplanmıştır. Ayrıca şiirlerin temaları ele alınmış Haşim Nezihi'nin şiirleri tema ve üslup değerlendirmesine tabi tutulmuştur. Fakat şairin burada incelediğimiz şiirlerinin yanında

tespit edemediğimiz şiirleri olabilir. Çünkü araştırmalarımız sırasında bazı dergi ya da gazetelere çeşitli aksaklıklar sebebiyle ulaşamadık. Ayrıca Haşim Nezihi'nin tespit edebildiğimiz 4 mektubuna da burada yer verdik. Kısacası Haşim Nezihi'nin elimizde bulunan şiirleri, kişisel mektupları, kitap olarak yayımlanan edebi eserleri şairin edebi anlayışı hakkında bilgi sahibi olmamız konusunda yeterlidir.

Üçüncü bölümde şairin kitapları ve çeşitli süreli yayınlarda çıkan yazıları değerlendirilmiştir. İlk olarak makaleler incelenmiştir. Bu bölümde makalelerin içerikleri hakkında kısa bilgiler verilmiş, küçük analizler yapılmıştır. Bu yazıların bazıları edebi konularda, bazıları da edebiyat dışı konularda yazılmıştır. Haşim Nezihi'nin kitapları ise iki başlıkta değerlendirilmiştir. İlk olarak şairin kendisine ait olan şiirlerini yayımladığı kitaplardan bahsedilmiş, daha sonra da araştırmalarını yayımladığı kitaplar üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın sonunda Haşim Nezihi'nin eserlerinin kronolojik listesi verilmiştir. Kronolojik bibliyografyada şairin kitaplarıyla, süreli yayınlarda çıkmış eserleri yer almaktadır. Kronolojide eserlerin yayımlanma tarihleri esas alınmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması esnasında, bana her konuda yardımcı olan, danışmanlık yapan, ayrıca kütüphanesini bana açan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZSARI'ya teşekkürü bir borç biliyorum. Onun şahsi yardımları sayesinde bu çalışmayı tamamlayabildim. Ayrıca çalışmanın hazırlanması sırasında şahsi kütüphanesini bana açarak yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Ömer Faruk HUYUGÜZEL'e de çok teşekkür ediyorum.

Murat TÜRKOĞLU
Balıkesir, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

HAŞİM NEZİHİ OKAY'IN HAYATI ve EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1 Hayatı.....	4
1.1.1 Ailesi, Çocukluğu ve Eğitim Hayatı	4
1.1.2 Memuriyet Hayatı	5
1.1.3 Son Yılları ve Ölümü	6
1.2 Yazı Hayatı	7
1.2.1 İlk Yazı ve Şiirleri.....	10
1.2.2 Olgunluk Devresi.....	13

İkinci Bölüm

HAŞİM NEZİHİ'NİN EDEBİ ESERLERİ

2.1 Şiirleri	20
2.1.1 Şiirlerindeki Temalar	21
2.1.1.1 Aşk Şiirleri.....	22
2.1.1.2 Felsefî ve Mistik Şiirler	39
2.1.1.2.1 Zaman	40
2.1.1.2.2 Karamsarlık, Din ve Ölüm.....	50
2.1.1.3 Memleket Şiirleri	55
2.1.1.3.1 İzmir Sevgisi	57
2.1.1.4 Kahramanlık ve İnkılâp Şiirleri	62
2.1.1.5 Anadolu İnsanı	74
2.1.1.6 Kendi Hayatı İle İlgili Şiirler	83
2.1.2 Dil ve Üslûp Özellikleri	85
2.1.2.1 Ses ve Armoni.....	88
2.1.2.2 Ritim.....	90
2.1.2.3 Kafiye	92
2.1.2.4 Nazım Biçimleri.....	94
2.2 Mektup.....	96

Üçüncü Bölüm

HAŞİM NEZİHİ'NİN İNCELEME ve ARAŞTIRMAYA DAYALI ESERLERİ

3.1 Makaleleri	100
3.2 Kitapları	111
SONUÇ	118
HAŞİM NEZİHİ'NİN ESERLERİNİN KRONOLOJİSİ.....	121
BİBLİYOGRAFYA.....	131

KISALTMALAR LİSTESİ

- age. : adı geçen eser
agm. : adı geçen makale
bdt. : basılmamış doktora tezi
blt. : Basılmamış lisans tezi
C. :Cilt
H. : Hicri Tarih
nr. : numara
s. : sayfa
ss. : sayfa sayısı

GİRİŞ

“Haşim Nezihi Okay’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışmamızı daha iyi anlayabilmek için şairin yaşadığı dönemi incelemek gerekir. Çünkü Haşim Nezihi Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkede yapılan birtakım inkılâpların önemli savunucularından bir tanesi olmuştur. Diğer yandan bu dönemdeki halk bilimi çalışmalarına yazdığı kitaplarla ve derleme çalışmalarıyla büyük katkıları olmuştur. Bu sebeple aşağıda Cumhuriyet döneminin sosyal, kültürel, siyasi özellikleriyle Cumhuriyet dönemi kültür politikaları, halkbilimi çalışmalarının kültür politikalarındaki yeri konusunda bazı noktalara değineceğiz.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte ülkemizde birtakım sosyal, siyasi ve kültürel değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Cumhuriyet idaresi, yeni kalkınma planları, Atatürk ilke ve inkılâpları, kısacası Avrupa medeniyetine ayak uydurma çabaları Türk milletinin hayatını derinden etkilemiştir. Özellikle 1940’lı yıllardan sonra ikinci dünya savaşının sıkıntıları Türkiye’de çok partili sisteme geçiş, Birleşmiş Milletler ve Nato’ya üye oluşumuz bu önemli gelişme ve değişmelerin birkaçıdır. Bütün bu değişme ve gelişmeler tabii olarak edebi eserlere de aksetmiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonraki 10 yıllık sürede kültürel alanda inkılâplar yapılmıştır. Aynı dönemde Türkiye’nin bütünlüğünü tehlikeye atan, Cumhuriyet rejimini değiştirmeyi amaçlayan birtakım siyasi hareketler meydana gelmiştir. Şeyh Sait İsyanı, Menemen Olayı bunlardan birkaçıdır. Yukarıdaki olaylar yapılan inkılâpların halk tarafından tam olarak benimsenmediğini göstermektedir. Bu sebeplerle inkılâpların halka mal edilmesi, halkın eğitilmesi için halkbilimi çalışmalarına önem verilmiştir. Halkbilimi çalışmaları devlet politikası haline gelmiştir.

Bu dönemdeki edebi anlayışa da kısaca değinmemiz gerekir. Edebi anlamda Cumhuriyet döneminde birkaç akım ve anlayışı bir arada görmemiz mümkündür. Anadolu insanı ve halk yaşayışını konu alan memleketçi eserlerin yanı sıra eski Anadolu medeniyetinden, Türk tarihi ve Kurtuluş savaşından alınan konular da edebi eserlerde yer almıştır. Memleketçi edebiyatın bir sonucu olarak dilde sadeleşme çabaları ön plana çıkmıştır.

Atatürk ilke ve inkılâpları ile Atatürk'ün kişiliğine yer veren ve bunları ayrıntılı bir şekilde dile getiren eserler de yazılmıştır.

Bunlardan özellikle Anadolu ve millet sevgisi pek çok yazar ve şairin işlediği konular arasındadır. Anadolu'nun tabii güzellikleri, tarihi, folkloru, Anadolu insanının sosyal ve ekonomik problemleri edebi eserlere de aksetmiştir. Bu dönemdeki sanatçılar aynı zamanda Atatürk milliyetçiliğinin gereği gibi gördükleri halk edebiyatı kaynaklarına yönelmişlerdir.

Bu dönemde kültürel faaliyetlerle paralel olarak yürütülen halkbilimi çalışmaları da dikkati çekmektedir. İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak 1924 yılında kurulan "Türkiyat Enstitüsü" Türk halk bilimi alanında önemli çalışmalar yapmıştır. 1924 yılında açılan Musiki Muallim Mektebi ve ondan önce kurulan İstanbul Belediye Konservatuarı (Darülelhan) Anadolu'dan Türk halk türkülerinin ve oyun havalarının derlenmesi faaliyetlerine girişmiştir. Ankara'da 1925 yılında kurulan Etnografya Müzesi, Türk halkının kullandığı etnografik malzemelerden örnekler toplar. 1927 yılında ilk Türk folklor derneği "Anadolu Halk bilgisi Derneği" adıyla kurulur. 1928 yılında "Türk Halk bilgisi Derneği" adını alır. Aynı dernek 1929 yılında "Halk Bilgisi Haberleri" dergisini çıkarmaya başlar. Bu derneğin 1932 yılına kadar yaptığı bilimsel faaliyetler, kitap ve dergi yayınları Türk halkbilimi çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. 1930 yılından sonra kurulan Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu asıl amaçları halkbilimi çalışmaları olmasa da dolaylı yoldan bu alana katkıda bulunmuştur.

"Türk Yurdu", "Ülkü", "Halk Bilgisi Haberleri", "Türk Folklor Araştırmaları" gibi dergiler yayınlanmıştır. Özellikle İhsan Hınçer'in çıkardığı "Türk Folklor Araştırmaları" dergisi 31 yıl boyunca 366 sayı yayınlanarak büyük bir başarıya ulaşmıştır. Halka yönelmenin bir neticesi olarak üniversitelerde halk bilimi kürsüleri kurulmuştur. Bu kürsülere, Mehmet Fuat Köprülü, Şükrü Elçin, Mehmet Kaplan gibi akademisyenlerin büyük katkısı olmuştur. 1938 yılında "Folklor ve Halk Edebiyatı" adı ile Ankara Üniversitesi'nde bir folklor dersi açılır. 1938 yılından sonra kurulan Atatürk, Ege ve Hacettepe Üniversiteleri'nde folklor derslerine daha fazla önem verilmeye başlanır, halkbilimi alanında öğrenciler yetiştirilir. 1961 yılında kurulan "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü" de Türk folkloruyla ilgili çalışmaları günümüze kadar sürdürmeyi başarmıştır.

1932’de kurulan ve Haşim Nezihi’nin de mensubu olduğu halkevleri dönemin, sanat, edebiyat ve siyaset hayatında ayrı bir yere sahiptir. Halkevleri Atatürk’ün direktifleriyle kurulmuş, Türkiye’nin dört bir yanına yayılmış çok önemli bir kültür kurumudur. Halkevlerinin çalışmaları Cumhuriyet Halk Fırkasının ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür. Halkevleri halkı yeni Türkiye’nin hedeflediği çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırma amacına hizmet eden yaygın eğitim kurumlarıdır. Bu dernekler çeşitli illerde çıkardıkları 50 civarında dergiyle folklor derlemelerini yayınlama fırsatını bulurlar. Ayrıca bu dernek folklor meraklılarına yol yöntem göstermek için kılavuz kitaplar yayınladı. Halkevleri 1951 yılında kapatılıncaya kadar temsil, spor, halk dersaneleri, kütüphane, köycülük, müze şubeleri adı altında faaliyetler göstermiştir. 1951 yılında da kapatılmıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz halkevlerinin çalışmalarında Haşim Nezihi aktif rol oynamış bir sanatçıdır. 1927 yılında İzmir’e Edebiyat öğretmeni olarak tayin olduktan sonra İzmir “Fikirler”, Sinop “Dıranaz”, Sivas “Dört Eylül”, Kayseri “Erciyes”, Bursa “Uludağ” dergilerinde etkinlik göstermiştir. Bu dergilerde şiirleri ve yazıları yayınlamıştır. Bursa halkevi dergisinin dil-edebiyat şubesi başkanlığını yapmıştır.

Bu bölümde bahsettiğimiz konulara dayanarak Cumhuriyet döneminde sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda pek çok atılımların yapıldığını söyleyebiliriz. Özellikle kültür, edebiyat ve sanat alanında oldukça yoğun çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemli amaçlarından bir tanesi halkı eğitmek, okuma-yazma oranını yükseltmek, nitelikli elemanlar yetiştirmektir. Yine amaçlardan bir tanesi yapılan inkılâpların değerinin halk tarafından anlaşılmasını sağlamaktır. Devletin o dönemdeki kültür politikalarından bir tanesi olarak halkbilimi çalışmalarına önem vermesinin sebeplerinden birisi de bu yolla halkla devletin yakınlaşmasını sağlamaktır. Cumhuriyetin ilk yıllarında halkbilimi çalışmaları hızlanmış, gerek kurulan dernekler yoluyla gerekse üniversitelerde açılan halkbilimi kürsüleriyle devlet tarafından bu alana verilen destek gösterilmiştir. Üniversitelerde açılan kürsüler nitelikli araştırmacı ve akademisyenler yetiştirmeye başlamıştır. Dernekler çıkardıkları dergi ve kitaplarla halkı bilinçlendirmeyi amaçlamışlardır. En önemlisi halkevleri neredeyse her il ve ilçede gösterdikleri etkinliklerle halka, halk kültürüne ve halkbilimine verdikleri değeri göstermişlerdir.

Birinci Bölüm

HAŞİM NEZİHİ OKAY'IN HAYATI ve EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1 Hayatı

1.1.1 Ailesi, Çocukluğu ve Eğitim Hayatı

Türk kültür ve edebiyatında şiirleri, inceleme ve araştırmaya dayalı yazıları ve eğitimci yönüyle tanınan Haşim Nezihî Okay, h.1320 (1904) yılında Amasya'nın Yakutiye Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir.¹ Haşim Nezihî, baba tarafından Çuhacıoğulları ailesine mensuptur. Haşim Nezihî'nin babası, Çuhacıoğulları ailesinden yol mühendisi Ali Hulusi Bey, annesi ise bir ev hanımı olan Hüsniye hanımdır. Hüsniye Hanım Giritli (Resmolu) İspilizadelerdendir. Ailenin en büyük çocuğu olan Haşim Nezihî, babasını sekiz yaşındayken kaybeder. Ali Hulusi Bey'in bu beklenmedik ölümü, iki kız, üç erkek kardeşe sahip olan Haşim Nezihî ve ailesinin geçim sıkıntısına düşmelerine sebep olmuştur.² Başka bir ifadeyle, Haşim Nezihî, daha küçük yaşta yetim kalmış ve buna bağlı olarak çocukluğu güç şartlar altında geçmiş bir kültür ve sanat adamıdır.

Haşim Nezihî'nin eğitim hayatı Amasya'da başlar. İlkokulu Amasya'da *Çöplüce İlkokulu'nda* tamamlar. Yoksulluktan dolayı eğitim hayatında üç yıllık bir boşluk oluşur. 1919'da *Trabzon Muallim Mektebi'ne* kaydolmuş ve buradan 1924 yılında mezun olmuştur³. 1930 yılında Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü dışarıdan bitirmek suretiyle, edebiyat öğretmeni diploması almaya hak kazanmıştır.

¹ Ömer Faruk, Huyugüzel, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara: 2000, s.213.

² Cemal Kurnaz, “Haşim Nezihî ile Ahmet Talat Onay'ın Mektuplaşmaları”, **Müteferrika**, nr. 13, Ankara: 1998, s.53.

³ Huyugüzel, age. s.214.

1935 yılında hayatını Refika ÖZDEŞ hanımla birleştirmiştir. Bu evlilikten Can (d. 1936), Işıl (d. 1939), Sibel (d. 1944), ve Yüksel (d. 1948) adlarında dört çocuğu olmuştur.⁴

1.1.2 Memuriyet Hayatı

Haşim Nezihi memuriyet hayatına Trabzon'da başlamıştır. 1924–1926 tarihleri arasında *Trabzon Zağnos Paşa İlkokulunda* öğretmenlik yapmıştır. Bu yıllarda aynı zamanda Trabzon'da çıkan *İzler* adlı bir dergide şiir ve yazılarını yayımlamıştır. Ömer Faruk Huyugüzel'in *İzmir Fikir ve Sanat Adamları* başlıklı eserinde belirttiğine göre daha sonra 1927 yılında Çeşme'de, 1928–1931 yılları arasında İzmir'de Konak semtinde Tınaztepe İlkokulunda çalışır⁵. Haşim Nezihi'nin İzmir'de çıkan *Fikirler* dergisine Çeşme'den şiirler gönderdiğini dikkate alırsak, şairin 1927 yılının Ağustos ayında Çeşme'ye geldiğini tahmin edebiliriz.

1931 yılında Darülfünun'da açılan Türkçe öğretmenliği sınavını kazanan Haşim Nezihi, 1932 yılında Türkçe Öğretmeni olarak Sinop Lisesi'ne tayin edilir. Halk şiiriyle ilk olarak burada karşılaşan şair, bu alanda yaptığı ilk çalışmalarını şöyle anlatmaktadır: “Halk evlerinin Sinop cezaevinde açtığı kurslarda görev alınca, Sümmani'nin çırağı Zekeriya Çavuş'la tanıştım. Ondan Sümmani'nin 33 koşmasını derledim. Bunları yayımladım. İlk alkışı Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'ndan aldım.”⁶

Üç yıl Sinop Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak çalışan Haşim Nezihi, 1935'te Tokat'ın Zile ilçesine tayin edilir. Zile'de üç yıl çalıştıktan sonra 1938 yılında Kayseri'nin Develi ilçesinde Develi Ortaokulu Müdürlüğü görevine atanır. Develi'de beş yıl çalıştıktan sonra 1943'te Bursa'ya tayin edilir. Halkevlerinin faaliyette bulunduğu dönemde Bursa Halkevi Dil, Edebiyat Şubesi başkanlığını yürüten Haşim Nezihi, Halkevlerinin 1951'de faaliyetlerini durdurması üzerine bu görevinden ayrılmıştır. Bursa'da 1953 yılına kadar çalışan şair, 1953 yılında Bandırma'ya tayin

⁴ Osman Nebioğlu, **Kim Kimdir Ansiklopedisi**, Fasikül 5, İstanbul:1961, s.459.

⁵ Ömer Faruk Huyugüzel, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950**, Ankara: 2000, s. 214.

⁶ Huyugüzel, age. s. 214.

olur. Yaklaşık 13 yıl Bandırma'da çalışan ve burada pek çok öğrenci yetiştiren Haşim Nezihi, 1966 yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmiştir. Haşim Nezihi, İstanbul Atatürk Kız Lisesi edebiyat öğretmenliğinden 1969'da emekliye ayrılmıştır.⁷ Böylece 45 yıl süren başarılı bir öğretmenlik hayatından sonra, Cumhuriyet neslinin bu değerli edebiyat öğretmeni ve şairi, İstanbul'a yerleşmiştir.

1.1.3 Son Yılları ve Ölümü

Feyzi Halıcı ile Ahmet Özdemir'in hazırladığı *Pera Palas Gönül Sohbetleri Güldestesi*⁸ adlı kitaptaki biyografisinden anlaşıldığına göre, Haşim Nezihi, emeklilik hayatını İstanbul'da geçirmiştir. Ölümü doksan yaşını aştığı bir sırada Kadıköy'deki evinde 9 Mayıs 1998'de olmuş ve Küçükyalı mezarlığına gömülmüştür.⁹

⁷ Ahmet Kabaklı, **Türk Edebiyatı**, C. 4, İstanbul: 1984, s. 429.

⁸ Feyzi Halıcı- Ahmet Özdemir, **Pera Palas Gönül Sohbetleri Güldestesi**, Ankara: 1996, s.86.

⁹ Ömer Faruk Huyugüzel, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950**, Ankara: 2000, s. 214

1.2 Yazı Hayatı

İlk yazı ve şiirlerini Atatürk döneminde yazmaya başlayan ve buna bağlı olarak edebî eserlerinde bu dönemin atmosferini yaşatan Haşim Nezihi, Ömer Bedrettin, Kemalettin Kamu ve Behçet Kemal kuşağına mensup bir edebiyat ve kültür adamıdır. Hece ve aruz vezni ile hissi şiirler yazan şair, aynı zamanda halk edebiyatı alanında yaptığı araştırmalarıyla tanınmıştır.

Haşim Nezihi, yurdun çeşitli yörelerinde çıkan pek çok süreli yayında şiirler ve yazılar yayımlamıştır. Haşim Nezihi'nin yazı ve şiirlerinin bu kadar değişik ve farklı yayın organlarında çıkmasında, onun Türkiye'nin farklı merkezlerinde öğretmenlik yapmasının rolü vardır. Haşim Nezihi'nin kronolojik olarak aşağıda adı geçen dergi ve gazetelerde yazıları, şiirleri yayımlanmıştır: *İzler* (Giresun-dergi), *Fikirler* (İzmir-dergi), *Hizmet* (İzmir-gazete), *Ahenk* (İzmir-gazete), *Duygu* (Çankırı-gazete), *Dıranaz* (Sinop-dergi), *Duygu* (Çankırı-gazete) *Varlık* (İstanbul-dergi), *Yücel* (İstanbul-dergi), *Uludağ* (Bursa-dergi), *Dört Eylül* (Sivas-dergi), *Erciyes* (Kayseri-dergi), *Yeni Mecmua* (İstanbul-dergi), *Servet-i Fünun*, (İstanbul-dergi) *Türk Folklor Araştırmaları*, (İstanbul-dergi) *Folklor*.(İstanbul-dergi).

Yukarıdaki dergi ve gazetelerde çıkan şiir ve yazıların yanı sıra Haşim Nezihi özellikle 1934–1970 yılları arasında halk bilgisi araştırmalarına yönelmiş, âşık edebiyatımızın bazı simaları üzerinde çalışmalar yaparak, bu araştırmalarını kitap halinde yayımlamıştır. Haşim Nezihi Develi'li Seyrani, Âşık Sümmani, Dadaloğlu, Bolulu Dertli ve Köroğlu gibi saz şairleri üzerine yazdığı kitaplarla da tanınmaktadır. Ayrıca *Zile Şairleri* ve *Türk Şiiri Antolojisi* başlıkları altında *antoloji* niteliğinde çalışmaları da vardır¹⁰.

Haşim Nezihi Okay, şiirleriyle edebiyatımızda başarılı olmuştur. Folklor çalışmalarıyla dikkati çekip halk edebiyatımız ve saz şairlerimizle ilgili çalışmalarıyla başarılarını devam ettirmiştir. Uzun bir süreçte şiir uğraşmaları içinde aruzla ve hece

¹⁰ Yağlıcı E. "Haşim Nezihi Okay Bibliyografyası." blt. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara: 1994, s.7–8

vezniyle şiirler yazmıştır. Aruzla çok kolay söyleme gücü vardır.¹¹ Divan şairlerimiz gibi divan edebiyatı, Tanzimat Edebiyatı ve Servet-i Fünun sanatçılarına nazireler söylemiştir.

Haşim Nezihi, üzerinde çok fazla çalışmalar yaptığı halk edebiyatı araştırmaları için şöyle der: “Folklor araştırmalarına başladığımız sıralarda önümüzde ne kadar büyük bir boşluk vardı. Ziya Gökalp’in tuttuğu ışıkla yola çıkan bizler henüz insan ayağı basmamış Afrika ormanları kadar bakir Anadolu’muzu taramaya ve bir şeyler bulup çıkarmaya nasıl yarışarcasına çabalamıştık anlatamam.”¹² Yukarıdaki sözler Haşim Nezihi’nin halk edebiyatı çalışmalarında bir şeyler yapmak için çabaladığının önemli göstergelerinden bir tanesidir. Aynı zamanda onun edebî hayatının ve şiirlerinin kaynaklarını, ortaya koyması bakımından dikkati çekmektedir.

Ayrıca, klasik dönem şairleri gibi mazmun ve sözlüğe hâkim gazeller, kıtalar yazmıştır. Haşim Nezihi, hece vezniyle yazdığı şiirlerinde devrinin üslubunu yansıtmıştır. Şeyh Galip ve Yahya Kemal söyleyişlerinin havasını sezdirenen aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde de beğenilen örnekler vermiştir. Haşim Nezihi, şiirlerinde *Batmazdiken* mahlasını kullanmıştır.¹³

Haşim Nezihi şiirle haşır neşir olmaya başlayışını şu şekilde aktarmaktadır: (Trabzon Muallim Mektebi’nden bahsederek)“*Bu okuldaki asıl edebiyat öğretmenim beni pek doyuramadı. Trabzon’un ünlü şairi Baba Salim Öğütken’e başvurduğum. Rahmetli o zamanlar mezarlık bekçiliği yapıyordu. Fuzuli’den başlayarak ünlü divan şairlerinin en az otuzar gazeline nazire yapıyordu. Bu çalışmalarımız Şeyh Galib’e kadar sürdü. Nedense hece ölçüsüne hiç yaklaşamadık. Anneannem Rumca biliyordu. Anneannemin Türkçe ve Rumca koşuklar dizmesine çocukluğumda tanık olmuştum. Baba Salim’in bu araştırmaları 1924 yılına kadar sürdü.*”¹⁴ Ayrıca Haşim Nezihi’nin şiirle bu kadar haşır neşir olmasının altında yatan en önemli sebeplerden bir tanesi

¹¹ İbnül Emin Mahmut Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, C. 4 İnkılâp Kitabevi, İstanbul: 1969, s. 2713.

¹² Hüseyin Avni Ozan, **İzmir Şairleri Antolojisi**, Cumhuriyet Matbaası, İzmir: 1934, s.185.

¹³ Osman Nebioğlu, **Kim Kimdir Ansiklopedisi**, Fasikül: 5, İstanbul: 1961, s. 459.

¹⁴ Ömer Faruk Huyugüzel, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950**, Ankara: 2000, s.214.

Trabzon Muallim Mektebi'ndeki beden eğitimi öğretmeni Sami Sunal'ın ona karşı yaklaşımıdır. Bu zat Rıza Tevfik hayranıdır. Haşim Nezihi'ye bu tarzda şiirler yazdırmıştır. Böylece Haşim Nezihi'nin hayatı boyunca edebiyat ve kültürde takip edeceği yol belli olmuştur.

1.2.1 İlk Yazı ve Şiirleri

Daha önce belirtildiği gibi, Haşim Nezihi memuriyeti sebebiyle yurdun çeşitli yörelerinde çalışmış ve buna bağlı olarak farklı yerlerde çıkan gazete ve dergilerde şiir ve yazılarını yayımlamıştı. Tespit edebildiğimize göre, Haşim Nezihi'nin ilk şiir ve yazıları Giresun'da çıkan *İzler* dergisinde yayımlanmıştır. *İzler*'in 1 Haziran 1924'te çıkan 14. sayısında yayımlanan ve şairin yazı hayatının ilk şiiri olan metnin başlığı *Yolcu*'dur. Şairin şiirde benimsediği üslubu ve şiir anlayışını göstermesi bakımından önemli gördüğümüz *Yolcu* başlıklı şiirin tamamı aşağıya alınmıştır:

Yolcu

Bu değildir kadınlığın hakkı
Hiç bu zillete dayanır mı insan
Bu nu hayvandan insanın farkı
Buysa yükselme şanı yazık,

İşledik bunca yıl saadetini,
Gözyaşından yapılma inciyle.
Ezdi her gün zehirle buydu seni,
O yılan ruhlı kendi zehriyle.

Sana lazımdı bir güneşli hayat,
Bir güzel el ki okşasın sevsin.
Bir dudak ki gülümsesin heyhat!¹⁵

Haşim Nezihi'nin *İzler* dergisinde toplam dört şiiri ve bir makalesi yayımlanmıştır. Bu şiirlerin isimleri şöyledir: *Yolcu*, *Gece Korkunç*, *Aziz Yolcuya*, *Sularda Akşam* isimleriyle yayımlanmıştır. Bu şiirlerin dışında aynı dergide bir yazısı da çıkmıştır. Bu yazı "Nesir" başlığıyla yayımlanmıştır.

¹⁵ Haşim Nezihi Okay, *Yolcu*, *İzler*, nr. 14, Giresun: 1 Haziran 1924, s.12.

Her ne kadar Haşim Nezihî'nin ilk şiiri *İzler* mecmuasında çıkmış olsa da şair asıl şöhretini İzmir basımında yayımlamış olduğu şiir ve yazılarına borçludur. Yukarıda belirtildiği gibi İzmir'in Çeşme ilçesine tayin edilen Haşim Nezihî, oradan da İzmir'e tayin olmuş ve İzmir'de uzun yıllar verimli çalışmalar yapmıştır. O dönemde *Fikirler* dergisine şiirler göndermiştir.¹⁶ Ömer Faruk Huyugüzel *İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950* adlı eserinde Haşim Nezihî'nin ilk şiirinin *İlca Akşamları* başlığıyla çıktığını belirtmektedir. Fakat biz yaptığımız araştırmalar sonucunda bunun böyle olmadığını tespit ettik. Çünkü Haşim Nezihî'nin ilk şiiri *İzler* dergisinin 1924 yılı 1 Haziran sayısında yayımlanmıştı. Şiirin ismi *Yolcu'dur*. Hâlbuki Haşim Nezihî'nin *Fikirler* dergisindeki *İlca Akşamları* başlıklı şiiri 1927 yılı Ağustos ayında çıkmıştır.

Haşim Nezihî, halk şiiriyle ilk defa 1932 yılında Sinop Lisesi'ne tayin olduktan sonra tanışmıştır. Ayrıca Haşim Nezihî'nin Sinop Halkevi tarafından yayımlanan *Dıranaz'da* zaman zaman şiirleri ve makaleleri çıkmıştır. 1935 yılında Tokat'ın Zile ilçesine gelen Haşim Nezihî, daha sonra Kayseri'nin Develi ilçesine tayin olur ve buradan Kayseri Halkevi tarafından yayımlanan *Erciyes* dergisine şiir ve makaleler gönderir. Şair Bursa'da *Uludağ* dergisinde çalışmalar yapmıştır. Bandırma'da 11 yıl çalışan Haşim Nezihî burada da yerel gazete ve dergilerde çeşitli şiirler ve makaleler yayımlamıştır.¹⁷

İzmir'de yaşadığı dönemde, Haşim Nezihî edebi açıdan oldukça verimli bir dönem geçirmiştir. *Fikirler* dergisi ve *Hizmet* gazetesindeki yazıları daha sonra çeşitli kitaplarda toplanarak yayımlanmıştır. *Fikirler* dergisinde 1927 yılından itibaren 1946 Nisanı'na kadar otuz tane şiiri ve iki tane de makalesi yayımlanmıştır. *Ahenk* gazetesinde üç şiiri vardır. *Hizmet* gazetesinde 1929- 1932 yılları arasında 26 şiiri ve 13 makalesi yayımlanmıştır.

Haşim Nezihî İzmir'de kurulan *Edebiyat Cemiyeti'nde* de çalışmıştır. 1931 Ağustos'unda Ferit Ragıp Tunçor, Tokadizade Şekip, Benal Nevzat, Asım İsmet, Hakkı

¹⁶ Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850–1950*, Ankara: 2000, s. 214

¹⁷ Huyugüzel, age. s.214

Baha ve Hüseyin Avni gibi tanınmış İzmirli yazarlarla birlikte ortak edebi faaliyetlerde bulunmuştur.¹⁸

Ferit Ragıp Tunçor anılarında, Haşim Nezihi'yle birlikte İzmir Edebiyat Cemiyeti'ni nasıl kurduklarından bahsetmiştir: “Öğrenciler arasında, Fehim Oğuz, İrfan Konur, Nahit Nafiz gibi şair ve nasirler vardı. Onlarla ve o sıralar İzmir'de bir ilkokulda öğretmen olan Haşim Nezihi ile dostluğumuz bende şiire karşı bir heves uyandırdı. Hemen hemen her gün buluşurduk. Haşim Nezihi'nin okul yakınında Karataş'ta yüksek mevkide deniz manzaralı bir evi vardı. Bazen onun evinde buluşur şiirler okurduk O sıralarda, *Hayat*, *Güneş*, *Meşale* isimli sanat ve edebiyat dergileri çıkıyordu. Hevesle onları satın alıyor ve orada şiirleri çıkan Yedi Meşalecilerin etkisinde ben ve Haşim Nezihi mütemadiyen şiirler yazıyorduk. Şiirlerimizin şekli sone tarzı idi. Nazım Hikmet'e de hayrandık. *Salkım Söğüt* dilimizden düşmüyordu. Ama Yedi Meşale'ciler yolunda idik. Onlar gibi cemiyetin dertlerini dile getiriyorduk. Haşim Nezihi Dilenci Kadın, Çamaşırıcı Kadın gibi şiirler yazıyordu. Artık, Haşim Nezihi Okay, İrfan Hazar, Celal Enver'le birlikte birbirinden ayrılmayan dördü bir beraberlik kurmuştuk. Bir gün Bahribaba Parkı'nda akşamüzeri, Haşim Nezihi ile şiir ve edebiyat üzerine konuşur, birbirimize o gün yazdığımız şiirleri okurken aklıma bir birlik kurma fikri geldi. Neden İzmir'de edebiyatçıların bir araya gelip belirli günlerde toplanıp edebiyat üzerine konuşmalar yapacağı bir cemiyetleri olmasın dedim ve kendisine bir edebiyat cemiyeti kurmayı teklif ettim. Rahmetli Haşim Nezihi her yeni fikre hemen evet derdi.”¹⁹ Görüldüğü gibi Haşim Nezihi'nin edebiyat cemiyetinin kurulmasında büyük katkıları olmuştur. Haşim Nezihi yeniliklere açık ileri görüşlü bir sanatçıdır.

Aynı dönemde, Haşim Nezihi, bu genç şairlerle birlikte 23 Nisan 1931 yılında *İzmir'den Sesler* adıyla bir şiir kitabı yayımlamıştır. Şairin aynı yıllarda İstanbul'da Anadolu Türk Kitap Deposu tarafından *İlgar*²⁰ adlı bir kitabı daha yayınlanmıştır.

¹⁸ İhsan Işık, **Yazarlar Sözlüğü**, Risale Yayınları, İstanbul: 1990, s. 453.

¹⁹ Ferit Ragıp Tunçor, **Hatıralarım**, Cumhuriyet Matbaası, İzmir: 1996, ss. 124–125.

²⁰ Haşim Nezihi Okay, **İlgar**, Anadolu Türk Kitap Deposu, İstanbul: 1934, 24 s.

Bazı yazılarında Haşim Nezihi, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı çok sevdiğini belirtmiştir. Yahya Kemal Beyatlı'yı da kendisine örnek aldığını söylemiştir. Ahmet Haşim'in şiirlerini karanlık bir ortamda okumayı sevdiğini arkadaşlarına anlatmıştır. Tevfik Fikret'in *Aşiyandaki*, evini ve mezarını ziyaret eden ilk şairdir. Yetiştirdiği öğrencilerinin Halkevlerine gitmesini istemiştir. Bazı şiirlerinde Divan Şiiri geleneğini takip etmekle beraber, bu alana pek fazla yakın olmamıştır.

1.2.2 Olgunluk Devresi

Haşim Nezihi'nin, çeşitli gazete ve dergilerde şiir ve yazıları aralıklarla yayınlanmıştır. Şiirlerinin pek çoğu kitap haline getirilmiştir. 1935 yılında İstanbul'da *Akşam Şarkıları*²¹ adlı kitabı çıkmıştır. Son şiir kitabını ise 1978'de *Ömrümden Yapraklar*²² adıyla bastırmıştır.

Haşim Nezihi'nin *Fikirler* dergisinde 1927 yılı Ağustos ayından, 1946 yılına kadar 28 tane şiiri, 1 makalesi ve 1 de mektubu yayımlanmıştır. Bunlardan ilki *Ilıca Akşamları*²³ başlığını taşır. Şairin yukarıda belirtilen tarihler arasında *Fikirler* dergisinde yayımlanan diğer şiirlerinin başlıkları ise şöyledir: *Gurbet Yolunda, Gittiğin Gün, Kalbimi Avlayana, Geliyorum, Mahalle Akşamları, İhtilal, Sevgiliye Son Sözler, Yuvamın Kuşu Uçtu, Yıkılan Din, Gözler, Feragat, Gelmediğin Akşamlar, Karataşta Akşam, Yerli Malı, Akşam ve Yolcu, Dilenci Kadın, Dumlupınar Kahramanına, Baharı Beklerken, Denizde Akşam, Gözlerinden Kalbime Bakana, Büyük Ölü, Sulara Akşam, Kalbimi Avlayana, Çingeneler, İzmir Akşamları I, İzmir, İzmir Akşamları II.* Ayrıca Haşim Nezihi'nin *Fikirler* dergisinde "Sınavlar Meselesi" adıyla bir makalesi ve "İtiraf" başlıklı bir mektubu yayımlanmıştır.

Şairin Kayseri Halkevi tarafından yayımlanan ve uzun ömürlü halkevi dergilerinden biri olan *Erciyes*'te 6 şiiri yayımlanmıştır: *Kıyılar ve Yolcular, Fidan Boylum, Atatürk Çocukları Şarkısı, Onbeşinci Yılda, Yılbaşı Gecesi, Onaltıncı Yılda.*

²¹ Haşim Nezihi OKAY, **Akşam Şarkıları**, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul: 1934, 64 s.

²² Haşim Nezihi OKAY, **Ömrümden Yapraklar**, Baha Matbaası, İstanbul: 1978, 183 s.

²³ Haşim Nezihi OKAY, *Ilıca Akşamları*, **Fikirler**, nr. 6, İzmir: 1 Ağustos 1927, s.4

Erciyes dergisinde 10 tane de makale yayımlayan Haşim Nezihi bu makalelerinde genellikle halk edebiyatına ait konuları ele almıştır. *Erciyes'te* çıkan 10 makalenin ismi şu şekildedir: “Seyrâni”, “Kayserili Bir Şair: Müfti Zade Hoca Sait Efendi”, “Everekli Ali Celalettin'e Ait Gazeller”, “Altıncı Ayda”, “Halk Edebiyatı”, “Everekli Ali Celalettin Efendi”, “Seyrani II”, “Erkiletli Âşık Hasan'dan Koşmalar”, “Mehmet Sait Efendinin Bir Tahmisi”, “Seyrani”. Şairin makalelerinin başlıkları, onun ilgi alanlarını da ortaya koyar niteliktedir.

Haşim Nezihi'nin Sinop Halkevi dergisi olan *Dıranaz* dergisinde 6 şiiri yayımlanmıştır. Sinop'taki öğretmenliği sırasında yazdığı bu şiirler, Haşim Nezihi'nin halk şiir geleneği ile divan şiiri geleneğini birleştirmeye çalıştığını ortaya koymaktadır. *Dıranaz'da* çıkan şiirlerin isimleri: *İnansız Adam*, *Hayal*, *Biz ve Onlar*, *Serenad*, *Ömrümüz*, *Kıyılar ve Yolcular*, *Sen ve Akşam*. Aynı dergide Haşim Nezihi'nin “Dıranazın Çıkması Dolayısıyla” ve “Yesari Baba'ya Ait İki Gazel” başlıklı iki makalesi yayımlanmıştır.

Haşim Nezihi'nin Sivas Halkevi dergisi olan *Dört Eylül* dergisinde ise 5 şiiri çıkmıştır. *Mahalle Akşamları*, *İzmir Akşamları I*, *Denizde Akşam*, *Sularda Akşam*, *İzmir Akşamları 2* başlıklı bu şiirlerde, Haşim Nezihi akşam vaktinin insan ruhu üzerinde bıraktığı olumsuz etkiyi ele almıştır.

Haşim Nezihi'nin şiir ve yazılarının yayımlandığı bir diğer yayın organı İzmir'de çıkan *Hizmet* gazetesidir. Şairin *Hizmet* gazetesinde 1927–1933 tarihleri arasında 26 şiiri yayımlanmıştır. Bu şiirler Haşim Nezihi'nin ilk döneminin ürünleridir. Şiirlerin başlıkları şöyledir: *Dilenci*, *Yılbaşı Gecesinde*, *Serserinin Şarkısı*, *Sıtmalı*, *Dağa Çekilen Adam*, *Ormanda Odun Kesen Adam*, *İçinden Yıkılan*, *Efsaneler Beldesinde Ayin*, *Hamal*, *Gazel*, *Yollar ve Akşam*, *Bahara Gazel*, *İzmir Methiyesi*, *Gurbete Doğru*, *Ayrılırken*, *Gözlerinin Karşısında*, *Erken Yola Düşen*, *Saçlarını Çözerken*, *Eski Bir Sevgiliye*, *Sevgililere*, *Sonbahar Rüzgârları ve Koşan Kadın*, *Koğuştaki Gece*, *Akşam Garipliği*, *Karanlıkların Kadını*, *Kızıl Bir Gecenin Hatırası*, *Akşam ve Ben*.

Haşim Nezihî'nin *Hizmet* gazetesinde çıkmış makaleleri de vardır. “Tevfik Fikret ve İman”, “Haftanın Neşriyatı”, “Bir Eser Hakkında”, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin 1”, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin 2”, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin 3” başlıklı makaleler, Haşim Nezihî'nin devrin edebî anlayışını yakından takip ettiğini göstermektedir.

Haşim Nezihî'nin İzmir'de yayımlanan diğer bir gazete olan *Ahenk'te* de şiirleri vardır: Bu şiirler *Dumlupınar Kahramanına*, *Koğuşta Gece*, *Akşam Yolları* adlarıyla çıkmıştır. Bunların dışında aynı gazetede bir tane de makalesi yayımlanmıştır: “Edebî Musahabe: Gençlik Nereye Doğru Gidiyor?”

Haşim Nezihî'nin şiirlerinin yayımlandığı diğer bir dergi *Yücel*'dir. Bu dergide *Yalnız Adam I*, *Yalnız Adam II*, *Ömrümüz*, *Yaz Öğlesi*, *Hayal* isimli 5 şiiri yayımlanmıştır. Ayrıca Rus Edebiyatı'nın ünlü yazarlarından Maksim Gorki'nin *Uçurum* adlı hikâyesini de Haşim Nezihî Türkçeye tercüme etmiş ve tercümesini *Yücel* dergisinde yayımlamıştır.

Haşim Nezihî'nin şiirlerinin yayımlandığı dergilerden bir tanesi de Bursa Halkevi tarafından çıkarılan *Uludağ* adlı dergidir. Bu dergide şairin 3 şiirini tespit ettik. Şiirlerin isimleri şöyledir: *Yirminci Yılda*, *Geçit Resmi Şarkısı*, *Türk Gençliğinin Marşı*. Bu şiirlerin dışında aynı dergide üç tane de makalesi yayımlanmıştır. Bu makaleler, “Halkevleri 11 Yaşında”, “Bugünkü Dünya Meseleleri Karşısında Edebiyatımız ve Şiirimiz”, “Yeni Adam” adlarıyla çıkmıştır.

Haşim Nezihî'nin şiirlerinin yayımlandığı dergilerden bir tanesi de, *Varlık* dergisidir. *Varlık* dergisinde şairin 4 tane şiirini tespit ettik. Bunların isimleri şöyledir: *Geçit Resmi Şarkısı*, *Güneşi Yakacağız*, *Türk Köylüsünün Şarkısı*, *Gaziye*.

Halk edebiyatına dair araştırmalarıyla tanınan Haşim Nezihî'nin, bu alanla ilgili yazılarının bir kısmı *Türk Folklor Araştırmaları* adlı dergide yayınlanmıştır. Yazarın *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde çıkan 12 makalesinin isimleri şöyledir:

“İhsan Hınçer’in Ölümü Üzerine: Aziz İhsan Hınçer, Bizi Bırakıp Nerelere Gittin?”
“Bursadan Derlenen Bazı Maniler I-II-III-IV”, “Seyrani’nin Tenkidi Dolayısıyla Bir Cevap”, “Huzuri Adlı Eser Dolayısıyla”, “Halk Şiiri Yazan Aydın Şairler: Oto Tamircisi Bir Garip Ozan”, “Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Nadir Selçuk Battal EmreI-II”, “Halk Şiiri: Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir”, “Seyrani’nin Toplumsal Yönü.”

Araştırmacının *Folklor* dergisinde ise 9 makalesi bulunmaktadır. “Genç Osman Destanı Üzerine”, “Zile Şairleri”, “Zile Şairleri III-V: Hacı Talibi”, “Zile Şairleri: Ceyhuni”, “Zile Şairleri: Zile’nin Tarihçesi”, “Zile Şairleri: Fedai”, “Zile Şairleri: Arifi”, “Zile Şairleri: Kâmilî”. Görüldüğü gibi araştırmacı *Türk Folklor Araştırmaları* ve *Folklor* dergilerinde daha çok Halk edebiyatı ve saz şairlerine yönelik araştırmalarını ve bu araştırmalarında vardığı sonuçları yayımlamıştır.

Kısaca Haşim Nezihi, ilk dönem şiirlerinde genellikle Ahmet Haşim ve Yahya Kemal gibi devrinin büyük şairlerini örnek almıştır. Bununla beraber yetiştiği çevrede, edebi açıdan şairi etkileyen en önemli kişiliklerden bir tanesi o dönemde Trabzon’un ünlü şairlerinden olan Baba Salim Öğütken’dir. Haşim Nezihi’nin ilk zamanlarında Divan edebiyatından etkilenmesi ve Divan şiiri tarzında denemelerde bulunmasında Baba Salim’in etkisi vardır.

Şair ilk dönem şiirlerinde Fuzuli ve Şeyh Galip’i taklit etmeye çalışmıştır. Divan edebiyatının bu büyük şairlerine nazireler yazmıştır. Şairin ailesinde edebi anlamda yeteneğini almış diyebileceğimiz kişi belki de anneannesidir. Çünkü şairin anneanesi Türkçe ve Rumca koşuklar düzerek bu şiirlerin Haşim Nezihi’nin zihninde yer etmesini sağlamıştı. Haşim Nezihi’nin anne tarafından Giritli olması böyle bir kültürel çeşitliliği de beraberinde getirmiştir. Şairin aruzla çok kolay söyleme yeteneği vardır. *Eski şairler gibi* manzum ve sözlüğe hâkim gazeller ve kıtalar yazmıştır. Onun ilk dönem şiir anlayışının tipik bir örneği sayılabilecek nitelikte olması bakımından dikkat çekici bir örnek sayılan bir gazeli aşağıya alınmıştır:

GAZEL

Başka bir feyz u safa vermeye dil- hanemize
Düştü yâdın yine bak hatır-ı piranemize

Unutup va'dini gittin bizi hüsrana koyup
Sandım artık gelemesin ne desek hanemize

Böyle bir hecr-i tahassür ile yanmakta iken
Bulunur sanma teselli dil-i divanemize

Öyle alude-i gam haste-i hicranız kim
Mümkün olmaz bir ışık bulmağa pervanemize

Ne gücen tali-i na saze Nezihî ne de küs
Yakışır mı bu elem meşreb-i rindanemize²⁴

Haşim Nezihî 1930'lu yıllardan sonra Halk edebiyatına yönelmiştir. Onun Halk edebiyatı ve Halk şiirine yönelmesinde Atatürk döneminin halka yönelme hareketinin etkisi vardır. Bilhassa Halkevleri çevresinde kalan hatta zaman zaman yönetici olarak Halkevlerinde çalışan Haşim Nezihî Halkevlerinin kuruluş felsefesine bağlı olarak Halka yönelme hareketine katılmış, gerek araştırmaları gerekse yazdığı şiirlerle halk şiirine yakın bir vuzuh yakalamaya çalışmıştır.

1932 yılında Âşık Sümmani'nin çırağı Zekeriya Çavuş'la tanışan şair bu noktada kendisini birden halk edebiyatı araştırmalarının içinde bulur. Dönemin ünlü edebiyatçılarından Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu kendisini bu çalışmalar konusunda cesaretlendirir.²⁵ Bunun üzerine 1940 yılında *Âşık Sümmani* adıyla bir araştırma - derleme çalışması yayımlar. Bu çalışmasının bir bölümünde Haşim Nezihî Halk edebiyatı şairleri için şunları söyler: “*Onları sevmeyince dillerini de duygularını da*

²⁴ Haşim Nezihî Okay, *Gazel, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.178.

²⁵ Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950*, Ankara: 2000, s.214

umursamamışız değer vermemiş dudak bükmüşüz. Babıalice konuşmayı, enderunca düşünmeyi saray ağzıyla yazmayı yücelik ululuk saymışız, yıllar, yüzyıllar hep bu halde böyle gelmiş geçmiş. Biz böyle başka dille söyler, yazar, düşünürken ana yurttan bu değerler, bu hazineler, bu göz alıcı ve kamaştırıcı güzellikler hep kendi başına, kendi kendine yaşamış gitmiş."²⁶

Yukarıdaki cümleler bize Haşim Nezihi'nin halk edebiyatı araştırmalarına ne kadar fazla gönül verdiğinin göstergesidir. Şairin halk edebiyatı araştırmalarından aldığı etkiler, zamanla şiirine de yansımıştır. Özellikle İzmir üzerine yazdığı şiirlerde mahalli unsurlar önemli bir yer tutmakta ve İzmir'li diğer şairlerin de Haşim Nezihi'den etkilendiği görülmektedir. Cumhuriyet devrinin ilk yıllarında pek çok sanatçı gibi halk edebiyatıyla yakından ilgilenen Haşim Nezihi'nin çalışmaları ilerleyen dönemde de devam etmiştir. Bu anlamda Sümmani, Dertli, Seyrani, Köroğlu ve Dadaloğlu gibi halk edebiyatının tanınmış isimlerine dair yaptığı araştırma çalışmaları birbirini takip ederek yayımlanmıştır. Bu eserler yoğun ilgi görmüş, kısa sürede, birkaç baskı yapmıştır.²⁷ Yazarın kitap hâlinde yayımlanmış eserleri şunlardır:

- 1- **İzmir'den Sesler** (Nahit Nafiz, M. Şevket, Kamuran Cezmi, Ferit Ragıp, Cezmi Tahir ve A. Adnan'la birlikte çalışmıştır.), İtimat Matbaası, İzmir: 1931, 127 s.
- 2- **Âşık Sümmani**, Meserret Basım Evi, İstanbul: 1934, 32 s. Sinop Halk Evi Neşriyatından 2.
- 3- **İlgar**, Hayrettin Matbaası, İstanbul: 1935, 24 s.
- 4- **Akşam Şarkıları**, Şirket-i Mürettibiye Basım Evi, İstanbul: 1935, 64 s.
- 5- **Hatay**, Ulus Basım Evi, Ankara: 1937, 30 s.
- 6- **Saz Şairi Âşık Sümmani Hayatı ve Şiirleri**, Maarif Kitap Evi, İstanbul: 1948, 104 s.
- 7- **Develili Seyrani**, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası, İstanbul: 1953, yeni ilavelerle 2. b. İstanbul: 1963, 240s

²⁶ Ferit Ragıp Tunçor, "İzmir Şairleri:2 Haşim Nezihi Okay," **Dokuz Eylül**, nr 97, İzmir: 13 Ekim 1949, s. 172.

²⁷ ŞENEL, Ü, "Başlangıcından 1950'ye Kadar Türk Şiirinde İzmir." bdt. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İzmir: 1997, s. 256

- 8- **Dertli İbrahim: Bolulu Dertli Divanı Hayatı ve Şiirleri**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul: 1954, 2.b. 1958, 112 s.
- 9- **Dadaloğlu, Hayatı ve Deyişleri**, Emek Basım Yayın Evi, Ankara: 1959, 64 s.
- 10- **Köroğlu ve Dadaloğlu**, Haşmet Matbaası, İstanbul: 1970, 159 s. May Yayınları
- 11- **Ömrümden Yapraklar**, Baha Matbaası, İstanbul: 1978, 184 s.
- 12- **Atatürk ve İnkılâp Şarkıları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1986, 24 s.

Haşim Nezihi, dönemi itibariyle, Cumhuriyet devri şairi olduğundan, şiirlerini açık sade bir dille kaleme almıştır. Mesela *Akşam Şarkıları* adlı şiir kitabı, onun izlenimci bir tarzda yazdığı şiirlerden meydana gelmiştir. Bu şiir içeriği ile de, şairin Ahmet Haşim'den etkilendiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Şair dış dünyadan aldığı nesnelere inceler, bunları kendi içinde yorumlayarak, onlara kendine göre bir şekil verir. Üslubuyla birlikte, şiirde, dış dünyadan alınan görüntülere yeni bir çehre verir. Dolayısıyla; dış dünyayla kendi ruh halini özdeşleştirerek, subjektif şiirler kaleme alır.

Haşim Nezihi, dil olarak, açık ve sade bir anlatım şekli kullanmakla birlikte, akıcı bir dil kullanmış, dış dünyada gördüğü objelere farklı imajlar yükleyerek, onlara farklı görüntüler vermiş, böylece okuyucunun şiiri rahat anlamasına yardımcı olmuştur. Her ne kadar edebiyatımızda ismi fazla duyulmasa da şairin öğretmen kökenli olması ve şiirlerini, Türk dilini geliştirme yanlısı olduğundan, yalın bir dille yazmasından dolayı, eserleri, diğer Türk şairlerine örnek teşkil etmiştir.

İkinci Bölüm

HAŞİM NEZİHİ'NİN EDEBÎ ESERLERİ

2.1 Şiirleri

Bu çalışmanın birinci bölümünde belirtildiği gibi Haşim Nezihî Okay'ın, hayattayken altı şiir kitabı yayımlanmıştır. Bunlar *İzmir'den Sesler* (1931), *İlgar* (1935), *Akşam Şarkıları* (1935), *Hatay* (1937) ,*Ömrümden Yapraklar* (1978), *Atatürk ve İnkılâp Şarkıları* (1986) adlı eserlerdir. Bunların dışında Haşim Nezihî'nin 1921-1980 yılları arasında çeşitli dergi ve gazetelerde pek çok şiiri neşredilmiştir. Şairin toplam 107 şiiri tespit edilerek incelenmiştir. Bu şiirlerin ilerleyen bölümlerde tematik incelemesini göreceğiz. Çoğunluğu Halkevi dergilerinde çıkan bu şiirlerde, Mütareke döneminde ortaya çıkmaya başlayan *memleketçilik* hareketinin izlerini görmek mümkündür. Ayrıca Atatürk döneminin memlekete yaydığı olumlu atmosfer ile İnönü döneminin çalkantılı yıllarının Türk aydınları üzerinde bıraktığı etkileri yine bu şiirlerde bulabiliriz. Dolayısıyla Haşim Nezihî'nin şiirlerine tematik açıdan bakıldığında bu şiirlerde ağırlıklı olarak Cumhuriyet döneminin ilk otuz yıllık devresinde gelişen Türk edebiyatının izleri vardır diyebiliriz.

Şiir kitaplarının yanı sıra değişik gazete ve dergilerde çıkan bu şiirlere dil ve üslup açısından bakıldığında ise Haşim Nezihî'nin başlangıçta Divan şiiri geleneğini takip ederken daha sonra mahallileşme cereyanına kapıldığını ve buna bağlı olarak halk şiirinin dil ve üslûp özelliklerine yöneldiğini söylemek mümkündür. Aşağıda ilk olarak Haşim Nezihî'nin şiirleri temalarına göre ele alınmış, ardından bu şiirler dil ve üslup incelemesine tâbi tutulmuştur. Böylece Haşim Nezihî'nin şiirlerinden hareketle Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatının, özellikle Atatürk ve İnönü döneminde gelişen edebiyatımızın durumu sergilenmeye çalışılmıştır.

Haşim Nezihî'nin adı geçen şiir kitapları ve süreli yayınlar dışında sağlık sorunları vb. durumlar sebebiyle yayımlanamayan iki şiir kitabı daha vardır. Bunlardan

birisi *Zile Şairleri* diğeri *Türk Şiiri Antolojisi*²⁸ adını taşımaktadır. Haşim Nezihi'nin bütün şiirlerini tespit için yaptığımız taramalarda, şiirlerinin olabileceğini zannettiğimiz süreli yayınlarda her bir sayısına ulaşamadık. Bunlara ilave olarak herhangi bir kitap ve süreli yayında Haşim Nezihi'nin şiirlerinin bulunma olasılığı gözden kaçırılmamalıdır.

2.1.1 Şiirlerindeki Temalar

Haşim Nezihi hem kendi bireysel şiir anlayışı hem de devrindeki edebi hareketlerin etkisiyle değişik temalarda şiirler yazmıştır. Örneğin bir taraftan aşk ve sevgi gibi bireysel konularda şiirler yazarken, öte yandan vatan, memleket, Atatürk, kahramanlık vb. temalı şiirler de yazmıştır. Bu yüzden Haşim Nezihi'nin şiirlerini temalarına göre tasnif ederken ve bu şiirler üzerine tematik bir inceleme yaparken birkaç hususu göz önüne almak gerekir. Bu tasnifte ilk olarak, her edebi eser kendi inceleme yöntemini kendi belirler varsayımından hareketle, Haşim Nezihi'nin elimizde mevcut şiirlerine bütün olarak bakılmış, temalar Haşim Nezihi'nin yaşadığı dönemin hâkim temalarına göre değil, Haşim Nezihi'nin kendi şiirlerinde işlediği temalar dikkate alınarak belirlenmiştir.

Haşim Nezihi duyarlı, öznel her şair gibi etrafındaki edebi çevreden etkilenmiştir. Mesela *Yedi Meşaleciler* ve *Garip* akımı gibi bazı edebi topluluklar ile Ahmet Haşim, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Behçet Kemal Çağlar, Nazım Hikmet, Ömer Bedrettin Uşaklı vb. şairler, onun şiir anlayışının gelişiminde etkili olmuştur. Haşim Nezihi, sone, terzarima gibi batı kaynaklı nazım şekillerini çok kullanmıştır. Bunun yanında ilk şiirlerinde Divan Edebiyatı'nın izleri açıkça görülmektedir. Fakat bu şiirlerinin sayısı fazla değildir. Yine Halk Edebiyatı'na duyduğu yakınlık sebebiyle bu alanda da etkinlik göstermiştir. Yukarıda söylenenler dikkate alınarak Haşim Nezihi'nin şiirlerine temalarına göre bakıldığında bu şiirleri 6 grupta değerlendirmek mümkündür:

²⁸ Yağlıcı, E. "Haşim Nezihi Okay Bibliyografyası." blt. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara: 1994, s.7-8.

1) Aşk şiirleri, 2) Felsefi, mistik şiirler, 3) Memleket şiirleri 4) Tabiat ve insan konulu şiirleri 5) Kahramanlık ve İnkılâp şiirleri 6) Kendi hayatını anlattığı şiirleri.

2.1.1.1 Aşk Şiirleri

Haşim Nezihi'nin en fazla kullandığı konulardan bir tanesi aşktır. “*Aşk tarih boyunca hem evrensel hem de yerel boyutta genelde edebiyat özelde şiirde en çok kullanılan temalardan bir tanesidir.*”²⁹ Türk edebiyatında ise İskender Pala'nın ifadesiyle “*Gerek Divan edebiyatının, gerekse tasavvufi Türk edebiyatının belkemiğini aşk oluşturur.*”³⁰ Hemen her şairin aşk üzerine yazılmış bir veya birkaç şiirinin olduğu rahatlıkla tahmin edilebilir. Hatta bazı şairler sadece aşk şiirleriyle tanınmıştır. Bu sebeple Haşim Nezihi'nin şiirlerindeki aşk temasını ele alırken, temanın ne olduğundan ziyade Haşim Nezihi'nin aşkı nasıl ele aldığına bakmak daha anlamlı sonuçlar doğuracaktır. Bu bölümde Haşim Nezihi'nin dergi ve gazeteler ile kitaplarında çıkan aşk temalı 35 şiirini tespit ederek inceledik. Şairin bu şiirlerin dışında çeşitli sebeplerle inceleyemediğimiz, dergi ve gazetelerde yayımlanmış şiirleri olabilir.

Haşim Nezihi, aşk konusunu işlerken bir taraftan Karacaoğlan, Köroğlu, Seyrani, Dadaloğlu gibi halk âşıklarından ilham almış, diğer taraftan, Batı edebiyatı ve Türk edebiyatının, önde gelen şairlerinden de etkilenmiştir. Haşim Nezihi'nin yazdığı aşk şiirlerinde hep ayrılık ve ıstırap vardır. Aşağıdaki mısralar kalbi kırık bir insanın inleyişleri gibidir.

Artık ayrılıyoruz, çevirme gözlerini,
Bir daha yakayım ki kalbimin her yerini
Ateşten bir ağ gibi bir kere daha yaksın³¹

²⁹ Mustafa Özsarı, **Müstecabizade İsmet Hayatı ve Eserleri**, 3 F Yayınevi, İstanbul: 2007, s.102.

³⁰ İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, C. 1–2, Kapı Yayınları, İstanbul: 2004, s.51.

³¹ Haşim Nezihi Okay, **Ayrılırken, Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.148.

Ayrılırken isimli şiirde Haşim Nezihî, sevgilisinden ayrılırken yüreğinde fırtınalar kopan bir insanı anlatmaktadır. Sevgilisinin son bir kez gözlerine bakmasını istiyor. Ayrıca bu ayrılık anını bir ananın çocuğundan vazgeçmesinden, hatta ölümden de daha zor olarak görmektedir. Bunun için belki de bu bakışların ona teselli vereceği ateşini hafifleteceği düşüncesiyle böyle bir şey istemiştir.

Haşim Nezihî'nin aşk teması üzerinde yoğunlaştığı şiirlerinden birisi de *Aziz Yolcuya* ismini taşımaktadır. Şiirin önemli özelliklerinden bir tanesi *Mayıs 1925* tarihli olmasıdır. Yani Haşim Nezihî'nin tespit ettiğimiz ikinci şiiri olmasıdır. Bu şiir, *İzler* dergisinde yayımlanmıştır. Eski harflerle basılmıştır. Şiirde egzotizm havası sezilmektedir. Sevgilinin uzak beldelere gitmesi, gittiği yerlerde aşığı hatırlaması ve deniz sembolü Ahmet Haşim'in şair üzerindeki etkilerini açıkça göstermektedir. Âşık ve sevgili arasına yine ayrılık girmiştir. Sevgilinin bu ayrılıktan acı duyması aşkın gereğidir. Şiir, koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Dörtlüklerden oluşmuştur. 10'lu hece ölçüsü kullanılmıştır.

Elveda artık ey aziz yolcu!
Git büyürken o mai yollarda.
Beni gözyaşlarıyla hatırla,
Ağlamak bir ilahi aşk borcu.³²

Haşim Nezihî aşk konusunu ele aldığı şiirlerinde Divan Edebiyatı'nda sıkça kullanılan diken, bakış, gam, siyah, göz, akşam gibi mazmunlara yer vermiştir. *İlk Yara*, *Onun Gözlerine* adlı şiirler, sevgilinin en etkileyici özelliği ve en çok sözü edilen güzellik unsuru olan göz üzerine yazılmıştır.

Siyah, yakıcı bir çift şimşekmiş o gözlerin
Saplanınca bağrıma sızladı derin derin.³³

³² Haşim Nezihî Okay, *Aziz Yolcuya*, *İzler*, nr.7, Giresun: 5 Mayıs 1925, s.12.

³³ Haşim Nezihî Okay, *İlk Yara*, *Akşam Şarkıları*, Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul: 1934, s.31.

Aşığın sevgilinin gözlerinden bahsettiği bir şiir de *Onun Gözlerine* adıyla yayımlanmıştır. Sevgili, gözlerinin güzelliği ve çekiciliği ile aşığın gönlünü bağlamıştır. Sevgili, aşığı en fazla gözlerinin güzelliğiyle etkilemiştir. Sevgilinin gözleri, onun tüm özelliklerini taşımaktadır. Gözler güzelliğinin yanı sıra aşığa yönelttiği bakışlarla, onun kalbine saplanan bir ok gibidir. Bir ok şeklinde olan bu bakışların hedefi, aşığın gönlüdür. Sevgili de bu okları atmada ustadır. Aşığın gönlüne gelen oklar, onu yaralamış, yarasının kanamasına ve yüreğinin acımasına sebep olmuştur. Bu bakışlar, aşığı o derece etkilemiş ki, onun içinde kasırgalar kopmasına sebep olmuştur. Bundan sonra âşık, harap olmuş bağı yanmıştır. Ayrıca sevgilinin bakışları aşığın bağrında ıstırap olmuştur. Çünkü o bakışlar zehirli birer ok olup, güneşin insanı yakması gibi aşığın kalbini dağlamaktadır.

O gözlerindi senin beni bu derde atan,
Yine bugün öldüren senin o gözlerindir,
Harap olan kalbimi sendin o gün kanatan,
Yaralarım ah bilsen ne kadar çok derindir.³⁴

Sevgilinin aşığa hırçın bir şekilde bakması ile aşığın içinde ilk kıvılcım oluşmuş, bu kıvılcım, kuruyan bir fidanın köklerinin sulaması gibi ilk ateşin âşığı sarması ve onu yakması ile yaranın günden güne derinleşmesi sonucu kan lekesi haline gelmiştir.

Sen ateşledin beni ilk defa can evimden,
Döküldü gözlerinden bin bir güneş içime.
Kuruyan bir fidanın köklerine dökülen,
Bir su gibi işledi bu ilk ateş içime.

Şair *Kalbimi Avlayana* başlıklı şiir de ise göz unsuru üzerinde durmuştur. Sevgilinin gözleri aşığı kendine bağlamış ve onun harap olmasına sebep olmuştur. Sevgilinin gözlerini sürekli düşünen şair, artık kendi hayatından da vazgeçmiştir.

³⁴ Haşim Nezihi Okay, *Onun Gözlerine, Akşam Şarkıları*, İstanbul: 1934, ss. 34–35.

Sevgili bu konuda, derbederlik göstermesine karşın âşığa acımadığından taş yürekli, kan dökücü ve zalim bir gönül alıcıdır.

Ateş nedir bilmeyen taştan yüreğin varmış,
Meğer bu ilk aşkımı doğmadan ölüm sarmış.

Beni ne kadar ince bir yerimden vurmuşsun,
İçimde ateş saçan bir saltanat kurmuşsun.³⁵

Sevgilinin âşıkta oluşturduğu yarayla yönelttiği bakışlarla şair sürekli sevgiliyi düşünür olmuştur. Böylelikle sevgili onun gönlünde ateş saçan bir saltanat kurmuştur.

Seni böyle bileydim kalbimi açar mıydım?
Gözlerinde eriyen taze ömrüme kıydım;

Sevgiliye Son Sözler adlı şiirde de yüreğin yanması ve gözyaşı motifi sıkça tekrarlanmıştır.

Son yadigârım olsun, sakın bana kıyma sen,
Göğsüne tak dökülsün kalbine damla damla;
Bir gül ki koparılmış bağrımdaki alevden,
Bir gül ki ateş alır her kızaran akşamla.³⁶

Sevgiliye Son Sözler şiirinde sevgili, şairin tabirine göre kırmızı bir güldür. Gül kırmızı rengini akşamın kızılığında almıştır. Sevgilinin aşığa verdiği acı da âdeta yanan bir alev gibidir. Âşık sevgiliyi her düşündüğünde ateşlere düşer. Sevgilinin âşığa bakması da aşığın kalbinde bir alev oluşmasına sebep olur. Bu sebeple sevgilinin gözleri ateş saçıcıdır. O kadar ki, âdeta güneş gibi kızgın ve yakıcıdır. Kızgın ve yakıcı olmasına rağmen, güneş yeryüzünü aydınlatır ve tüm yeryüzünün güneşe ihtiyacı vardır. Sevgilinin gözleri her ne kadar yakıcı olsa da aşığın gönlünü aydınlatmakta ve

³⁵ Haşim Nezihi Okay, *Kalbimi Avlayana, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 159.

³⁶ Okay, *Sevgiliye Son Sözler*, age. s. 158.

aşığın yaşama bağlanmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple âşık sevgiliyi düşünmek ister ve yine aynı sebepten ötürü; âşık, sevgiliden şefkat ve merhamet bekler.

Gözlerinde güneşi yanarken akşamların,
Öldürdüğü aşkıma içinde bir mezar yap.
Geçliğin hasretiyle burgulanınca bağrın,
Elinle öldürdüğü öz yavruna eğil, tap.

Gittiğin Gün, şiirinde muhayyel sevgili cismaniyet kazanarak bir hayat kaynağı olarak görülür. Bu şiirde, sevgili ile âşık ayrılmıştır. İki insanın ayrılması sonucu iki kişinin de hayat çizgisi tersine dönmüş ve yaşama sevinçleri kaybolmuştur. Âşık da bu ayrılık acısı içinde ruh halini etrafı kasıp kavuran bir kasırğa olarak görmektedir. Yine bu acıyı kimi zaman bir ateş, kimi zaman da bir zehir olarak telakki etmektedir. Bunu müteakiben âşık şiirde sevgilisini elinden uçup giden bir kuşa benzetir. Sevgilinin gidişinden sonra âşık melankolik bir duruma düşmüştür. Yalnız kalan âşık, sevgilinin gelme umuduyla hep yolunu gözler olmuş, bir bekleyiş içinde kalmıştır.

Hayat o günden beri kanlı bir nehir izi
Senin bahtın karardı, benim öldü sevincim.
O alev o kasırğa dağladı ikimizi
Senin yaşların zehir, benim bir volkan içim³⁷

Bekleyiş esnasındaki acı ve ateş hali de *Yuvamın Kuşu Uçtu*, şiirinde dile gelir. Şair ailesi dağılan bir insanın içinde bulunduğu ruh halini anlatmaya çalışmıştır.

Bugün artık ne yavrum, ne de candan eşim var,
Onu yaşatamıyor, onu hiçbir güzel yüz.
Bugün yalnız içimde dinmeyen ateşim var,
Yolunu bekliyorum, Yolunu gece, gündüz.³⁸

³⁷ Haşim Nezihi Okay, *Gittiğin Gün*, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 157.

³⁸ Haşim Nezihi Okay, *Yuvamın Kuşu Uçtu*, **Fikirler**, nr. 25, İzmir: 1928, , s.5.

Aşığın bekleme sırasında düştüğü kötü durum ayrıca, *Gelmediğin Akşamlar*, şiirinde tekrar gündeme gelerek, âşığın duygu hali verilmeye çalışılmıştır.

Bu akşam da gözlerim dalgın seni arıyor,
Gececeğin yollara takıldı yine kaldı.
Bak sular gölgelendi her taraf kararıyor.
Sen görünmedin yine bağrımı ateş aldı.³⁹

Sevgili âşıktan uzakta olduğu için derbeder bir vaziyettedir ve ona karşı vuslat özlemiyle yaşamakta, her an onunla karşılaşacakmış gibi umutlar içerisindedir. Fakat bu bekleyiş her zaman kötü bir şekilde sonuçlanmakta ve sevgili gelmemektedir. Bu durum da aşığı çılgınlık derecesine getirmiş, ne yapacağını bilmez bir hale sokmuştur. Çünkü sevgili onun hayat sebebi, can özüdür. Onun âşığın yanında olması ve bakışlarıyla ona zarar vermesi (fettan bakış, ona ulaşamama) onun yokluğundan daha iyidir. Çünkü vasıfları dahi sayılamayacak kadar güzel olan bu kadının sevgilisinin yanında olması ona, ayakta durma direnci vermektedir.

Görsem seni yanarım, görmesem çıldırırım,
Can evimi gözlerin bilsen nasıl kanatmış.
Kaç akşam bu yollarda sızladı; yandı bağrım,
Tanrım seni bu kadar güzel nasıl yaratmış?⁴⁰

Bu bekleyişten sıkılan ve daha fazla bekleyemeyen âşık, *Geliyorum* şiirinde de sevgilisinin arkasından gitmeye karar vermiştir. Bekleme sıkıntısı kademe kademe verilen âşık, sevgilinin sonu gelmez bir yola gittiğini, onu terk ettiğini anlamıştır. Sevgili sonu gelmez bir yola gitmiş ve aşığı terk etmiştir. Terk edilen şair, kötü bir vaziyete düşmüş, sevgilinin her an geleceği umuduyla kendini teselli etmeye başlamıştır. Bu yüzden geçeceği yolları, kutsal addetmiş, o yollara kalbini sermeyi düşünmüştür.

³⁹ Haşim Nezihi Okay, *Gelmediğin Akşamlar, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.155.

⁴⁰ Haşim Nezihi Okay, *Gelmediğin Akşamlar*, age. s.155.

Gözlerim gözlerinde yandığı günden beri,
Bağrımda sonu gelmez ne fırtınalar esti.
Kalbimi serecektim bilsem geçtiğin yeri,
Bana o yol inan ki her yoldan mukaddesti.⁴¹

Sevgilinin dönmesi için türlü yollara başvurmuş, günlerce, aylarca, beklemesine rağmen sevgili gelmemiştir. Sevgilinin gelmeyeceğini anlayan âşık, yüreğinde yanan ateşi söndüremeyeceğini anlayarak, sevgilinin arkasından kendisi gitmeye karar vermiştir.

Sen dönmedin bir daha, aylar geçti burada ben
Gelmeyeceksin diye hep kendimi yiyorum.
Dumanlı başlarıyla koyu gökleri delen,
Yalçın dağları aşıp arkandan geliyorum.

Saçlarını Çözerken adlı şiirde de sevgilinin bir başka güzellik unsuru olan saçlar; gündeme gelmiştir. Sevgilinin siyah sırma saçlarının etkileyiciliği birçok insanı kendine bağlamış ve pek çok insanın evinin dağılmasına sebep olmuştur.

Kaç gönül parçalandı gözlerinin önünde,
Kim bilir kaç ev yine siyahlara boyandı?
Kaç ana evladını gömdü yine bu gün de.⁴²

Şairi bu denli hâkimiyeti altına alan sevgili *Beni Anlamayan Kadın*'da acınacak biri olarak nitelendirilir. Bu şiirde âşık, sevgilisini kendisini anlamayan bir zavallı olarak telakki etmektedir. Şair, sevgilisine derin hisler duymuş, yoluna kalbini serecek bir duruma gelmiş, ona ulaşmak için türlü yollar denemişse de, sevgili bunları görmemiş ve ona bu derece bağlanan aşığını hiçbir zaman bulmak istememiş, hislerine karşılık vermemiştir. Dolayısıyla; âşık sürekli böyle ters davranışlarla karşılaştığından

⁴¹ Okay, Geliyorum, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 154.

⁴² Haşim Nezih Okay, **Saçlarını Çözerken, Akşam Şarkıları**, İstanbul: 1934, ss. 45–46.

sevgiliyi gözünde çok büyüttüğünü, onun mükemmel olmadığını farkına varmış, tüm bu hislerinin ve tasavvur ettiği kadın imajının birer hayal olduğunu anlamıştır.

Ben seni sevmemişim, sen ortada hiç yoktun,
Belki sevdiğim şeyler kendi hayallerimdi.
Ne diye varlığını bu çıkmaz yola soktun!
Bak sana karşı kalbim merhamet dolu şimdi.

Kafamda yaşattığım hayale sen diyordum,
Yoksa ben seni değil, kendimi seviyordum;
Ne yazık ki sen bunu bir gün anlayamadın.⁴³

Bu yüzden sevgilisinin bu kadar ilgiye değmediğini, her şeye rağmen onun hiçbir şey kaybetmediğini, sevgilinin yalnız kaldığını belirterek bu durumda kalan bir insana ancak merhamet duyulması gerektiğini dile getirmektedir.

Beni Anlamayan Kadın adlı şiirde acınacak kadın diye ağır ithamlarda bulunan şair sevgilisinden ayrılma kararı almıştır. Fakat duygularında kararsız olan ve sürekli gelip giden âşık, bu kararının yanlış olduğu kanaatine varır. Çünkü uğruna bunca acı çektiği bir insandan ayrılmanın akıl kârı bir şey olmadığını anlar.

Şair geçen süre zarfında sürekli bağımlı kaldığı insanın etkisinden kurtulmuş, bir bahar günü, şair yeniden âşık olmuştur. Bu durumu *Dönüş* adlı şiirinde anlatmıştır. Böylelikle şairin kararın gönlüne yeni bir pencere açılmış, kalbinin tıkanmış gözeneklerinden aydınlık giremeyen yüreği güneş ışığı gibi aydınlanmış ve yaşama sevinciyle dolmuştur. Bundan sonra da artık hayata daha gülümser gözlerle bakmaya, kendini iyi hissetmeye başlamıştır.

⁴³ Haşim Nezihi Okay, *Beni Anlamayan Kadın*, **Akşam Şarkıları**, İstanbul: 1934, s.47–48.

Son varlığım hız aldı bir faninin peşinde,
Kışlardan sonra doğan bu bahar güneşinde,
Dostlarım ben kalbimi tekrar ısıtıyorum.⁴⁴

Sevgilinin gözlerinin güzelliği *Gözlerinin Karşısında* adlı şiirle anlatılmıştır. Âşık sevgiliden biraz merhamet bekler. O, etkileyici güzelliği ile âşığa bir defa bakmasını, uğruna çektiklerini dile getirerek bunlardan pişman olmadığını, onunla geçen hatıraların hiçbirini unutmadığını, ebediyen içinde yaşadığını dile getirmektedir.

Sıcak bakışlarıyla sızlat yine bağırmı,
Harap olan kalbimi ta içinden tutuştur,
Yak istersen bir anda bu son kalan varımı.⁴⁵

Gittin isimli şiirde Haşim Nezihî, sevgilinin kendisini terk edişini anlatmaktadır. Âşık sevgilinin gitmesiyle ömrünün harap olduğunu, her şeyin değerini yitirdiğini belirtmiştir. Kuşlar bile artık eskisi gibi ötmemektedir. Etraf sessizliğe bürünmüştür. Fakat âşığın hayalinde sevgilinin görüntüsü hâlâ yaşamaya devam etmektedir. Bir taraftan divan edebiyatındaki sevgilinin âşığı ilgisizce terk edip gitmesi temi diğer taraftan Ahmet Haşim'deki akşam teması şiirin ana düşüncesini oluşturmaktadır

Ufka akşam çekince bir perde
Sanki her şey o günkü hüznü taşır.
Gezdiğin güldüğün bu yerlerde
Şimdi sessiz bir inziva dolaşır.⁴⁶

Artık âşık sevgilisinin ayrılığından gelen acıyı kabullenmek zorundadır. Çünkü sevgilinin işi budur: Âşığa acı çektirmek. Şiirin içeriği eski edebiyatımızda çok sık kullanılan temalardan birisi olsa da, nazım şekli olarak sone kullanılmıştır. Sone, Haşim Nezihî'nin vazgeçemediği bir şiir şeklidir.

⁴⁴ Haşim Nezihî Okay, Dönüş, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 171.

⁴⁵ Okay, *Gözlerinin Karşısında*, age. s.143.

⁴⁶ Okay, *Gittin*, age. s.44.

Yalnız Dönüyorum başlıklı şiirin düşüncenin gelişimi bakımından *Gittin* adlı şiirden pek fazla farkı yoktur. Şair, hiçbir zaman ayırlamayacağını düşündüğü sevgilisinin kendisinden kopuşunu anlatmıştır. Uğruna her şeyini feda ettiği kişi hayat yolunda onu yarıda bırakmıştır.

Aşılacak her geçit kapandı şimdi kardan
Gönülse bugün artık bin bir azaba mahkûm

Beraber geçeceğiz dediğim bu yollardan
Şimdi ben yapayalnız kimsesiz dönüyorum⁴⁷

Haşim Nezihi'nin belirli bir kişi için yazdığı en önemli şiirlerinden bir tanesi de *Sana* adını taşımaktadır. Bu şiiri önemli kılan sebeplerin başında, şairin eseri eşi için yazmış olması gelir. Şairin gözleri artık sevgiliden başkasını görmemektedir. Onu taparcasına sevmektedir. Kalbi onun için çarpar, hiçbir kadının yüzü sevgilininkinin yerini tutamaz. Haşim Nezihi için bu aşk bir dert haline gelmiştir. Şair hayat yolunda çok güzellerle karşılaştığını ama hiçbirinin şu anda sevgiliye duyduğu aşkı yaşatamadığını ifade etmiştir.

Çok güzel gördü gönül bu hayat çıkmazında
Fakat hiçbiri sana inan ki eş olmadı⁴⁸

Şiir boyunca şairin sevgilisine karşı sadakat duygularını dile getirişini görüyoruz. Ölürken bile bu müthiş sevgi bitmeyecektir.

Bir gün ölürken bile büyük sevgini senin
Gönlüm meşale diye beraber götürecektir.

⁴⁷ Okay, *Yalnız Dönüyorum*, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.45.

⁴⁸ Okay, *Sana*, age. s. 46.

Bu şiirin nazım şekli koşmadır. Haşim Nezihi, pek çok şiirinde farklı nazım şekillerini denemiştir. Bunlar içerisinde en fazla kullandıklarından birisi olan koşmayı bu şiirde de benimsemiştir. *Senin İçin* kısa bir şiirdir. Şair içinde yeni tomurcuklanan bir aşkın ilk ateşini hissetmektedir. İçindeki sessizliği sevgilinin gözlerinin güzelliği yıkmıştır. Şair aslında içinde yeni filizlenen bu aşkın kendisine mutluluk değil acı getireceğini biliyor. Fakat içi aşkın ateşiyle yanmaktadır.

Yanmakta içim bir yeni aşkın ateşiyle
Bir âleme doğmuş gibiyim bak yeni baştan.⁴⁹

Böylece şair Divan edebiyatındaki güzellerin tegafül düşüncesini desteklemiş oluyor.

Serenat ismini taşıyan iki şiir vardır. Birinci şiirde nasıl ki İspanyol şairler sevgililerinin balkonlarının altında onlara şiirler yazarlarsa, Haşim Nezihi de sevgilinin penceresinin altında bir o yana bir bu yana gezinmektedir. Sabaha değin onun penceresinin önünde sabahlarken sevgilinin bu durumdan haberi bile yoktur.

Rüzgârla sıyrılnca pencerenin perdesi,
Ve tunç bir ayışığı dökülünce odana,
Sokakta duyacaksın yorgun bir ayak sesi,
Bir gölge geçecektir bir yandan öbür yana.⁵⁰

Serenat II, isimli ikinci şiirde şair, sevgisinin büyüklüğünü anlatmıştır. Her şey sevgilinin bir yansımasıdır. Rüzgâr sevgiliyi hatırlatır. Deniz, gökyüzü, ay sevgilinin birer yansımasıdır.

Seni ben seviyorum seviyorum seni ben,
Hayalinle o kadar içim dolu ki, bilsen

⁴⁹ Okay, *Senin İçin, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.47.

⁵⁰ Okay, *Serenat I*, age. s. 48.

Neye baksam, ne görsem, sana benzetiyorum.⁵¹

Nazım şekli olarak terzarima kullanıldığını görüyoruz. Bu iki şiir şekil özellikleriyle ve ismiyle Batı edebiyatından izler taşımaktadır.

Aşk teması altında inceleyebileceğimiz diğer bir şiir *Bilmediğim Sevgiliye* adını taşımaktadır. Şiirde şair içindeki boşluğu dolduracak kadının karşısına çıkmasını beklemektedir.

İşte hep böyle yavrum sana hasretim de ben
Bilmiyorum adını ve belki de bilmeden
Bu esen rüzgâr gibi bir gün kaybolacağım.⁵²

Haşim Nezihi şiirin adından da anlaşılacağı gibi idealinde canlandırdığı bir sevgilinin peşinden gitmektedir. Sürekli onu beklemektedir.. Şair pek çok sevgiliye kucaklarını açmıştır. Ama hiçbir kadında aradığı masumiyeti bulamamıştır. Karşılaştığı kadınların her biri aynı kalıptan çıkmış gibidir. Şair içindeki boşluğu dolduracak kadının bir gün geleceğini düşünmektedir. Ölene dek onu bekleyecektir. Şiirin nazım şekli terzarimadır.

Haşim Nezihi'nin eşi için yazdığı ikinci şiir *Yine Sana* adını taşımaktadır. Eşini şefkat dolu bakışları olan, ince, zarif, sevgi saçan birisi olarak tanımlamıştır. Hayatın zorlu yollarında sevgili şairin her zaman yanındadır. Duyguların anlatılması mümkün değildir.

Sonsuz karanlığında hayat denen bu yolun
Ben hep senden cesaret ve kuvvet almadayım
Ellerin ellerimde, yorgun başında kolum
Ey bütün kâinatım, günüm, güneşim, ayım
Bu sıcak hislerimi ah nasıl anlatayım?⁵³

⁵¹ Okay, *Serenat II, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978 s. 49.

⁵² Okay, *Bilmediğim Sevgiliye*, age. s.50.

Sen Giderken, şiiri ayrılık, vefasızlık hisleri üzerine kurulmuştur. Haşım Nezihi'nin sevgi, bağlılık, vefa kavramlarını bu bölümdeki şiirlerinde sık sık tekrarladığını gördük. Deniz, akşam, alev, kızıl kelimeleri şiirde sürekli tekrarlanmıştır. Böylelikle şiirde Ahmet Haşım etkisini rahatlıkla görebilmekteyiz.

Gittiğin yerde bir kızıl akşam
Ve soluk yüzlü hasta bir yaprak
Seyrederken sararsa ruhunu gam.
Beni hatırla orda ağlayarak⁵⁴

Ayrıca şair sevgilinin terk edip gitmesiyle onun da bir zaman sonra bu ayrılığın acısını kalbinde hissedeceğini ama kapısının her zaman ona açık olduğunu anlatmıştır.

Ayrılık, sadakatsizlik duygularının anlatıldığı diğer bir şiir *Seni Ben Bekliyorum* adıyla yazılmıştır. Adından da anlaşılacağı gibi, şair yine bir sevgiliyi beklemektedir. Divan edebiyatındaki sevgilinin aşğa acı çektirmesi, ona karşı lakayt kalması düşüncesi bu şiirde kendisini göstermektedir.

Vücudun bir ipek de kalbin meğer taş senin
Uğruna can verirken bir yaralı kalp daha
Hayatı mahvolurken seni böyle sevenin.
Reva mı hiç bu gülüş, bu çılgınca kahkaha.⁵⁵

Âşık sevgili uğruna her an her şeyini feda ederek gece gündüz onu beklemektedir Karşılığında yaşadığı ise acı, keder, gözyaşından başka bir şey değildir. Haşım Nezihi'nin şiirlerinde buna benzer şiirlerin sayısı oldukça fazladır. Örneğin:

Eyvah yine sen şuh, yine lakayt, yine şensin

⁵³ Haşım Nezihi Okay, *Yine Sana, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.51.

⁵⁴ Okay, *Sen Giderken*, age. s.135.

⁵⁵ Haşım Nezihi Okay, *Seni Ben Bekliyorum*, age. s.137.

Tanrım, sana kalbim nasıl olsun da güvensin.⁵⁶

Sensin adlı şiirinden alınan yukarıdaki parçada da görüldüğü gibi sevgili ilgisiz, rahat, mutlu görünmektedir. Haşim Nezihi, aşk temalı pek çok şiirinde aynı üslubu benimsemiştir.

Şairin, sevgilinin ilgisizliğinden yakındığı diğer bir şiir parçası da *İnkisar* adını taşımaktadır. Terzarıma nazım şekliyle yazılan şiirde divan edebiyatındaki *tegâfûl* anlayışı hâkimdir. Fakat şiirin asıl önemli noktalarından bir tanesi *Fikirler* dergisinin 38. sayısında 8. sayfada aynı şiirin birkaç değişiklikle *Feragât* adıyla yazılmış olduğunu tespit etmiş olmamızdır. *Fikirler* dergisinde yayımlanan şiir 1928 tarihini taşımaktadır. Haşim Nezihi'nin *Ömrümden Yapraklar* adıyla yayımlanan kitabında ise aynı şiir için 1929 tarihi vardır. Bu önemli noktayı göz ardı etmek istemedik. Tekrar şiirin içeriğine dönecek olursak şairin ilk yazdığı eserlerden birisi olmasına rağmen Batı edebiyatı nazım şekillerinden bir tanesini kullanmış olması dikkate değerdir. Şair sevgiliye hitap ederek onun için rahatlıkla canını verebileceğini söylemektedir. Ama sevgili, âşıkla göz göze geldiğinde kendisindeki hüznü onu da saracaktır. İşte âşığın korktuğu asıl şey bu durumdur. Âşık bir sönmeyen ateş gibi yanmaktadır. Gözleri ateş saçarak sevgilinin bağına kan doldurur. Âşık kendisine başka bir sevgili bulması gerektiğini kendisi nasıl bu aşk acısıyla yanıyorsa onu da yakan birinin mutlaka çıkacağını anlatmıştır.

Sen o taze göğsüne yine bir çiçek takın
Ben ölmüşüm ne çıkar hiç esef etme sakın
Belki gözlerin dolar, sararır belki yüzün⁵⁷

Aşk konusunun işlendiği şiirlerden bir tanesi de *Ayşe* adıyla yayımlanmıştır. Şair Ayşe adlı bir kıza karşı hislerini anlatmaktadır. Ayrılık acısı araya girmiştir. Sevgili henüz onsekiz yaşında genç bir kızdır. Sevginin gözleri, aşığı kendinden geçirecek kadar güzeldir.

⁵⁶ Haşim Nezihi Okay, *Sensin, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.138.

⁵⁷ Okay, *İnkisar*, *age*. s.139.

Niçin gözlerinde gözlerim erir?
Yolunda can vermek yaşamakla bir,
Uğrunda çırpınan hasta kalbimdir;
Bu yangın içinde gördüğün Ayşe.⁵⁸

Haşim Nezihi'nin aşk anlayışını en iyi gösteren şiirlerden bir tanesi *Eriyiş* adıyla yayımlanmıştır. Bu şiirde şair kendini unutturan bir güzelden bahsetmektedir. Bu kadın ki güzelliğiyle şairin gözlerini güneş gibi kamaştırmıştır. Âşık bir anda kendisinin eridiğini hissediyor. Sevgili hücrelerine kadar aşığı ele geçirmiştir. Âşık tamamıyla onun etkisi altına girmiştir.

Bir zavallı kesildim işte yine önünde
Tutuştun baştanbaşa idrakim, muhayyilem
Varlığım yıkıldı bak bir lahza geri dön de.⁵⁹

Şairin eski bir aşk hikâyesini anlattığı şiirlerinden birisi *Eski Bir Sevgiliye* adını taşımaktadır. Terzarıma nazım şekliyle yazılan şiir geçmişte kalan bir aşk hikâyesinden bahsetmiştir. Âşık aradan uzun zaman geçmesine rağmen eski sevgilinin hasretiyle yanıp tutuşmaktadır. Aradan geçen zaman içinde pek çok aşklar yaşanmıştır. Fakat o ilk aşk hiç unutulmamıştır. Âşık her yerde sevgilinin hayalini görmektedir.

Hayalin geziyor ne yana baksam
Bu akşam her yere aşkın karıştı,
Gözlerim eriyor yine bu akşam.⁶⁰

Fidan Boylum şiiri Haşim Nezihi'nin aşkı uğruna ömrünü harcayan kendisini feda eden bir âşığın hikâyesini anlatmaktadır. Divan edebiyatındaki fidan boylu, nazlı, edalı bu güzel için âşık ömrünün baharını feda etmiş, kış mevsimine gelmiştir. Sevgili

⁵⁸ Haşim Nezihi Okay, Ayşe, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 153.

⁵⁹ Okay, Eriyiş, age. s.136.

⁶⁰ Okay, Eski Bir Sevgiliye, age. s. 149.

bu durum karşısında aşığın düştüğü bu durum karşısında gülmektedir. Âşık, yaşadığı aşkın etkisiyle hayattan bıkmıştır. Bu şiirde de divan edebiyatındaki *tegâfül* anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Sevgili âşığın sevgisine karşılık vermemektedir.

Bir gönül harcadım ben ki yoluna,
Bir bahar tükettim bir kışa erdim,
Sen sade uzaktan gülerken buna,
Bense bak uğruna bir ömür verdim.⁶¹

Bu bölümdeki ilgi çekici şiirlerden bir tanesi de *Kalp Yarası'dır*. Şiirde Haşim Nezihi, bütün âşıkların bir ilahe gibi gördüğü, tapındıkları güzelden bahsetmektedir. Bu sevgilinin hayali bile âşıkların başını döndürmeye yetmektedir. Aradan uzun zaman geçtikten sonra bile hala o eski aşk yarası kanamaktadır.

Hayaline bakarken döndü yorgun başımız,
Uzaktardaki gölgen karışırken denize.
Bir ilahe diyerek tapmak istedik sana,
Saçtığın kıvılcımla kül olduk yana yana.⁶²

Şairin yeteneğini sergilediği şiirlerinden birisi de *Elleriniz* adıyla neşredilmiştir. Şiir serbest ölçüyle yazılmıştır. Sevgili yine çeşitli yönleriyle övülmektedir. Bu defa kadının ellerinin güzelliği ön plana çıkarılmıştır. Eller, en temiz ve en güzel hisleri barındırmaktadır. Sevgili birçok kişiyi kendisine âşık etmiştir. Şair ise o ellere yeniden sahip olmanın hayalini kurmaktadır.

Ah o eller o ince elleriniz
Ki evet her gönülde bir yaradır
Onlar ince, bir ince hatıradır
Bu siyah renkli ömrün ufkunda
Bu bahar akşamında onları ah

⁶¹ Haşim Nezihi Okay, Fidan Boylum, **Erciyes**, nr. 17, Kayseri: 1939, s.63.

⁶² Haşim Nezihi Okay, **Kalp Yarası, Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 161.

Okşamak, sevmek, ağlamak, heyhat!⁶³

Aşk teması altında inceleyebileceğimiz diğer bir şiir de *Manikürlü Kadın Elleri*, adını taşımaktadır. Haşim Nezihi bu şiirde biraz farklılık yaparak aşk temasının cazibeli yönlerini bırakıp, aşkın aslında insana acı veren bir duygu olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Şaire göre kadınlar görünüşleriyle narin, ince varlıklardır. Fakat bu ince görünüşlerinin arkasında aslında bir vahşilik vardır. Erkekler onların karşısında merhamet dilenirken, kadınlar ellerine fırsat geçtiğinde onlara işkence yapmaya başlarlar.

Sakın geçme görmeden yerdeki şu yığımı
Yırtılan bir göğüsten neler fıskırdığını
Kadın denen dişi bir kartalın pençesiyle⁶⁴

Bu bölümdeki bir başka şiir de *Karanfil* adıyla çıkmıştır. Terzarima nazım şekliyle yazılan şiirde Haşim Nezihi sevgiliye hitap etmektedir. Sevgiliyi bir çocuk kadar masum gören şair, evindeki karanfile baktıkça içi erimekte, yanmaktadır. Çünkü o çiçek sevgiliyi hatırlatmaktadır. Kokusuyla, rengiyle karanfil sevgilinin adeta bir sembolüdür.

Bu karanfil çocuğum seni ne andırıyor
Varlığın kadar sıcak dudakların kadar kor
Dokundukça yanıyor baktıkça eriyorum⁶⁵

Kırmızılı Kadın ve Havva'nın Günahkâr Kızına şiirleri Haşim Nezihi'nin aynı çerçevede toplanmış eserleridir. Güzellikleriyle birçok aşığın aklını başından alan sevgililerin durumu anlatılmıştır. Bir gül kadar güzel olan bu sevgililer âşıkların canını yakabilmek için sürekli plan yapmaktadırlar. Gülüşleriyle onlara ümit verip kalplerini

⁶³ Haşim Nezihi Okay, *Elleriniz, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 172.

⁶⁴ Okay, *Manikürlü Kadın Elleri*, age. s. 167.

⁶⁵ Okay, *Karanfil*, age. s. 164.

çalmaktadırlar. Her gülüş aslında bir ilgisizliğin, hilenin habercisidir. Afet olarak adlandırılan bu güzeller her şeye rağmen gönüllerde bir kahraman gibidir.

Bir afet kesilmiş dillerde adı,
Onu artık herkes böyle tanıyor.
Görmeyen yanıyor, gören yanıyor.⁶⁶

Haşim Nezihî terk edip giden, ilgisiz sevgililerden de şikâyetçidir. Fakat bir taraftan da bu durumdan zevk almaktadır. Haşim Nezihî Divan şiirinde kullanılan mazmunları, modern Türk şiiriyle, Batı edebiyatındaki şiir özellikleriyle birleştirerek belli bir senteze ulaşmaya çalışmıştır. Kısacası Haşim Nezihî Okay, aşk temalı şiirlerinde farklı kaynaklara yönelmiştir. Gençlik yıllarında yazdığı şiirlerinde divan edebiyatı şairlerine nazireler yazmıştır. Şair, divan edebiyatı şairleri gibi belirli mazmunları kullanmıştır.

Daha sonraki dönemde Yeni Türk şiirinin büyük isimlerinin özellikle de Ahmet Haşim'in etkisiyle aşk temalı şiirler kaleme almıştır. Şair nihayetinde, bilhassa olgunluk döneminde belirli bir senteze ulaşarak kendi şiir anlayışını belirlemiştir. Zaten şairin son dönemlerinde eser üretme açısından oldukça verimli olduğunu görüyoruz. Haşim Nezihî aşk temasını ele alan şiirlerinde, daha çok insanı derinden etkileyen bir duygusallığa yönelmiştir. Haşim Nezihî'nin Fransızca bilmesi, Batılı şairleri tanınmasını sağlamış, şekil ve içerik anlamında onlardan etkilenmesine sebep olmuştur.

Eski edebiyatın klasikleşmiş aşk anlayışı Haşim Nezihî'nin İzmir ve İstanbul'da bulunduğu dönemlerde iyice belirginleşmiştir. Fakat Haşim Nezihî ilerleyen dönemlerde şiirlerinde Divan şiirinin aşk anlayışını terk etmiş, aşka ve sevgiliye bakışta modern eğilimlere yönelmiştir.

2.1.1.2 Felsefî ve Mistik Şiirler

Felsefe, mistisizm edebiyatta ve özellikle şiirde her zaman vazgeçilmeyen unsurlar olmuştur. Hatta dinî, felsefî, mistik konularda şiir yazan şairler büyük şair

⁶⁶ Haşim Nezihî Okay, Kırmızılı Kadın, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 168.

kategorisinde değerlendirilmiştir. Türk edebiyatında da aşktan sonra en çok şiir yazılan temalardan birisi dini, felsefî, mistik temalardır. Nitekim Mehmet Kaplan Türk edebiyatında *Mevlana ve Yunus Emre'nin yaşadığı devirlerden beri devam eden kuvvetli ve derin mistik bir akımın*⁶⁷ olduğunu belirtir. İlahi aşkın ve öte âlem duygusunun rafine bir halde edebiyata yansması olarak kabul edilen mistisizm ve tasavvuf felsefesi, zaman zaman Haşim Nezihi'nin de yer aldığı Halkevi dergilerinde çıkan şiirlerde de görülmektedir.⁶⁸ Türkçe yazmadığı için yerindiğimiz Mevlana'nın yanı sıra Anadolu halkının sevgi, eşitlik, insan değerliliği, mutluluk, kardeşlik gereksinimlerine cevap veren Yunus Emre, bu yüzden bir hümanizm müjdecisi olarak anılmakta, tasavvuf ürünlerine de aynı değerle yeniden bakılmaktadır. Böylece tasavvuf gerek divan, gerekse halk edebiyatımıza yansıyan güçlü bir felsefe sistemi olmuş, edebiyatımızda güçlü bir çığır açmıştır⁶⁹. Bütün bu etkiler Haşim Nezihi Okay'ın şiirlerinde de kendini göstermiştir. Aşağıdaki bölümde ilk olarak Haşim Nezihi'nin şiirlerinde zaman olgusu ele alınmıştır.

2.1.1.2.1 Zaman

Modern Türk şiirinde zaman olgusu ekseriyetle geçmişe özlem olarak ortaya çıkmaktadır. Geçmişe özlem ise şairin muhayyilesinde canlanan hatıralardır. Hâkimiyet büyük oranda şairin mahremiyet sınırları içerisine girer. Bu mahremiyetler şairleri diğer meslektaşlarından farklı ya da daha doğru ifadeyle özgün kılan şeylerdir. Bu sebeple şiire atfedilen geçmişe ait özlem hem duygusal duruşun ifadesi hem de o oranda mistik hayal gücünün eseridir. Türk şiirinde zaman kavramı çeşitli dönemlerde farklı şairler tarafından dile getirilmiştir.⁷⁰ Ahmet Hâşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal Beyatlı, Âsaf Hâlet Çelebi bu anlamda ön plana çıkarlar. Haşim Nezihi kendisine örnek aldığı Yedi Meşaleciler ve Ahmet Hâşim'in etkisiyle zaman kavramını irdelemiştir.

⁶⁷ Mehmet Kaplan, *Atatürk Devri Türk Edebiyatı 1,(Önsöz)* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1982, s. xxxiii.

⁶⁸ ÖZSARI, M. "Ege Bölgesi Halk Evi Dergilerindeki Edebi ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme." bdt. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İzmir: 2002, s.138

⁶⁹ Mehmet Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul: 1976, s. 121.

⁷⁰ Bilal Kemikli, "Zamanın Dışına Çıkmak", *Ay Vakti*, nr. 68, İstanbul: 1 Ağustos 2004, s.20.

Akşam, gece, yalnızlık, sessizlik, deniz bir bütün halinde Haşim Nezihi'nin şiirlerinde verilmeye çalışılmıştır.

Zaman doğru bir çizgi olarak algılanabilir mi? Sorusu bazı şairlerimiz tarafından gündeme getirilmiştir. Burada aslında Einstein'a da atıfta bulunmak gerekir. Einstein zaman kavramını şöyle ifade etmiştir: "Zaman hiçbir şey değildir; yalnızca içinden geçen olaylar sonucunda vardır." Zaman olayların birbirini izlediği sonsuz bir ortam olarak düşünülen soyut bir kavramdır. Onun somutlaştıran şey olaydır. Bu anlayışa göre zaman bitmek bilmeyen sıçramalar dizesi olarak tarif edilmektedir.⁷¹ Zamanın içinde ve dışında olmak düşüncesini belleğimize kaydeden işareti Ahmet Hamdi Tanpınar vermektedir:

Ne içindeyim zamanın ne de büsbütün dışında
Yekpare geniş bir anın parçalanmaz akışında⁷²

Haşim Nezihi de pek çok şiirinde karamsar duygulara yer vermiştir. Zaman zaman felsefi, mistik konuları kullanmıştır. Bunlar içerisinde en fazla işlediği temalardan bir tanesi akşamdır. Haşim Nezihi'nin sadece akşam vakti üzerine yazılmış toplam 16 şiiri vardır. Haşim Nezihi bu bölümdeki şiirlerinde akşam vaktinin değişik motiflerini gündeme getirmiştir. Akşam kimi zaman şairin gurbet duygularını harekete geçirmiş; kimi zaman da sevgilinin bazı özellikleriyle birlikte verilerek, şairin akşamlarla özdeşleşmesini sağlamıştır. Bu durumu *Gurbette Akşam* şiirinde görüyoruz.

Gurbet çok defa Türk şiirinde kullanılmış, vazgeçilmesi zor bir kavramdır. Bunun sebebini şöyle açıklayabiliriz. Coğrafi yapı insanın üzerinde doğal bir tesir meydana getirir. Bu ülkedeki insanlar iş kaygısı, eğitim-öğretim isteği, dirlik ve düzenlik arayışı gibi pek çok sebepten dolayı doğup büyüdüğü mekânlardan farklı diyarlara taşınmak zorunda kalmıştır. Taşınılan mekânlar insanlara sosyal, ekonomik ve kültürel olarak birtakım imkânlar sağlasa da adı daima şarkılarda, türkülerde gurbet olarak kalmıştır. Gurbetteki âşığın sazına sıla özlemi, ruh vereceği gibi şaire de bu

⁷¹ Bilal Kemikli, "Zamanın Dışına Çıkmak", age. s.20.

⁷² Ahmet Hamdi Tanpınar, Bursa'da Zaman, *Şiirler*, İstanbul: 1961, s.79.

özlemle şiirler nazmettirecektir. Bu özlem, yaşanılan anın zamanı aşarak geriye doğru sıçramalar gerçekleştirmesidir.⁷³

Bu durumu en iyi anlatan şiirlerden bir tanesi *Gurbette Akşam* adını taşımaktadır. *Gurbette Akşam* şiirinde tüm bu atmosfer içinde şiirin isminden de anlaşılacağı üzere; şairin kendini yalnız hissetmesi ve gurbetliği acı bir şekilde yaşaması tekrar gündeme gelir. *İzmir Akşamları*'nda İzmir'in güzelliğinin akşamla birlikte kaybolması, İzmir'i siyah bir etek misali dumanla çevirmesi, bu görüntü karşısında şairin başka beldelerde İzmir'e hasret kalması, hasret sonucu, kederlenmesi, alevlenmesi söz konusu olmuştur.

Rüzgârlar ağlıyor ufukta şimdi
Dağlarda vurulan güneş kanyor
Tutuşan göklere gölgeler indi
Suların bu akşam göğsü yanyor.

İçinden vurulur buradan her geçen
Göklerin düşerken kızıl gölgesi
Tunç yüzlü sulara akşam inerken
Yollarda ağlıyor boşluğun sesi.⁷⁴

Haşim Nezihi'nin en önemli şiirlerinden birisi *Ilıca Akşamları'dır*. Haşim Nezihi, Ahmet Hâşim'in şiirlerindeki akşam, deniz, egzotizm öğelerini kullanmıştır. Sevgilinin hatıralarıyla, mekânın özellikleri aynı çerçevede ele alınmıştır. Kızıl güneşler, dağların yanması, sisli sahil, denizin insana benzetilmesi, kuşların kanatlarında alev taşıması sembolik anlatımlardır. Denizler sarhoş insanlara benzetilmiştir. Güneşin batarken suyun üzerine yansımalarının düşmesi, güneşin suyu mayalamasına benzetilmiştir. Dumanlar siyah etekleriyle uzak ufukları örtmektedir.

Kızıl ufukların ardında gizlenen belde,

⁷³ Bilal Kemikli, "Zamanın Dışına Çıkmak", *Ay Vakti*, nr. 68, İstanbul: 1 Ağustos 2004, s. 20.

⁷⁴ Haşim Nezihi Okay, *Gurbette Akşam, Akşam Şarkıları*, İstanbul: 1934, s. 19.

Günün su içtiği sahillerin bugün nerde?

İçince zehrini tat tas yabancı beldelerin,
Döküldü bağıma birden alevlenen kederin.⁷⁵

Kıyıda Akşam, şiirinde şair akşam düşüncesini; kıyıda, ovada, mahallede, yolda, suda, denizde, İzmir’de, dağda farklı yerlerde kullanmıştır. Yaşanan akşamın onda uyandırdığı akisleri subjektif bir şekilde dile getirmiştir. Akşamı kimi vakit bir ressam gibi, tablo haline getirmiş, duygularıyla yaptığı bu resme renk vermiştir. Akşamın aslında kendine ait bir rengi olmasına rağmen; şairin duygularıyla özdeşleşmiş bir şekilde verilmesi, şiiri daha duygusal bir şekle sokmuştur.

Güneşin bağı bu akşam kanıyor
Suların göğsüne düşmüş yanıyor
Sıra dağlar uzanıp yattı yine
Tepeler bağlanıyor birbirine
Yine sahildeki sesler sönüyor⁷⁶

Bu konunun oldukça fazla işlendiği *Akşam Şarkıları*⁷⁷ adlı kitabın ilk kısmını teşkil eden bölümlerde daha çok akşamın bir tabiat olayı olarak görünümü verilir ve akşam olmasıyla yeryüzünde oluşan değişim çeşitli renklerle de okuyucuya hissettirilir. Güneşin çekilmesi ile etrafa hâkim olan görüntü çeşitli şiirlere konu olmuştur. *Akşam* şiiri bunun en güzel örneklerinden birisidir.

Soldu akşamla kanlanan dağlar
Hasta sahilde gölgeler yandı
Bir kızıl tülle örtülen rüzgâr

⁷⁵ Haşim Nezihi Okay, *Ilıca Akşamları*, **Fikirler**, nr 3, İzmir: 1 Ağustos 1927 s.29.

⁷⁶ Haşim Nezihi Okay, *Kıyıda Akşam*, **Akşam Şarkıları**, İstanbul: 1934, s.28.

⁷⁷ Okay, age. 64 s.

Dağların gölgesinde kıvrandı⁷⁸

Ovada Akşam ise akşamla birlikte, gündüzki canlılıktan eser kalmadığını anlatır. Akşamın yansıması görüntüsü ile de yorgun bir insan kalbine benzetilmiştir;

Yorgun kalbi akşamın ağır ağır vuruyor,
Esniyor uzun uzun rüzgâr uzakta yine.⁷⁹

Bu şiirde tabiat unsurlarına insana has özellikler yüklenmiş, rüzgâr bir insan gibi esnemeye başlamıştır. Akşamın olmasıyla şairde uyanan karamsarlık ve duygusallık, akşamın bir başka rengiyle de ona daha farklı duygular yaşattırılmıştır. Akşam güneşin batmasıyla, etrafa kızıl bir renk hâkim olur. Bu kızılık ilerleyen saatlerde yerini karanlığa bırakarak, kızıl ve siyah iki renk birlikte görülür.

Şair bir sis gibi gelen akşamda kendini yalnız hisseder. Bu yalnız hissediş bağrını yakar. Hasta olan insan içi çekilircesine inler, bu inilti hastaya ve çevresindekilere acı verirken onların da sıkılmasına sebep olur. İşte bu ortamda rüzgârın sesi, bir hastanın iyileşme ümidiyle, sabah olmasını beklemesine benzetilmiştir

Mahalle Akşamları'nda ise, gündüzleri hareketli, canlı ve insan dolu sokaklar, akşamları gündüzki işlerinden yorgun olup, evine dönen insanlara bırakır. Tüm gün koşuşturmaca içinde olan insanlar kendilerini dinlenmek için bir tarafa bırakır, akşamın sessizliğini ve hazinliğini dinlemeye başlarlar. Akşamları canlılığın yok olduğu, tenhalaştığı, herkesin evine döndüğü saatler, çıplak ve ürkütücü bir şekilde Anadolu gerçeğini verir ve Anadolu'nun bağımsızlığı... Bu görüntü de insana oldukça sıkıntı verir.

Her mahalle bu yerde bir parça keder saklar
Hep böyle bu ülkenin cana yakın yerleri.
Ah insana dert veren, yara veren sokaklar,
Ah bu Anadolu'nun bağımsız şehirleri

⁷⁸ Haşim Nezihi Okay, Akşam, **Akşam Şarkıları**, İstanbul: 1934, s.24.

⁷⁹ Okay, *Ovada Akşam*, age. ss.9–10.

Haşim Nezihi, mahalli unsurlara olan ilgisini yine *Mahalle Akşamları* şiirinde sürdürmektedir. Şiirde akşamın bir mahalledeki tezahürleri, insanlarıyla, evleriyle ve sokaklardaki görüntüleriyle dile getirilmektedir. Burada akşam temalı diğer şiirlerden farklı olarak insan unsurunun daha canlı bir tarzda ele alınması dikkat çekicidir.

Uzattırken çeşmeye yorgun destilerini
Akşam karanlığında nöbet bekleyen kızlar
Dağıtırlar bu yerde her günün kederini
Mahallenin her akşam derdini giyen kızlar⁸⁰

Dağlarda Akşam başlıklı şiirinde yine akşamın olmasıyla tabiatın girdiği hal ve bu durumun şaire hissettirdikleri anlatılmıştır.

Bir tatlı bahar akşamının taşlı yolunda,
Kuşlar gibi yalnız, yapayalnız gidiyorduk.
Bir yol ki uzun, her yanı dal, her yanı funda.⁸¹

Bu bölümde yer alan şiirlerin çoğu, güneşin gökyüzünden çekilmesi, havanın kararması ile şairin gündüz yaşadığı hareketli ruh halini, karamsarlığa bırakması ve içinde sürekli yanan, fakat akşam vakti alevlenen bir sızı haline getirmesi ele alınmıştır. Çünkü akşamın olmasıyla yeryüzüne bir perde çekilmiş, bu perde insanda bir melankoli oluşturmuş, şairin gurbet ve yalnızlık hislerini açığa vurmuştur.

Haşim Nezihi'nin *deniz* ve *akşam* temalarını diğer şiirlerinde de sürdürdüğünü görüyoruz. *Karataş'ta Akşam* adlı şiirde gurup vakti, bilinen özellikleriyle tasviri bir şekilde anlatılıyor.

Güneş gene vuruldu yandı gene ufuklarda
Batıya bir tül açtı rüzgâr bu akşam gine,
Dağdan dağa dolaşan altın parıltılar var,

⁸⁰ Okay, *Mahalle Akşamları*, age. s.13.

⁸¹ Okay, *Dağlarda Akşam*, age. s.26.

Gene beyaz martılar kanat açtı engine.⁸²

Ancak bu şiirde orijinal bir durum karşımıza çıkıyor. O da İzmir'in bir semtinin ilk defa bir şiirin isminde yer almasıdır. Şair her ne kadar *Karataş* semtinin özellikleri üzerinde durmasa da, güneşin batışını bu noktadan görmesi ve dile getirmesi açısından semtin önemi söz konusudur. Böylece şehrin genel olarak değerlendirmesinin yanında birtakım özel mekânların ön plana çıkması ve mahalli unsurlar etrafında yoğunlaşılması yolunda önemli bir adım atılmıştır. Daha sonraki yıllarda, bu yoldan gidecek şairler olacaktır. Bu da şehrin daha iyi algılanmasını sağlayacaktır.

Haşim Nezihi'nin *Akşam Garipliği*⁸³ isimli şiiri bu bakımdan önem taşımaktadır. Şair zaman temasını ele aldığı ilk şiirlerinde daha çok dağları ufukları, denizleri ve evleri tasvir ederken bu şiirinde; akşamın sevgilisiyle münasebetlerine olan tesirine yer vermiştir

Şairin çalışmalarında perspektifin gittikçe daraldığı görülmektedir. *Akşam Garipliği* şiirinin başlığında da bu durum söz konusudur. *Akşam* kelimesinin yanına *gariplik* gibi psikolojik ağırlığı olan bir kelime getirilmekle ferdi olana yönelme kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Haşim Nezihi Okay, zaman temalı çalışmalarını, *Akşam ve Ben*⁸⁴ şiiriyle sürdürmektedir. Şair arkasında sıradağlar önünde bir uçurum olduğu halde, yaşlı bir kartal gibi şehri seyrettiğini; günün son alevleri tepelerde yanarken, gölgelerin yavaş yavaş ovaya uzandığını, dumanlı dağların ise upuzun uzayıp gittiğini tasvir ediyor. Bu esnada köpek seslerinin ovayı doldurduğunu belirtiyor.

Akşam ve rüzgâra insan duyarlılığı yükleyerek, akşamın yorgun kalbinin ağır ağır vurduğunu, rüzgârın ise ağır ağır gerindiğini ifade ediyor. Bu esnada akşamın ovaya mavi bir duman gibi indiğini; seslerin bir düğüm olup birbirine bağlandığını hissediyor. Bu bütünlüğün içine atlayıp kendini kaybetmeyi arzu ediyor. Karanlığın

⁸² Haşim Nezihi Okay, Karataşta Akşam, **Fikirler**, nr. 14, Sayı 43, İzmir: 1929, s.7.

⁸³ Haşim Nezihi Okay, Akşam Garipliği, **Fikirler**, nr. 16, Sayı 45, İzmir: 1929, s.11.

⁸⁴ Haşim Nezihi Okay Akşam ve Ben, **Varlık**, nr. 45, İstanbul: 9 Mayıs 1935, s. 16.

çökmesiyle şehri bir harabe olarak hayal ediyor. Seslerin kesilmesiyle şehrin adeta can verdiğini düşünüyor. Şehri bir gölgeye bir duman yığınınına benzetiyor.⁸⁵

Haşim Nezihi yaptığı benzetmelerle ve benzetme unsuru olarak kullandığı kelimelerle, dış dünyayı tasvir etmekten çok, kendi intibalarını anlatmıştır. Şiirin isminin *Akşam ve Ben* oluşu da bu yaklaşımla ilgilidir. Bu açıdan şairi empresyonist bir yaklaşım içerisinde görüyoruz.

İkinci Saatleri şiirinde Haşim Nezihi'nin zamana yaklaşımı açıkça ortaya çıkmaktadır. İkinci vaktiyle, akşam saatleri arasında şair kendisini yapayalnız hisseder. Ortada sebebi bilinemeyen bir hüznün vardır. Şaire göre ikinci saatleri tekin değildir. Etrafta gölgeler gezinmeye başlar.

Hüznüldür bu ikinci saatleri
Hüznüldür çocuğum
Yapayalnız hisseder bu saatlerde
İnsan kendini yeryüzünde
Gölgeler uzar gider
Gölgeler⁸⁶

Haşim Nezihi'nin, önemli şiirlerinden bir tanesi *Akşam Üstleri* adıyla yayımlanmıştır. Şiir biçim bakımından oldukça yenidir. Nazım şekli serbesttir. Haşim Nezihi akşam saatlerini zaman kavramının içerisinde kullanırken paradokslara düşmüştür. Akşam ve ikinci bazı yönleriyle çekici bazı yönleriyle de itici özelliğe sahiptir. Bu kavramlar bir taraftan insana hüznün getirirken diğer taraftan sebepsiz mutlulukların kaynağı oluverir. Aslında bu şiirde Ahmet Haşim'in şair üzerindeki etkisi kendini çok fazla hissettirmektedir. Ahmet Haşim'in şiirlerindeki müphemiyet, derin melankoli, müzikalite, duygusallık ve empresyonist yaklaşım bire bir Haşim Nezihi'de görülmektedir. Balıkçılar, deniz kokusu, mavi bir akşam, akşamın saatlerinin hoş

⁸⁵ Şenel, Ü. "Başlangıcından 1950'ye Kadar Türk Şiirinde İzmir Üzerine Bir Araştırma." bdt. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İzmir: 1996, s. 178

⁸⁶ Haşim Nezihi Okay, *İkinci Saatleri, Ömründen Yapraklar*, İstanbul 1978, s.55.

olması aynı zamanda hüznün vermesi şairin zaman kavramı üzerinde geliştirmeye çalıştığı düşüncelerdir.

Birbiri ardınca sıralanan aynı tema üzerinde yoğunlaşan şiirlerden bir tanesi de *Akşam ve Şair* adıyla yayımlanmıştır. Bu şiir iki değişik isimle yayımlanmıştır. Şair ilk önce 1934 yılında *Akşam Şarkıları* adlı kitabında *Kıyıda Akşam* adıyla bu şiiri yayımlamıştır. Daha sonra şairin 1978 yılında bütün şiir kitapları bir araya getirilmiştir. *Ömrümden Yapraklar* adını taşıyan kitapta şair bu şiiri *Akşam ve Şair* adıyla yayımlamıştır. Haşim Nezihi kendisiyle özdeşleştirdiği akşam ve deniz kavramlarını bu şiirde kendisini ifade etmek için önemli bir malzeme olarak kullanmıştır.

Güneş yine vuruldu yandı yine ufuklar
Batıya bir tül açtı rüzgâr bu akşam yine
Dağdan dağa dolaşan altın parıltılar var
Yine beyaz martılar uzandılar engine⁸⁷

Görüldüğü gibi güneşin batışı vurulup devrilen bir insana benzetilmiştir. Güneşin batmasıyla birlikte batıda oluşan karanlık tül perde gibi gökyüzünü kapatmıştır. Etrafı karanlığa bürümüştür. Sular gönlünden vurulmuş bir insana benzetilmiştir. Kayalıklar alev alev yanmaktadır. Kuşlar kanatlarını çırparak gökyüzünde süzülürler. Güneş kanlı bir göğse benzetilerek teşhis sanatı yapılmıştır. Güneşin ışınları da kızıl saçlı bir kadın olarak hayal edilmiştir. Her zamanki gibi gizemli birisi yine ortaya çıkar. Saçları rüzgârlarla darmadağın olmuş bu kimsenin gözlerinden yaşlar süzülmemektedir.

Bir gölge geziniyor altında ağaçların,
Rüzgârlara takılan saçları darmadağın
Onun böyle her akşam bakışlarında yaş var.⁸⁸

Akşam Saatleri Haşim Nezihi tarafından deniz imajı biraz arka planda bırakılarak yazılmıştır. Sebebi bilinemeyen bir melankoli içerisinde olan şair günün son

⁸⁷ Haşim Nezihi Okay, *Akşam ve Şair, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 64.

⁸⁸ Haşim Nezihi Okay, *Akşam ve Şair, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 64.

anlarının tadını çıkartmaktadır. Dumanlı dağlar imajı, akşam gölgelerinin etrafı sarması, rüzgârın hasta bir insana benzeyen sesi yolları saran bir sis tabakası bütün bunlar şairin içinde bulunduğu karamsarlık tablosunu ortaya koymaktadır.

Kayalarda kıvranan rüzgârın hasta sesi
Bir sis gibi sararken yolları uzun uzun
Döküldü bağrımıza akşamların gölgesi
Dumanlı dağlarını aşınca yolumuzun⁸⁹

Sularda Gün, Haşim Nezihî'nin 1930 yılında ilk şiirlerini yayımlamaya başladığı dönemde yazılmıştır. Bu yıllarda Haşim Nezihî'nin üzerinde Divan Edebiyatı etkisinin yoğun şekilde hissedildiğini söylemiştik. Nazım şekli olarak mesnevi kullanılmıştır. Deniz, ufukta güneşin ölüşü, akşamın kızıl ateşinin içilmesi rüzgârın insana benzetilmesi vb. imajlar, Haşim Nezihî'nin ilk dönemlerinde bile Ahmet Hâşim etkisinde olduğunu gösteriyor.

Uzaklaştık kıyıdan enginlere süzüldük
Bu kıpkızıl akşamdan ateş içtik üzüldük

Rüzgâr uzak sularda kıvrılarak ölürken
Gamlı yollara düştük doldu bağrımız diken⁹⁰

Haşim Nezihî'nin şiirlerindeki zaman anlayışını gösteren son şiir *Köy Yolunda Akşam* ismini taşımaktadır. Şair, akşamın doğaya getirdiği hareketliliği en güzel şekilde tasvir etmiştir. Etrafın karanlığa bürünmesi, her yeri gölgelerin kaplaması, kayalara güneşin yansması, tarlada çalışan köylülerin evlerine dönmeleri, kuşların ötüşleri, gecenin sessizliğinin etrafı sarması bütün bu tasvirler gerçekten iyi bir gözlemin sonucudur.

Şehirden uzaktayız bu akşam da çocuğum,

⁸⁹ Okay, *Akşam Saatleri*, age. s. 68.

⁹⁰ Okay, *Sularda Gün*, age. s. 69.

İşte yeşil bir ova uzandı önümüzde.
Gölgelerde eridi her tepe her uçurum,
Ve işte son ışıklar kısıldı karşı düzde.⁹¹

Kısacası Haşim Nezihî akşam, zaman, zamanın insan psikolojisi üzerindeki etkisiyle ilgili oldukça başarılı eserler üretmiştir. Haşim Nezihî akşam temalı şiirlerinde Ahmet Haşim'in zamanı ele alış biçiminden etkilenmiştir. Bize göre bu etkilenme biraz fazla ileriye gitmiştir. Taklit noktasına varmıştır. Ahmet Haşim akşam ve karamsarlık gibi temaları ele alırken geçmişe ait birtakım yaşantılardan ve anılardan ilham almıştı. Örneğin; Ahmet Haşim'in annesiyle Dicle nehri kıyısında yaptığı akşam gezintileri bu anlamdaki şiirlerinin oluşumunda önemli rol oynamıştı. Haşim Nezihî akşam temalı çok fazla şiir yazmıştır. Fakat bu şiirlerinde tekrara düştüğünü görüyoruz. Yine de şairin zaman kavramını ele alan sayılı sanatçılarımızdan biri olduğunu unutmamak gerektiğini düşünüyoruz.

2.1.1.2.2 Karamsarlık, Din ve Ölüm

Haşim Nezihî, bazı şiirlerinde hayatın akışı içerisinde, içine düştüğü çaresizlikleri ve bunalımları dile getirmiştir. Zaten Edebiyatımızda da karamsarlık ve ölüm temaları pek çok şairin de ilgisini çekmiş bilinçli veya içgüdüsel bir şekilde bu konular etrafında şiirler yazılmıştır. Tanzimat Edebiyatından başlayarak, Abdülhak Hamit Tarhan, Ahmet Hâşim, Yahya Kemal Beyatlı, Cahit Sıtkı Tarancı, Necip Fazıl Kısakürek gibi ünlü şairler bu konular üzerinde durmuşlardır. Şiirde bilinemezlik duygusu doğal olarak biraz önce adını zikrettiğimiz şairlerin de etkisiyle Haşim Nezihî'yi mistik temalar üzerinde şiirler yazmaya yöneltmiştir. Bu şiirlerinin sayısı belli bir hacme ulaştığı için ayrı bir başlıkla bunları incelemek istedik.

Haşim Nezihî'nin ölüm, din, mistisizm gibi konular üzerine yoğunlaştığı 10 şiirini tespit ederek inceledik. Bu şiirlerden bir tanesi olan *Bunalım* kış mevsiminin şaire verdiği karamsarlık ve sıkıntı duygularını anlatmaktadır. Belki şairin içinde

⁹¹ Haşim Nezihî Okay, Köy Yolunda Akşam, **Varlık**, nr. 57, İstanbul: 15 Son Teşrin 1935, s.139.

bulunduğu ruh hali, kış mevsiminin verdiği kasvetle birleşmiş böylelikle bu eser ortaya çıkmıştır:

Öylesine bir boşluk var ki içimizde
Anlatılması güç...
Bir bezginlik duymadayız yaşamaktan
Acı ve korkunç⁹²

Şair öyle bir ruh hali içerisinde ki, gökyüzünün kapalı olması, yağmurun aralıksız yağması neredeyse ona intiharı düşündürmektedir.

Ömrümüz adlı şiir başlı başına ölüm teması etrafında toplanmıştır. Şair yaşamı bir ırmağa benzetmiştir. Fakat bu ırmağın sonu belirsizliğe gider. Herkes sırayla ırmağın sonundaki o derin yere gidecektir. Bunun sebebi bilinemez. Dünyaya gelen her insan sessiz, sedasız buradan çekip gider.

Kızım hayat bir ırmak
Sulara kapılarak
Durmadan akıyoruz
Ve o çok derin yere
Bizden er göçenlere
Korkuyla bakıyoruz
Birer gölgeyiz ki biz
Yeryüzünde ne bir iz

Ne ses bırakıyoruz.
Akıyor akıyoruz⁹³

Haşim Nezihi karamsarlığı ve felsefi duyguları *Yalnız Adam I* şiir serisiyle sürdürür. Birinci şiirde odasında yalnızlık duygusunu yaşayan birisinden bahseder.

⁹² Haşim Nezihi Okay, Bunalım, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.23.

⁹³ Haşim Nezihi Okay, *Ömrümüz*, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.24.

Sessizlik odayı çepeçevre sarmıştır. Şair boşluğu dinlemektedir. Pencerede rüzgârın sesi işitilir. Uzaklardan komşu evlerin loş ışıkları görünür. Şairin gözleri nemlenir. Kendi kendisine isyan etmeye başlar. Yalnızlığın canına tak ettiğini ifade eder.

Gece sanki dağlarla çevrilmiş bir uçurum
Sessizlik duman gibi sarmış karanlıkları
Odamda yapayalnız boşluğu dinliyorum⁹⁴

Yalnız Adam II' de şair bir bekçinin çıkardığı seslerle kendisine gelir. Saatler ilerlemektedir. Fakat şair hâlâ uyuyamamaktadır. Yalnızlık içerisinde karşı pencereleri seyreden sanatçı sabahın olmasını beklemektedir.

Bir bekçi sopasıdır döven kaldırımları
Çakıyor sokaklara geceyi adım adım
Saatler döndü durdu ve gece oldu yarı
Bense hala bir lahza gözümü yumamadım⁹⁵

Serinin üçüncü şiirinde şair biraz fikir değiştirmiş gibi görünmektedir. Odasındaki lambaların sönmesini ister. Karanlıkla ve düşünceleriyle baş başa kalmayı tercih eder. Geride kalan yaşamını şöyle bir gözden geçirir. Sonunda duygusuz bir et yığınının farkı kalmadığını görür. Yalnızlık bitmediği sürece her geçen saat, gün, akşam aynı şeyi ifade eder. Zaman tükenmez, bitmez, anlamsızlaşır.

Bir hesap vermek için altmış iki seneden
Başım avuçlarımda can veriyor, bu neden
Duygusuz bir yığın et, bir paçavra her yerim

Burda akşamlar aynı, günler aynı biçimde

⁹⁴ Haşim Nezihi Okay, *Yalnız Adam I*, **Yücel**, C. 4, nr. 20, İstanbul: Birinciteşrin 1936, s.59.

⁹⁵ Haşim Nezihi Okay, *Yalnız Adam II*, **Yücel**, C. 5, nr. 20, İstanbul: 25 Mart 1937, s.27.

Ne dolmaz uçurum genişliyor içimde
Ve niçin tükenmiyor, bitmiyor gecelerim.⁹⁶

Bu şiirde zamanın acımasızca akıp gitmesi karşısında şairin duyduğu hüznün dile getirilmiştir.

Takvimden bir yaprak kopardım kızım
Ömründen bir günün gitti diye yan
Bir günden kalacak ne arda kızım
Bir yığın hatıra bir siyah duman⁹⁷

Gece Korkunç adıyla yayımlanan şiir Haşim Nezihi'nin ilk şiir denemelerindendir. *Karanlık, akşam, karamsarlık, ölüm* gibi temaları aynı çatıda toplayan şiir insanın iç dünyasında sebebi bilinemeyen içgüdüsel korkulara yer vermiştir. Bu korkuların başında ölüm gelmektedir. *Ölüm*, canavara benzetilmiştir. Yaşam bir nevi yolculuğa benzetilmiş, buna karşılık *ölüm* yanında taşıdığı keder ve matemle her kapıdan içeri giren davetsiz misafir gibidir. Baykuşların hıçkırması, engerek yılanlarının etrafta olması uğursuzlukların birer göstergesidir. Şair bu şiiriyle halk arasındaki bazı korkulara, ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğuna işaret etmek istemiştir. Bu durumu şu mısralarla anlatmıştır:

Şimdi yollarda bir karanlık var,
Canavar
Kıyafetinde ölüm.
Bu karanlıkta korkusuz dolaşır
Ve arkasında taşır.
Bir demet gamla bir yığın matem.
Kapılardan geçer geçer dağıtır.⁹⁸

⁹⁶ Haşim Nezihi Okay, Yalnız Adam III, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul 1978, s.27.

⁹⁷ Haşim Nezihi Okay, Hayal, **Yücel**, C. 6, nr. 31, İstanbul: Eylül 1937, s.25.

⁹⁸ Haşim Nezihi Okay, Gece Korkunç, **İzler**, nr.10, Giresun: Haziran 1926, s. 6.

Bu bölümün din konusunu işleyen en önemli şiiri *Yıkılan Din* adıyla yayımlanmıştır. İnsanların inançlarının zayıflamaya başlaması, ilahi dinlere gereken saygının gösterilmemesi, Allah'ın elçisi olan peygamberlere karşı bile saygının azalması şiirin en önemli noktalarıdır. Ayrıca Hz. İsa'nın saçlarının alev alması mabetlerin duvarlarının çökmesi, şamdanların alevlerinin etrafı sarması sembolik ifadelerdir. Burada anlatılan insanların inançlarındaki zayıflama, İnançlar yerle bir olmuştur.

Çöktü bir mabet daha yıkıldı yine bir din,
Meşaleler önünde yapılırken son ayın
İsa gazaba geldi Muhammed ayaklandı⁹⁹

Efsaneler Beldesinde Ayin şiiri Haşim Nezihi'nin son derece rahat ve başarılı çalışmalarından birisidir. Biraz egzotizm havası da taşıyan şiirde şair, mabetler, putlar, ilaheler, raksetmek gibi ifadelerle mistik bir hava yakalamaya çalışmıştır. Şiirin ilk bölümü dini, mistik bir hava taşımasına rağmen ikinci bölümde kadehlerin boşalması, çıplak kadınların etrafta dönmesi, mermer vücutlar ifadeleri şiire farklı bir boyut kazandırmıştır.

Raksetti ilaheler hıçkırды nay derinden,
Kıvılcımlar tutuştu ateşli gözlerinden,
Yer yer dikildi mumlar mabedin putlarına.¹⁰⁰

Haşim Nezihi'nin tasavvuf ve din çerçevesinde yazdığı sayılı şiirlerden bir tanesi de *Gazel* adıyla çıkmıştır. Şairin divan edebiyatı etkisiyle gençlik yıllarında yazdığı şiirlerinden olan bu metinde sanatçının dünya nimetlerinden nasıl vazgeçtiğini görmekteyiz. Aslında şiir Haşim Nezihi'nin dünya görüşünü tam olarak yansıtmamaktadır. Şiirde bol bol edebi sanatlara başvurulmuş böylece estetik doyum sağlanmaya çalışılmıştır. Bu arada oldukça ağır bir dil kullanıldığını da görüyoruz. Şair Allah aşkıyla her türlü dünya nimetinden vazgeçtiğini, hiçbir rütbenin, makamın,

⁹⁹ Haşim Nezihi Okay, *Yıkılan Din*, **Fikirler**, nr. 22, İzmir: 24 Ağustos 1935, s. 5.

¹⁰⁰ Haşim Nezihi Okay, *Efsaneler Beldesinde Ayin*, **Hizmet**, nr.1560, İzmir: 2 Mart 1930, s.8.

bedensel aşkın, malın, mülkün kendisini tatmin etmediğini anlatmıştır. Ona göre önemli olan, ulvi mutluluğun kaynağı ilahi aşktır.

Etmeyiz dil-darden asla niyaz-ı iltimas,¹⁰¹
Biz nice ahu nigehten dil-rubadan geçmişiz.

Bu bölümde üzerinde duracağımız son şiir ise *Yalnızın Kaderi* başlıklı şiirdir. Şiirin teması yalnızlık ve ölüm üzerine kurulmuştur. Şair şiirin başında şiirini Behçet Kemal Çağlar'a attettiğini belirtmiştir. Şiirin, Behçet Kemal'in ölümü üzerine yazılmış olduğunu zannediyoruz. Ölümün gelmesiyle birlikte her şey anlamını yitirmiştir. Geride kalan anılar gitmiş, hayal ve gerçek birbirine karışmıştır.

Artık ne hayal âlemi kaldı ne hakikat.
Bir kapkara boşluk ortada görünen heyhat!
En neşeli günler bile rüya oluverdi.¹⁰²

Edebiyatımızda *din ve felsefe* olgusu çoğu zaman şair ve yazarlarımıza malzeme oluşturmuştur. Çünkü yaşadığımız coğrafyanın kültürel ve sosyal yapısı bu anlayışı beraberinde getirmiştir. Mevlana, Yunus Emre, Ahmet Yesevi, Pir Sultan Abdal gibi büyük tasavvuf şairlerinin ve filozoflarının yetiştiği bir ortamda yeni yetişen şair ve yazarlar da bu durumdan etkilenmişlerdir. Haşim Nezih her türlü yeniliğe açık ileri görüşlü mizacıyla beraber eskiyi, atalarını reddetmeyen tam tersine eski-yeni bileşimiyle senteze ulaşmaya çalışan bir sanatçıdır. Bu sebeple şairin eserlerinde felsefe, din gibi kavramlara yer vermesi son derece doğal olmuştur.

2.1.1.3 Memleket Şiirleri

Memleketçilik Türkiye'de 1. Dünya savaşı sonlarında ortaya çıkmış bir fikir akımıdır. Bu akım, meşrutiyet döneminin Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük gibi üç

¹⁰¹ Haşim Nezih Okay, Gazel, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.177.

¹⁰² Okay, *Yalnızın Kaderi*, age. s.130.

yaygın ideolojisine tepki olarak doğmuştur. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken, Fuat Köprülü, Mehmet Halit Bayrı *memleketçilik* fikrinin başlıca savunucularıdır. İlk defa felsefeciler tarafından ortaya atılan memleketçilik, kısa sürede edebiyata da yansımış, zamanla Cumhuriyet döneminin en önemli ve en yaygın edebi hareketi olmuştur.

Memleket Edebiyatı'nı Cumhuriyet döneminin güçlü şairlerinden Yahya Kemal Beyatlı *memlekette bahseden edebiyat*¹⁰³ diye tarif eder. Beyatlı 1870'ten sonra Avrupa kültürünün mektebine girdiğimizi, oysa mektebin amaç değil, araç olduğunu hatırlatır ve artık mektepten memlekete gelmek suretiyle, memleketi Türk edebiyatının çerçevesi haline getirmek gerektiğini vurgular. Mehmet Kaplan'a göre, "Barış devrinden sonra dikkatlerin ve çalışmaların asılar boyunca ihmal edilen Anadolu'ya çevrilmesi, edebiyatta da derin akisler bırakır."¹⁰⁴ Şiir ve düzyazıda Anadolu insanını ve manzaralarını tasvir eden örnekler karşımıza çıkar. Edebiyat ve kültür tarihiyle ilgili incelemelerde Anadolu Türk halk kültürüyle ilgili çalışmalar hareket kazanır. Fuat Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinde Yunus Emre'yi *büyük milli şair* diye nitelemesi eserinin bir bölümünü Yunus'a ayırması tesadüf değildir.¹⁰⁵ Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı, Ahmet Kutsi Tecer gibi şairler Kurtuluş savaşı yıllarında, *memleketçi şiir cereyanı* oluştururlar. Haşim Nezihi de adını saydığımız sanatçılardan etkilenerak memleketçi şiir cereyanı etkisinde eserler üretmiştir.

Haşim Nezihi de Anadolu'daki çeşitli halkevlerinde memleket sevgisini ele alan şiirler yazmıştır. Bu şiirler biraz daha bölgesel olmakla birlikte şairin eserlerini üretirken çevresindeki edebi eğilimlerden etkilenmediğini söylemek yanlış olacaktır. Zaten bu anlamda halkevi dergilerinde Anadolu'ya yönelen, Anadolu insanından ve Anadolu'nun kültürel ve doğal zenginliklerinden bahseden pek çok edebi eser yayımlanmıştır. Anadolu yerleşim birimleri, tabiatı ve insanı pek çok şair tarafından

¹⁰³ Yahya Kemal Beyatlı, **Edebiyata Dair**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul: 1997, s. 142.

¹⁰⁴ Mehmet Kaplan, **Atatürk Devri Türk Edebiyatı-I,(Önsöz)** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1982, s.xxxiii.

¹⁰⁵ Özşarı, M. "Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebi Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme." bdt. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İzmir: 2002, s. 95.

yapıldığı gibi Haşim Nezihi tarafından da anlatılmıştır. Haşim Nezihi'nin pek çok yazısının yayımlandığı halkevi dergilerinin en önemli amaçlarından birisi yerel değerleri işlemek, bu değerleri yok olmaktan kurtarmak, gelecek nesillere aktarmaktır.¹⁰⁶

2.1.1.3.1 İzmir Sevgisi

Haşim Nezihi hayat hikâyesinden de anladığımız kadarıyla tam bir İzmir aşığıdır. Öğretmenlik hayatı boyunca değişik illeri gezmiş olmasına rağmen İzmir'in şairin hayatında ayrı bir yeri vardır. Haşim Nezihi'nin İzmir'le bağlantısı şu şekilde olmuştur:

Trabzon'da öğretmenlik yaparken tayini ilk önce Çeşme'ye çıkmıştır. Daha sonra da İzmir'e tayin olmuştur. Burada üç yıl Tınaztepe İlkokulunda çalışmıştır.¹⁰⁷ Tahminen 1927 yılında Çeşmeye gelmiştir. İzmir'de edebi anlamda Haşim Nezihi *Fikirler* dergisi ve *Hizmet* gazetesinde çıkan birçok yazısıyla tanınmıştır.¹⁰⁸ Yine *İzmir'den Sesler*, isimli şiir kitabı onun bu şehirde gösterdiği önemli edebi faaliyetlerden bir tanesidir.

Haşim Nezihi ilk ciddi şiir denemelerinden birisini de İzmir'de gerçekleştirmiştir. Çeşme'den *Fikirler* dergisine gönderdiği *Ilıca Akşamları*¹⁰⁹ başlıklı şiiri önemli bir denemedir. *Fikirler* dergisinde otuz kadar yazısı ve şiiri yayımlanmıştır. Yine *Ahenk* gazetesinin bazı sayılarında birkaç şiiri vardır.¹¹⁰ İzmir'de kurulan edebiyat cemiyetinde Ferit Ragıp Tunçor'la birlikte faaliyetler göstermiştir.¹¹¹

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşıldığı kadarıyla Haşim Nezihi *İzmir* sevgisiyle doludur. Bu yüzden pek çok şiirinde bu konuya yer vermiştir. Bu bölümde *İzmir* üzerine yazılmış olduğunu tespit ettiğimiz 6 şiiri inceledik.

¹⁰⁶ Özşarı, M. "Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebi ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme." bdt. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İzmir: 2002, s. 95.

¹⁰⁷ Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850-1950*, Ankara: 2000, s. 214

¹⁰⁸ Huyugüzel, age. s. 214

¹⁰⁹ Haşim Nezihi Okay, *Ilıca Akşamları*, *Fikirler*, nr. 7, Sayı 6, İzmir: 1928, s. 4.

¹¹⁰ Huyugüzel, age. s.214

¹¹¹ Huyugüzel, age. s.214

Fikirler dergisinde, *İzmir*, adıyla geçen şiir, *Ömrümden Yapraklar*¹¹² ve *Akşam Şarkıları*¹¹³ adlı şiir kitaplarında *İzmir Akşamları* adıyla geçmektedir.

Sen bir incisin ki bütün göğüsler
Seni takmak için düştü meraka
Birer pırlantadır göğsünü süsler
Beyaz Karantina, mor Karşıyaka¹¹⁴

Bir açıdan bakıldığında şair *İzmir* şiirinde şehri şuh bir inciye benzetmiştir. Bütün göğüslerin onu takmak için meraka düştüğü ifade edilmiştir. Bu ifadeyle batılı devletlerin şehri işgal etmek için aralarında yaptıkları çekişmeye atıfta bulunulmuştur. Şehir bir kadına benzetilerek *Karantina* ve *Karşıyaka* semtlerinin birer pırlanta gibi onun göğsünü süslediği üstünde anlatılır. Şiirin nakarat kısmında İzmir'in bütün âlemde eşi olmayan dünyaya bedel bir güzel olduğu ifade edilmiştir. İkinci bölümde Türk milletinin İzmir'e uzanan elleri kırdığı uğrunda her şeyi feda ederek ona tekrar sahip olduğu belirtilmiştir.

Aşkınla tutuştu damarlarımız,
Sana uzatılan elleri kırdık,
Uğrunda gitse de en son varımız
Yine sen bizimsin, bizimsin artık.¹¹⁵

İzmir Akşamları I adlı şiirde İzmir'in gurup vakti, tabiatı ve şehre duyulan sevgi anlatılmıştır. Şehirde akşamüzeri inceden inceye serin bir yelin estiği; güneşin batışına doğru adeta şehrin inceden inceye yanıp tutuşmaya başladığı ifade ediliyor. Akşamın kızıllığı karşısında tıpkı birbirini seven iki âşık gibi, İzmir'le, şehri sevenlerin diz dize geldikleri ve gönüllerini birbirlerine bağladıkları tasvir ediliyor.

Serin bir yel eser inceden ince

¹¹² Haşim Nezihi Okay, *İzmir Akşamları, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.72

¹¹³ Haşim Nezihi Okay, *Akşam Şarkıları*, İstanbul: 1934, 64 s.

¹¹⁴ Haşim Nezihi Okay, *İzmir, Ilgar*, İstanbul: 1935, s.14.

¹¹⁵ Okay, *İzmir*, age. s. 14.

Dağların göklere omuz verince
Gün mavi sulara atlas serince
İçinden tutuşur yanarsın İzmir¹¹⁶

Üçüncü kıtada İzmir bir kadın olarak tasvir ediliyor. Akdeniz'in İzmir koynuna sokularak uyuması imajına yer veriliyor. Burada şair, İzmir körfezinin coğrafi yapısından da faydalanarak şehri bir anne veya sevgili olarak tasvir etmiştir. Şair, İzmir'in rüzgârlarında hayallerin gizli olduğu düşüncesine yer vermiştir. Yemyeşil dağlarının her sabah güneşten nur aldığı, akşam güneş batarken de şahlanır gibi olduğunu ifade etmiştir. Şairin diğer şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de Ahmet Haşim tesiri görülmektedir.

Her sabah nur alır doğan güneşten
Şahlanır her akşam batı yanarken
Yemyeşil uzanan dağların İzmir.¹¹⁷

Ahmet Haşim'in şiirlerinde sık sık yapılan teşbihlerdeki benzer kullanımlar bu şiirde de kendisini hissettirmektedir. Enginin paslı mermere benzetilmesi, suya esrarlı ülkelerin renginin akması gibi benzetmeler sembolizm havası taşımaktadır.

İzmir'le ilgili diğer bir şiir de *Karataş'ta Akşam*¹¹⁸ ismini taşımaktadır. Şair bu şiirinde sone nazım şeklini kullanmıştır. Şiirin genel temaları, akşam vakti, engin ufuklar, karasevda, zamanın gelip geçici olmasıdır. Şehir ve sahiller sevgililere kucağını açan bir insana benzetilmiştir. Güneşin batışı, sevgililerin kol kola dolaşmaları bu anın tadını çıkarmaları anlatılmaya çalışılmıştır. Haşim Nezihi'nin bu şiirinde aynı zamanda dış dünyanın tasvirinden çok psikolojik tesirlerin anlatımına doğru bir değişim görülmektedir.

Dolaştı mor sulara altın kanatlı kuşlar
Sahilde birkaç kaya bu akşam gene yandı

¹¹⁶ Haşim Nezihi Okay, İzmir Akşamları I, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.72.

¹¹⁷ Okay, İzmir Akşamları I, age. s. 72.

¹¹⁸ Haşim Nezihi Okay, Karataşta Akşam, **Fikirler**, nr. 14, Sayı 43, İzmir 1929, s.7

Yine sular bu akşam gönülden vurulmuşlar
Hasta göğüslerinde sevgililer yıkandı.¹¹⁹

Haşim Nezihî'nin İzmir'le ilgili en önemli şiirlerinden bir tanesi de *İzmir Akşamları II* başlıklı şiiridir. Şair, açıkça İzmir sevgisini şiirde dillendirmiştir. Şiiri de zaten Sinop'ta yazmıştır. Yani İzmir'e duyduğu özlemi anlatmıştır. Şair gurbet acısı çekmektedir. Şehir coğrafi konumundan dolayı güneşin batışının mükemmel izlenebileceği bir yerdedir. Güneşin batarken ufukta denizle birleşmesi, suyu içmesine benzetilmiştir. Ahmet Haşim'de rastlayabileceğimiz bir anlayıştır. İzmir'den sonra gezdiği şehirler onun için zehirli bir tastan bir şeyler içmeye benzemektedir. Şairin hatırasında artık İzmir'le ilgili birkaç küçük anı kalmıştır.

Uzak ufukların ardında gizlenen belde
Günün su içtiği sahillerin bugün nerde

İçince zehrini tas tas yabancı beldelerin
Döküldü bağıma yer yer alevlenen kederin¹²⁰

Haşim Nezihî'nin İzmir'le ilgili imzasını taşıyan bir başka şiiri de *Mahalle Akşamları*¹²¹ adını taşımaktadır. Şair bu şiirinde İzmir'in bir semtini ele alarak çeşme başında su doldurmak için nöbet bekleyen kızları, onların bu esnada günün yorgunluğunu çıkarmalarını, hallerinden şikâyetlerini; akşam olunca sokakların tenhalaşmasını, evlerde mumların yanmasını, geç kalan yolculara köpeklerin sataşmasını sevgi dolu bir yaklaşımla tasvir eder.

Sokaklara karanlık çökünce baştanbaşa
Omuzlarında desti artık eve dönenler
Bazen dinlenmek için bir taşa
İndirip yüklerini usandık artık derler.¹²²

¹¹⁹ Haşim Nezihî Okay, Karataşta Akşam, **Fikirler**, nr. 15, Sayı 43, İzmir 1929, s.7.

¹²⁰ Haşim Nezihî Okay, İzmir Akşamları II, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 73.

¹²¹ Okay, Mahalle Akşamları, age. s.67.

¹²² Haşim Nezihî Okay, Mahalle Akşamları, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.67.

Daha sonra *Hep böyle bu ülkenin cana yakın yerleri* diyerek sevgisini bütün Türkiye'ye dağıtır.

Her mahalle bu yerde bir parça keder saklar
Hep böyle bu ülkenin cana yakın yerleri¹²³

Şair burada İzmirliilerin günlük hayatlarından bir sahneyi resim yapar gibi tasvir etmiştir.

Haşim Nezihi, İzmir'le ilgili mahalli unsurları ön plana çıkarmış, derinleştirmiştir. Fakat onun arkasından bunun devamını getirecek şairler gelmemiştir. Ferit Ragıp Haznedaroğlu *Kahveler*, isimli bir şiir yazmıştır. Bu şiirini Haşim Nezihi'ye ithaf etmiştir. Böylece Haşim Nezihi'nin bu yolda çığır açan birisi olduğu belirginleşmiştir. *Batmazdiken* lakabını kullanan Haşim Nezihi'nin her semtin güzelllerini ayrı ayrı vasıflarla dile getirmesini o yerlerin belli başlı mahalli özelliklerini dile getirmesi açısından önemli kabul etmek gerekir. Kısacası Haşim Nezihi İzmir sevgisi üzerine önemli şiirler yazmıştır. Şairin edebi kişiliğinin oluşumunda İzmir üzerine yazdığı şiirlerin rolü büyüktür.

Memleket sevgisi üzerine yazılmış son şiir *Gurbet Yolunda* adını taşımaktadır. Şair gurbete çıkarken yaşadığı duyguları anlatmıştır. Ayrılık acısı içini yakmaya başlamıştır. Yollar gittikçe uzamaktadır. Şairin içi giderek kararmaya başlamıştır. Bu şiirinde Haşim Nezihi, memleket sevgisini, sevdiklerinden ve memleketinden ayrı kalan insanların çilesini dile getirmiştir.

Geçerken bu yolları yan yana uzaktan,
Çobanlar sürü ile indiler karşı dağdan.

Gurbet denen bu yolun sonuna erişmeden,
Birkaç avuç su içtim yol bekleyen çeşmeden.¹²⁴

¹²³ Okay, Mahalle Akşamları, age. s.67.

Haşim Nezihi hayatının belli bir dönemini İzmir’de geçirdiği için şehirden etkilenmiştir. Daha sonra pek çok değişik mekânda çalışma fırsatı bulduğu halde hiçbirisi üzerinde İzmir kadar tesir bırakmamıştır. Yaşadığı hisleri bazen o anda şiire dönüştürmüş bazen de aradan yıllar geçtikten sonra kelimelere dökmüştür. Biz şair İzmir’e karşı özel bir ilgi duyduğu için böyle bir başlık altında bazı şiirlerini toplamak istedik.

2.1.1.4 Kahramanlık ve İnkılâp Şiirleri

Kahramanlık ve İnkılâp Şiirleri başlığı altında ele aldığımız bu bölümde Haşim Nezihi’nin daha çok Atatürk ve Türk askerinin zaferleri üzerine yazdığı şiirleri ele alınmıştır. Bu sebeple temaları sıralarken Atatürk üzerine yazılan şiirler daha fazla hacim kapladı. Atatürk şiirlerinde Atatürk’ün kişiliği genellikle destanî bir üslupla övülürken, onun ölümünü izleyen dönemde yazılan şiirlerde Gazi’nin ölümü ve bu olayın sonrasında duyulan derin acı anlatılır. Atatürk’ün kişiliği ve ölümünü anlatan şiirlerde, bir bakıma eski methiye ve mersiye geleneğinin devam ettirildiğini görüyoruz. Haşim Nezihi’nin Atatürk sevgisini dile getirdiği şiirleri, *Atatürk ve İnkılâp Şarkıları*¹²⁵ adlı kitapta toplanmıştır. Ayrıca Haşim Nezihi’nin yazı hayatı boyunca yazdığı şiirlerin büyük bir bölümünün toplandığı *Ömrümden Yapraklar* adlı kitapta da Atatürk üzerine yazılmış bazı şiirler vardır. 1935 yılında yayımlanan *İlgar* kitabı Haşim Nezihi’nin Atatürk’e adadığı kitaplardan bir tanesidir. Atatürk sevgisinin anlatıldığı şiirler aşağıda verilmiştir.

Kahramanlık şiirlerinin yer aldığı bu bölüm çalışmamızın çıkış noktalarından bir tanesidir. Bu bölümde Atatürk çeşitli yönleriyle yüceltilmiştir. Atatürk şaire göre her şeyden önce bir liderdir. Hem de öyle bir lider ki sürekli yenilik peşinde koşan Türk insanına yol gösteren bir önderdir. Bir Oğuz gencine benzetilen Atatürk, tarihin en eski topluluklarından olan Türk milletini peşinden sürüklemektedir. Atatürk dünyaya bedel

¹²⁴ Haşim Nezihi Okay, *Gurbet Yolunda, Fikirler*, İzmir: 1 Kânunuevvel 1927, s.33.

¹²⁵ Haşim Nezihi Okay, *Atatürk ve İnkılâp Şarkıları*, Ankara: Haziran 1986, 24 s.

bir lider olarak tasvir edilmiştir. Divan edebiyatına bağlılığını ilk şiirlerinde gördüğümüz Haşim Nezihi zaman zaman eski geleneği bu bölümdeki şiirlerinde de sürdürmüştür. Bu bölümde 16 şiir incelenmiştir.

Bahsettiğimiz şiirlerden bir tanesi *Atatürk'e* adıyla yayımlanmıştır. Yalnız Haşim Nezihi'nin bazı şiirlerinde olduğu bu şiir de değişik zamanlarda farklı isimlerle yayımlanmıştır. *Varlık* ve *Yücel* gibi dergilerde *Gaziye* ismiyle yayımlanan şiir buna karşılık şairin *İlgar, Atatürk ve İnkılâp Şarkıları* adlı kitaplarında *Atatürk'e* adıyla yayımlanmıştır. Mesnevi nazım şeklinin kullanıldığı şiir aslında biraz kasideyi andırmaktadır çünkü Kahramanlık şiirlerinin çoğunda Atatürk'ün çeşitli yönleriyle övüldüğünü zaten diğer şiirlerde göreceğiz. Atatürk göğsü iman dolu Anadolu sevgisiyle yaşayan vatan aşığı olarak nitelendirilmiştir. Düşmanlarını korkudan titreten bu kahraman vatanın her santimetrekaresini aydınlatan güneş gibidir. Atatürk'ün gözleri mavi gökleri aydınlatan güneşe benzetilmiştir. Atatürk, karanlıkları aydınlatan medeniyet güneşidir.

Göğsün ki inan dolu güç dolu, ateş dolu.
Bir kıt'adır üstüne çizildi Anadolu.

Gözlerinden almıştır güneşini bu gökler.
Senin yüce varlığın kaç ülkeyi sürükler.

En karanlık ufuklar sen bakınca ağarır.
Bir kale ki tunç başın mavi göklere varır.¹²⁶

*Atatürk Çocuklarının Şarkısı*¹²⁷, memleket sevgisinin ve Cumhuriyet Türkiye'sinin medeniyet atılımlarını dile getiren bir şiirdir. Nazım birimi olarak beyit kullanan şair, mesnevi nazım şeklini seçmiştir. Haşim Nezihi Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanından sonra ortak amaçlarla aynı çatı altında toplanan Türk milletini tunçtan bir kale gibi kendilerini savunan, burçları adeta gökyüzüne değen, yürekleri tek

¹²⁶ Haşim Nezihi Okay, *Atatürk'e, Atatürk ve İnkılâp Şarkıları*, Ankara: Haziran 1986, s.7.

¹²⁷ Haşim Nezihi Okay, *Atatürk Çocuklarının Şarkısı, Erciyes*, Kayseri: 1939, s.84.

bir şey için çarpan, birbirleriyle kenetlenmiş binlerce insanın bir vücut gibi görüldüğü, yolları aynı olan insanlara benzetmiştir. Bu insanların da yollarında azimli oldukları, kararlarında emin olduğu ve yollarının dönülmez olduğu birçok dizide dile getirilmiştir. Milletimizin de Atatürk'ün yolundan gideceği ısrarla belirtilmiştir.¹²⁸

Sonsuz karanlıkları alıyoruz bir hızda
Yüzyıllar bir sel gibi kayıyor altımızda
Bir inanç bağıyız birdir ülkümüz bizim.
Adına Türklük denir, yoluna Kemalizm¹²⁹

Atatürk Çocuklarının Şarkısı, adlı şiirde *Gazi* etrafını aydınlatma vasfıyla bir güneşe benzetilmiştir. Onun ışığıyla vatanın her köşesinde insanların kalplerinde bir umut oluşmuştur. Türk milletinin de çabasının sonuçlanması onun sayesinde olmuş, Türk insanı hürriyeti onun gözlerinde görmüştür. Çünkü onun dostu, düşmanı gören gözleri ve ne yapacağını bilen tavırları milletimizi tehlikeden kurtarmıştır. Yine Atatürk'ün göstermiş olduğu başarı kendinden ödün vermezliği ve sert mizacı sebebiyle tunca benzetilmiştir. Başarıyı Atatürk'ün geleceği daha önceden görebilmesiyle olmuştur.¹³⁰

Dumlupınar adlı şiir bu anlamdaki parçaların en önemlilerinden bir tanesidir. Şiirde Atatürk ve vatan sevgisi, Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağlarken verdiği mücadele anlatılmıştır. Şair bu şiirde şekil olarak terzarımayı kullanmıştır.

Canavarlar mı böyle soluyor derin derin
Dolu sağnağı gibi bağrını tepelerin
Delik delik ediyor savrulan bu mermiler
Nasıl çılgın bir hızla eserse bir fırtına
Ve nasıl hız alırsa bir kartal dik bir yardan

¹²⁸ Ferit Ragıp Tunçor, "İzmir Şairleri 2: **Dokuz Eylül**, Haşim Nezihi Okay," nr. 97, 13 Ekim 1949, s.172.

¹²⁹ Haşim Nezihi Okay, *Atatürk Çocuklarının Şarkısı*, **Erciyes**, nr. 4 Kayseri: 1939, s.84.

¹³⁰ Nejat Birdoğan, "Folklorcularımız: Haşim Nezihi Okay", **Türk Folkloru Araştırmaları**, nr. 333, Nisan 1977, s. 7958.

Biz de öyle boşandık, aktık Dumlupınar'dan¹³¹

Diğer bir şiir *Atatürk* adını taşımaktadır. Şiir yine eski edebiyatta kullanılan mesnevi şekliyle yazılmıştır. Birim olarak beyit seçilmiştir. Atatürk bir güneş gibi aydınlatıcı özelliğiyle etrafına ışık saçmış, milletin bulunduğu zor durumdan onları kurtarmıştır. Öyle ki bu yüce insan büyüklüğünü, kökünün asilliği ve kaviliğinden almaktadır. Aynı zamanda bu yüce ırktan olan insanların öncülüğünü yapmakla, Anadolu insanına bir güneş gibi doğmaktadır. Gücünü, Oğuz'un şanlı soyundan alan Atatürk, bu yaptıklarıyla sadece Türk milletinin değil, kurtuluş mücadelesi veren insanların da yol göstericisi olmuştur.

Ona bağlı bir ulus, genç, ihtiyar her yaşta,
İlgar denen bir ırkın inanı var bu başta
Odur Toros'tan esen, Sakaryalarda akan
Küf kesilmiş çağları odur bir hızda yakan¹³²

Düne Bakanlara adlı şiirde de ülkenin düzeltilmeye çalışıldığı, aydınlık yarınlar için çabaların sarfedildiği bir dönemde geçmiş kendilerine örnek alan ve ileriye göremeyen insanlara duyulan nefret ve olumsuz bakış açısı dile getirilmiştir. Bu şiirde ayrıca bir nevi geçmişe duyulan öfke ve kin anlatılmaktadır. Bu kin de oldukça sert ve acımasız bir dille ifade edilmiştir. Acımasızlık ve sertlik şiirin başlangıcında "Bizimle gelmiyorsanız mezarlığa dönüyoruz"¹³³ ifadesiyle somut bir hal almıştır. Biz dediği de Türk gençliğidir. Türk gençliğinin de yollarında kararlı oldukları, engel tanımadıkları yine böylelikle ifade edilmiştir.

Artık maskeler insin, maskeler insin artık.
Daha fazla süremez burada bu sahte oyun.
Biz bu pis komedyayı seyretmekten usandık.¹³⁴

¹³¹ Haşim Nezihi Okay, Dumlupınar, *Atatürk ve İnkılâp Şarkıları*, Ankara: Haziran 1986, s.19.

¹³² Haşim Nezihi Okay, Atatürk, *Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.107.

¹³³ Haşim Nezihi Okay, *Düne Bakanlara*, *İlgar*, İstanbul: 1935, s.11.

¹³⁴ Haşim Nezihi Okay, *Düne Bakanlara*, *İlgar*, İstanbul: 1935, s.11.

Düne Bakanlara, şiirinde insanların görüşlerini açıkça söylemeleri gerektiği, gerçek yüzlerini ortaya koymalarının gerekliliği, gidilen yolun bilinçli, sağlam ve doğru bir yol olduğu kanaati vurgulanmıştır. Artık insanların da birbirlerine karşı sahte ve yapmacık sevgilere sabırlarının kalmadığı, maskelerin indirilme zamanı geldiği anlatılmıştır.

İndirin maskeleri, indirin maskeleri.
Kapkara içinizle artık ortaya çıkın.
Herkes seyredecektir bu sahte şaheseri
Çünkü burada bitti verdiğiniz bu oyun.¹³⁵

Bu bölümde üzerinde duracağımız önemli şiirlerden birisi de *Cumhuriyet Bayramı* adıyla yayımlanmıştır. Cumhuriyetin büyüklüğü anlamı ve Türk milleti için önemi dile getirilerek, Cumhuriyetin hangi sıkıntılar sonucu elde edildiği ifade edilmiştir. Cumhuriyet sayesinde mutlu ve güler yüzlü insanların yaşamdan duyduğu zevk anlatılmaktadır. Aynı zamanda Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte kutlanan bayramın coşkusu şiirin tümünde dile gelmiştir.

Bir zelzele sanmayın yer değil bu sarsılan
Kükreyen arslanların zincir kırışlarıdır.
Şimşek değil bu böyle zaman zaman
Şahlanan göğüslerin gür haykırışlarıdır.¹³⁶

Fırtına isimli şiirde Atatürk önderliğinde Türk milletinin zamana karşı ilerleyişi, etrafı hâkimiyeti altına alan büyük bir fırtınaya benzetilmiştir. Bu fırtına, çevreyi saran görüntüyü kökten değiştirmiş ve etrafa bir aydınlık saçarak insanlara huzur vermiştir. Bu fırtına o kadar etkili ve şiddetlidir ki her şeyi alt üst etmiş düzeni değiştirmiştir. Bu düzen tarihin yapraklarının da değişmesine sebep olmuştur. Fırtına düşmanları yok etmiş, keyifleri için yurdu satan insanların da düşmelerine sebep olmuştur. Dolayısıyla fırtınaya benzetilen gücüyle Cumhuriyet ve etkisi yadsınamaz. Bunun için dar çerçevelerde düşünen yobaz fikirli insanların bu rejim içerisinde

¹³⁵ Okay, *Düne Bakanlara*, age. s.11.

¹³⁶ Okay, *Cumhuriyet Bayramı*, age. s.12.

yerlerinin olmayacağı ki olsa dahi egemenliklerini sürdüremeyecekleri vurgulanır. Türk milletinin küçük büyük karanlığı aşmak için seferber olduğu, hürriyet uğruna yüzyıllarca emek sarfedildiği çoğu kez gündeme gelmiştir.

Fırtına

Hey ağam buna

Buna fırtına

Buna, büyük fırtına

Türkün büyük fırtınası derler

Buna, Atatürk fırtınası derler

Atatürk fırtınası derler buna¹³⁷

Bu bölümdeki önemli şiiirlerden bir tanesi *Atatürk Türkiye'sinin Gençlik Marşı* adını taşımaktadır. Cumhuriyetin elde edilmesi için sarf edilen çabanın devamlılığı için canla başla çalışılacağı ifade edilerek, Türk işçilerinin makine, orak ve sapan başına gelmeleri için davet yapılmıştır. Şair eleştiri oklarını dünyayı kendi bakış açılarıyla dar çerçeveden değerlendiren insanlara eleştiri yöneltmiştir. Gerici diye nitelendirdiği bu insanların en belirgin özellikleri Cumhuriyetin modern insanından farklı bir yoldan ilerlemeleridir. Cüppeli, cüppesiz, medreseli, deli, yobaz, kaz kafalı, üfürükçü, muskacı olarak adlandırılan bu topluluk şairin nazarında son derece değersizdir. *Fırtına* şiiirinde ve *Atatürk Türkiyesi'nin Gençlik Marşı* adlı şiiirlerde Haşim Nezihi oldukça farklı bir üslup kullanmıştır. Nazım Hikmet'in *Fütürizm* edebi akımı etkisinde yazdığı şiiirlerde kullandığı serbest nazımlı parçaları andıran bu şiiir tarzı edebiyatımızda çok fazla kullanılmamıştır.

Alnımız ak

Elimizde, makine, sapan, orak

Yürüyoruz.

Ve bağıyoruz

Yaşasın hak

¹³⁷ Haşim Nezihi Okay, *Fırtına*, **İlgar**, İstanbul: 1935, s.17.

Ve hakikatın kızıl
Güneşi.
Şimşek çakarak
Dolaşıyor
Mor
Damarlarımızda inkılâp ateşi
Tak, tak tak
Ey arkadaş bize bak¹³⁸

Yukarıdaki şiirden anladığımız kadarıyla Haşim Nezihi bir dönem Marksist edebî anlayışın etkisinde kalmıştır. Şairin kullandığı kelimeler bu anlayışı çağrıştırmaktadır. Örneğin; makine, sapan, orak kelimeleriyle, hakikâtin kızıl güneşi, inkılap ateşi gibi tabirler bu sonuca ulaşmamızı sağlamıştır. Marksist edebî anlayış; edebiyata, ekonomi, politika ve tarih açısından yaklaşmayı savunan bir düşünce sistemidir. Pek çok sanatçı ve felsefeci Marksist anlayışı yorumlamıştır. Bu sanatçı ve felsefeciler arasında Mikhail Bakhtin, Louis Althusser, Georg Lukasz, Teodor Adorno'nun isimleri sayılabilir. Türkiye'de bu anlamda araştırmalar yapan eleştirmen Murat Belge'dir. Nazım Hikmet şiirde Marksist anlayışın en önemli temsilcisidir. Haşim Nezihi'nin eserleri üzerinde bu anlayışın yoğun bir etkisi yoktur. Şairin, Nazım Hikmet'e olan hayranlığı sebebiyle fütürizm ve Marksizmin etkisinde kaldığı söylenebilir. Zaten 2. Dünya Savaşı yılları edebî olarak sanat dünyasının buna benzer edebî akımlarla çalkalandığı bir dönemdir. Haşim Nezihi de sanat hayatının bir döneminde böyle bir anlayışı benimsemiştir.

Türk Köylüsünün Şarkısı şiiri, inkılâpları ve Türkiye'de gerçekleştirilmeye çalışılan bir takım yenilikleri ortaya sermesi bakımından dikkat çekicidir. Türk milletinin bir kesimi olan köylüler şiire konu olmuşlardır. Türk köylüsünün sorunları ellerindeki imkânlarla yaşam mücadelesindeki yerleri dikkate alınarak üzerine basa basa anlatılmıştır. Türk köylüsünün zor ve kötü şartlar altında her olumsuz koşulda hayata ve yaşama sıkı sıkıya bağlanması da önemle vurgulanmıştır. Çekilen sıkıntılarla

¹³⁸ Haşim Nezihi Okay, Atatürk Türkiyesinin Gençlik Marşı, **İlgar**, İstanbul: 1935, ss.19–20.

birlikte geçmişe olan sitem de anlatılmış, köylünün hak ettiği yere ve değere ulaşamadığı belirtilmiştir. Her şeye rağmen Türk köylüsünün elde ettiği sonuç itibariyle umutlu ve zaferin mutluluğunu yaşayan bir yüze sahip olduğu şiirin kimi mısralarında ortaya konmaktadır.

Seyrettim o taçların kanlı devrilişini.
Şahlanan yılanların gördüm can çekişini
Nişan taktım göğsüme hasmımın son dişini
Kan içen sarayların yerinde koymadım taş

Bu kurtuluş benimdir, benim bu, zorlu savaş,
Bağrımda ateşim var, ben köylüyüm arkadaş!¹³⁹

Gençlik Marşı isimli şiir *Fırtına* ve *Atatürk Türkiye'sinin Gençlik Marşı* şiirleriyle içerik ve şekil bakımından benzerlik göstermektedir. Haşim Nezihi'nin *Ilgar* kitabında yayımlanan şiirlerinden bir tanesi olan *Gençlik Marşı* bestelenmeye müsaittir. Ses, armoni bakımından da oldukça ahenkli bir şiir olduğunu görüyoruz. Atatürk'e övgü niteliği taşıyan bu şiir parçasının aslında bir bakıma modern tarzda yazılmış bir kaside olduğunu söyleyebiliriz. Hürriyet isteyen bu ülkenin halkı, karanlığa yanaşmayan açık görüşlü dimağlarıyla kalplerinde Atatürk'e bir yer ayırmışlardır. Bu gençler kızgın nefesleriyle, inkılâp marşlarıyla ve gür sesleriyle gelmektedirler.

Ne bin
Ne yüz bin
Ne beş yüz bin
Senin
Tarihe sığmayan büyük adın
Bugün ve yarın
Ve binlerce yüzyılların

¹³⁹ Haşim Nezihi, Okay, Türk Köylüsünün Şarkısı, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.10.

Üstünde yükselecek
Çünkü
Çünkü hürriyet
Diye çarpan gönüller
Sana
Sana bir yer
Ayırdı.¹⁴⁰

Haşim Nezihi'nin Atatürk'e duyduğu saygıyı anlattığı şiirlerinin yanı sıra Türk milletinin ve askerinin kahramanlıklarını anlatan şiirleri de vardır. Bunlardan bir tanesi de *Mehmetçik* adıyla yayımlanmıştır. Bu şiir ilk olarak *Fikirler* dergisinin 47. sayısında 1929 tarihinde *Dumlupınar Kahramanına* adıyla yayımlanmıştır. Daha sonra *Ömrümden Yapraklar* kitabında *Mehmetçik* adıyla tekrar yayımlanmıştır. Şair, Divan Edebiyatının bazı klasik özelliklerini bu şiirde de kullanmıştır. Kafiye ve rediflerde mesnevi nazım şeklinin kafiye örgüsüne uyulmuştur. İçerik olarak Türk askeri bir iman abidesine benzetilmiştir. Türk askeri, ezelden gelip ebediyete giden önemli bir semboldür. Haşim Nezihi Türk milletinin ne kadar savaşçı olduğunu bildiği için geçmişte kazanılan zaferlerin hatıralarının her yerde kazılı olduğunu ifade etmiştir. İçinde iman, Allah aşkı olan Türk askeri cesurluğu, atılganlığıyla övülmüştür. Türk askerinin kahramanlıklarını dünya bile öğrenmiştir. Vatanın toprağı, Mehmetçiğin süngüsünün gölgesinde rahat nefes alabilmektedir. Allah inancıyla dolu olan Mehmetçiğe dünya bile dar gelir.

İman dolu bir abidesin, bir koca sedsin,
Tarih seni söyler sen ezelsin, sen ebedsin,
Bir şanlı zafer yâdı taşır her köşe her yer,
Göğsünde yanıp söndü bu dağlar, bu denizler.
Sarsılmayan imanına dünya bile dardır,
Bir kale ki tunçtan başın Allah'a kadardır.¹⁴¹

¹⁴⁰ Haşim Nezihi Okay, *Gençlik Marşı*, **İlgar**, İstanbul: 1935, s.16.

¹⁴¹ Haşim Nezihi Okay, *Mehmetçik*, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.118.

Türk milletinin yüceltilerek anlatıldığı şiirlerden bir tanesi *Biz Kimiz* adıyla yayımlanmıştır. 1932 tarihini taşıyan şiirde Haşim Nezihi mesnevi nazım şeklini denemiştir. Tarihinden de anlaşılacağı üzere şiirin yazıldığı yıllarda şair edebi hayatının ilk dönemini yaşıyordu. Yani divan şairlerinden ve o dönemde kendisini yetiştiren sanatçılardan bu kültürü almıştı. Bu sebeple Haşim Nezihi'nin şiirlerinde klasik geleneği devam ettirmesi son derece doğaldır. Muhtevaya baktığımızda ise Türk milletinin ne kadar eski ve onurlu bir geçmişe sahip olduğu anlatılmıştır. Ufuklar, denizler Türklerin kahramanlıklarına şahit olan yegâne varlıklardır. Savaşlarda elde edilen başarılarla, kahramanlıklarla Türkler dört bir yana nam salmışlardır. Şaire göre Türklerin tek bir hedefi vardır. Dünyaya nam salmak ve Türklerin gücünü dünyaya ispatlamaktır.

İzimizdir nice bin yılların altındaki iz,
Hayret eylersin asırlar sana anlatsa kimiz
Bir çelikten kaledir ufka bakan heykelimiz.
Bizi almaz bu ufuklar, bu şafaklar bu deniz.¹⁴²

Türk Ordusu Afyon Yolunda, şiiri Haşim Nezihi'nin Atatürk için yazdığı bir parçadır. Dörtlükler halinde yazılan metinde Haşim Nezihi, Kurtuluş savaşı yıllarında Atatürk'ün komutan olarak gösterdiği başarılarla atıfta bulunmuştur. Çeşitli benzetmelerle şair Atatürk'ü övmüştür. Onu gören herkes saygıyla ayağa kalkmalı içi mutlulukla dolmalıdır. Mustafa Kemal'i destekleyen Mehmetçikler Allah Allah nidalarıyla cephede savaşmaktadırlar. Şiir 1930 yılında yazılmıştır. Halk edebiyatı geleneğinden izler taşımaktadır.

Doludizgin aşıyor dağları şimşek çakarak,
O büyük Türk geliyor gönlü ateş, bağı ateş
Geliyor geçtiği dağlarda güneşler yakarak,
Şahlanan bir bora olmuş ona bin yıldırım eş¹⁴³

¹⁴² Haşim Nezihi Okay, *Biz Kimiz, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978,s.119.

¹⁴³ Okay, *Türk Ordusu Afyon Yolunda*, age. s.121.

Haşim Nezihi'nin burada üzerinde duracağımız bir diğer şiiri de *Atama Ağıt* adını taşımaktadır. Şiir 1938 tarihinde yazılmıştır. Bu şiirin Atatürk ve İnkılâp şiirleri bölümünde ayrı bir yeri vardır. Çünkü Haşim Nezihi Atatürk'ün ani ölümü karşısında duyduğu üzüntüyü dile getirmek için bu şiiri yazmıştır. Şiirin içeriğine baktığımızda Divan Şiiri geleneğindeki mersiyeye benzediğini görürüz. Şair Ata'nın sesinin hala kulaklarında olduğunu, onun ölümüne inanmadığını söylemiştir. Şaire göre ölüm insanlar içindir. Atatürk ise memleketi aydınlatan güneştir. Her karanlık düşünceyi, geri kafalılığı aydınlatan büyük liderin toprak olması şairi şaşırtmıştır. Her girdiği savaştan zaferle ayrılan Atatürk ecele girdiği mücadeleyi kaybetmiştir. Şiirde her birim üçlüklerden oluşmuştur. Sade Türkçenin kullanıldığını görüyoruz.

Uzaylardan geliyor sanki bize gür sesin,
Hala inanmıyoruz yerde mi gökte misin?
Kara toprak insan yer böyle güneş de yer mi?

Bir ışıktın ki senden korkardı her karaltı
Dar gelmedi mi dersin sana bu yerin altı,
Ebediyet o başı bilmem ki örseler mi?¹⁴⁴

15. *Yıldı* adlı şiir Cumhuriyet Türkiye'sinin ilerleyişini, atılımlarını anlatmaktadır. Bu şiir şair tarafından değişik zamanlarda farklı isimlerle yayımlanmıştır. *Atatürk ve İnkılâp Şarkıları* adlı kitapta 20. *Yıldı* adıyla yayımlanırken birkaç küçük değişiklikle *Ömrümden Yapraklar* kitabında 50. *Yıldı* adıyla yayımlanmıştır. Memleketin her karesi gelişim ilerleme sürecine girmiştir. Kısa sürede her alanda sağlanan ilerlemelerle aydınlık bir Türkiye bizi beklemektedir. Tarımda, endüstride, makineleşmede sürekli ilerleyen bir Türkiye'den bahsedilmektedir. Memleketteki bütün insanlar genciyle yaşlısıyla ülkeyi refaha kavuşturmak için çaba sarf etmektedir. Şiir içerik olarak yeni birtakım düşüncelerden bahsetmesine rağmen şekil olarak mesneviyle yazılmıştır. Nazım birimi beyittir.

¹⁴⁴ Haşim Nezihi Okay, *Atama Ağıt, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.127.

Dünya gelsin de görsün mesafe ne, zaman ne,
Nasıl birden değişir yurt denilen bu anne

Şimdi beton bir kale, şimdi çelik bir duvar
Her gün yeni bir oluş, yeni bir yükseliş var

Memleket yepyeni bir aydınlığa koşuyor
Makineler durmadan toprakla boğuşuyor

Şimdi çakan bir şimşek, şimdi gergin bir yayız.
Ve topyekûn milletçe bu dava yolundayız.¹⁴⁵

Bu bölümün en anlamlı şiirlerinden birisi *İhtilâl* adını taşımaktadır. Şair nasırlı elleriyle çalışıp, çabalayan emekçi bir insanın hikâyesini anlatmıştır. Bu kişi haksızlıklara kayıtsız kalamamaktadır. Allaktan aldığı ateşle yoluna devam etmektedir. Bağrındaki ateşle gelecekte bir şeyler beklemektedir. Bahsedilen bu adam geri düşünceleri, eski kafalılığı kafasından söküp atmış birisidir. Devletin o dönemdeki yönetimi tatmin edici değildir. Şair son bölümde bahsettiği kişinin Türk köylüsü olduğunu ifade etmiştir. Türk köylüsü ıstırap içindedir, şair bu acıyı dile getirmiştir.

Kan içen sarayların koymama yerinde taş;
Yıllarca zulüm gördüm gözümde dinmedi yaş;
Bağrımnda ateşim var ben köylüyüm arkadaş!¹⁴⁶

Bu bölümdeki şiirlerin ortak noktası Haşim Nezihi'nin siyasi eğilimleri ve dünya görüşü hakkında bize bilgi vermesidir. Şair hayatı boyunca Atatürk ilke ve inkılâplarının ateşli savunucusu olmuş bunu da her fırsatta şiirleriyle dile getirmiştir. Şiirlerinin bazılarını düşüncelerini ifade edebilmek için araç olarak kullanmıştır. Daha sonra pek çok genç şairin bu yolda kendisinden ilham almasına sebep olmuştur.

¹⁴⁵ Haşim Nezihi Okay, 15.Yılda, **Atatürk ve İnkılâp Şarkıları**, Ankara: Haziran 1986, s.22.

¹⁴⁶ Haşim Nezihi Okay, *İhtilal*, **Fikirler**, nr. 23, İzmir: 15 Haziran 1928, s.37.

2.2.1.5 Anadolu İnsanı

Haşim Nezihi'nin bu başlık altında ele alacağımız şiirleri büyük ölçüde onun memleketçilik ve memleket edebiyatı anlayışına uygun olarak yazdığı parçalardan oluşmaktadır. Anadolu'nun farklı yerleşim birimlerinde öğretmen olarak çalışan Haşim Nezihi, bu sayede Anadolu'daki Türk insanını tanıma imkânı bulmuş ve şiirlerinde Anadolu insanının yaşam tarzını, dertlerini, sevinçlerini, geçim sıkıntısını anlatma yoluna gitmiştir. Atatürk döneminde yazdığı şiirlerde daha çok iyimser, geleceğe güvenle bakan insanları tasvir ederken, Atatürk'ün ölümünden sonraki dönemde yazdığı şiirlerde ise kötümser, sıkıntılı, açlık ve sefalet içinde yaşayan insanların yaşamlarını anlatmıştır. Bu açıdan bakıldığında Haşim Nezihi, bir yandan memleketçi edebiyatın bir temsilcisi gibi algılanırken, öte yandan sosyal gerçekçi edebî akımın tesirinde şiirler yazmıştır diyebiliriz.

Haşim Nezihi'nin şiirlerinde sürekli adı geçen Anadolu insanı, doğal olarak Anadolu tabiatını da beraberinde getirmektedir. Başka bir ifadeyle şair Anadolu insanının psikolojik, sosyolojik ve ekonomik sorunlarını ele alırken, aynı zamanda Anadolu tabiatını da işlemiştir. Bir bakıma Haşim Nezihi'nin şiirlerinde insan-tabiat iç içe girmiş, Anadolu insanı Anadolu tabiatının ayrılmaz bir parçası, bir figürü hâline gelmiştir. Bu bölümde 19 şiir incelenmiştir.

Şiirlerinde insan ve tabiat unsurlarına zaman zaman değinen Haşim Nezihi, özellikle *Ömrümden Yapraklar* ve *Akşam Şarkıları* adlı şiir kitaplarında Anadolu insanını ve buna bağlı olarak Anadolu tabiatını ele almıştır. Haşim Nezihi bu şiirlerinde insanı ve buna bağlı olarak tabiatı iki şekilde ele alırken, ağırlıklı olarak insanın sosyal ve psikolojik problemlerine değinmiştir. Örneğin *İçinden Yıkılan* başlıklı şiirinde şair, daha gençliğinin baharındaki bir kıza seslenmektedir. Şiirde dert ve keder içerisindeki bir genç kız tasvir edilmiş ve bu kızın henüz çocuk denecek yaşta mutsuz olmasının geri planındaki sebepler araştırılmıştır. Şair, insanların mutlu olmamaları için herhangi bir sebep olmadığını anlatmaya çalışmıştır.

Mademki bir baharda açılan filizsin,
Niçin bu yaşta dertler alını çizsin?

Öyle göğsünü sıkma, çekme öyle içini.¹⁴⁷

Karanlıkların Kadını şiirinde biraz cinselliği de ön plana çıkaran Haşim Nezihi yine geceyi ve yalnız insanları anlatmıştır. Gecenin karanlığında evlerinde rahat uyuyan insanların yanında, karanlıkların içinde bir anda görünüp kaybolanların hayali tasavvur edilmiştir. Bir taraftan kadın tasviri yapılırken, diğer yandan, sokakta yaşayan insanların durumu anlatılmıştır.

Rüzgâr bile uzakta gerinirken sıcaktan
Kaç sevgili sıyrıldı kim bilir kaç kucaktan
Esneyen bu gecenin böyle geç saatinde¹⁴⁸

Anadolu insanı üzerine yazılan diğer bir şiir de *Dilenci* adını taşımaktadır. Bu şiirde, hayatının son günlerinde yalnızlık acısını çeken bir insanın durumu anlatılmaktadır. Sokak ortasında yapayalnız yaşlı bir insan vardır. Çocukları bile bu yaşlı insanı artık yalnız bırakmışlardır. Hatta onun zayıflığıyla dalga geçmektedirler. Yaşlılığın etkisiyle artık bu kişinin sesi çıkmamakta, nefesi kesilmektedir. Ellerini açıp dilencilik yapsan bile bu insanlar için bir şey ifade etmez. Bir taraftan Allah'a bile isyan noktasına gelen şair, ellerini açıp Allah'tan bile yardım dilemenin bir anlamı olmadığını düşünüyor. Yapılacak tek şeyin soğuk kaldırım taşlarının üzerine yatıp, ölümü beklemekten başka bir şey olmadığını anlatıyor. Şiir genel anlamda hayatının son demini yaşayan bir insanın dramını anlatmaktadır. Haşim Nezihi burada karamsarlığını ve ümitsizlik duygularını tasvir etmiştir.

Yaşlı bir çınar gibi çöktün duvar dibine
Böyle sokak üstünde can vermişsin kime ne?
Kuru bir değnek gibi uzanırken kolların
Önünden gülüşerek geçiyor oğulların.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Haşim Nezihi Okay, İçinden Yıkılan, **Hizmet**, nr.1554, İzmir: 23 Şubat 1930, s.7.

¹⁴⁸ Haşim Nezihi Okay, *Karanlıkların Kadını*, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 79.

¹⁴⁹ Okay, *Dilenci*, age. s. 80.

Gurbete Doğru şiirinde sevdiklerinden çeşitli sebeplerle ayrılmak zorunda kalan insanların durumu anlatılmıştır. Aslında bu şiirde kullanılan tema Haşim Nezihi'nin biraz da kendisiyle alakalıdır. Şair bize iç dünyasını yansıtmıştır. Dolayısıyla bu şiirde bireysel duygular ön plandadır. Kimi insanlar sevgililerinden, nişanlılarından ayrılırken, kimileri de sevdiklerine kavuşacakları bir sonraki limanı beklemektedirler. Gemi sahilden uzaklaştıkça ortalığı simsiyah bir karamsarlık bulutu sarmıştır.

İşte en son düdüğ de son kampana da çaldı
Demin kuduran vinçler yavaşladı bir anda
Son demir çekilince vapurumuz yol aldı¹⁵⁰

Yılbaşı, şiirinde, zamanın akıp gitmesi, akan her anın insandan bir şeyler alıp götürmesi anlatılmaktadır. Her doğan güneş yeni bir umut ışığı, mutluluk kaynağı olmaktadır.

Ne kadar hızlı çaldı saatler yirmi dördü
Bir anda kucaklaştı akreple yelkovanlar
Herkes kendi bahtını bu karanlıkta gördü.¹⁵¹

İnsani problemlerin anlatıldığı başka bir şiir de *Alın Yazımız* adını taşımaktadır. Zorlu kış şartlarında yaşam kavgası veren insanların ölüme karşı verdikleri mücadeleye yer verilmiştir. Zenginler sıcak evlerinde günlerini gün ederken evsiz, yurtsuz insanlar veremle sefaletle uğraşmaktadır. Burada şair sosyal bir problemi sınıf çatışmasına atıfta bulunarak dile getirmiştir. Fakirlik, çaresizlik savaşılmaması gereken bir düşman gibi tanımlanmıştır. Fakat savaşı kazanmak için kadere boyun eğmemek şarttır.

Zor bu kış günlerini geçirmek zor
Rüzgârlar kesmiş sokak başlarını
Ölüm savuruyor dört bir yana
İnsanlar aynı safta değil bu kış gününde

¹⁵⁰ Haşim Nezihi Okay, *Gurbete Doğru, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.82.

¹⁵¹ Okay, *Yılbaşı*, age. s.83.

Zengin yine kendi keyfinde
Kayak ve dağ sporlarıyla aldırılmış aklını¹⁵²

Bir Genç Dostuma, adlı metinde kendisini gençliğinin heyecanına kaptırılmış bir gencin hikâyesi anlatılmıştır. Şair bir düzyazı havasında, samimiyet içerisinde, bir arkadaşına nasihat eder gibi duygularını anlatmıştır. Gerçek sevgiyi bulmak isteyen bir insanın ilk önce sığınacak bir limana ihtiyacı olduğu belirtilmiştir.

Ne çıkar dolaşmaktan bir ileri bir geri
Bir yokuşun sonunda bekle de inenleri
Gözlerin birdenbire bir parıltıyla yansın¹⁵³

Sonbahar Rüzgârları ve Koşan Kadın adlı şiirde sonbahar mevsiminin insanda uyandırdığı karamsarlık ve romantizm duyguları verilmeye çalışılmıştır. Bir yandan sonbahar anlatılırken diğer taraftan yine bir insan dramına yer verilmektedir. Bilinmeyen bir derde tutulmuş, genç yaşta mutluluğunu kaybetmiş bir insan. Şair çaresizlik içerisinde gördüğü bu insanı sonbaharda yapraklarını döken, bir fidana benzetmiştir. Ümitsizliğe kapılan bu insanın gönlü, mezarlığa benzetilmiştir.

Niçin düştün bu yola böyle vakitsiz erken
Yoksa sen de her fidan yaprağını dökerken
Görmek mi istiyorsun gönül mezarlığını.¹⁵⁴

İnsan temini işleyen diğer bir şiir de *Büyük Ölü* adıyla yazılmıştır. Şiir üç tem etrafında şekillenmiştir. Fakirlik ve sefalet içerisinde yaşayan insanların dramı, ölüm döşeğinde yatan bir adam, bir taraftan geride kalan çocuğunun durumunun ne olacağını düşünen bir babanın dramı dile getirilmiştir. Bu üç tema etrafında şekillenen metin boyunca karamsarlık havası hâkimdir. Ecel etrafında kol gezerken bile bunu unutarak yıllar boyunca yaşadıkları gözünün önünden geçen bir adamdan bahsedilmiştir. Bu

¹⁵² Okay, Alın Yazımız, age. s. 86.

¹⁵³ Haşim Nezihi Okay, *Bir Genç Dostuma, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 87.

¹⁵⁴ Okay, *Sonbahar Rüzgârları ve Koşan Kadın*, age. s. 88.

adam, hayatı boyunca açlıkla mücadele etmiştir. Mutluluğun ne olduğunu bile anlayamamıştır. *Açlıktan ölüyorum* çılgılığıyla ev inlemektedir.

Uzandı da odanın tozlanan minderine
Sert bir alev yakınca damarlarını, yattı
Halkalandı kan göğsüne gerine gerine
Son varlıkla açılan gözlerini kapattı.¹⁵⁵

Şair son bölümde insanlar arasındaki eşitsizliğe değinmiştir. Kimisinin içi kan ağlarken, gözünde yaş eksik olmazken kimileri de sıcak evlerinde mutluluğun, refahın tadını çıkartmaktadır. Haşim Nezihi'nin insan temi etrafında toplanan şiirlerinin çıkış noktası olan zengin- fakir, iyi- kötü uçurumu bu şiirde de görülmektedir. Bazen en yakın dostlar bile insanı zor anlarında bırakıp gidebilmektedirler.

İnsanlığa lekedir bu ölümün arkadaş
Herkes eğlencesinde sen ölüme korken baş
Kan ağlarken içerin, dolarken gözüne yaş
Biz insanız diyenler seni bir pula sattı.¹⁵⁶

Şarkıcı Kadın şiirinde Haşim Nezihi toplumun her kesiminden ezilmiş, kenarda kıyıda kalmış, sessiz, çaresiz insanları şiirlerinde bir tercüman gibi anlatmıştır. Burada yaşamını şarkı söyleyerek, insanları eğlendirerek devam ettiren bir kadının dramı vardır. Burada bahsedilen içindeki acıyı dışarıya tebessümlerle vermek zorunda kalan bir kadının acısıdır. Belki de sesinin güzelliği içindeki acının bir dışavurumudur. Her şeye rağmen gelecekte bir şeyler uman bu kadının şaire göre içinde bulunduğu durumdan kurtuluşu yoktur. "En büyük derdi dile getirsen de sesinde."¹⁵⁷

Sen derdini inlerken şarkında parça parça
Onlar seyretmek ister omuz, bel, göğüs, kalça
İstirabı kahkaha yaparken dudakların

¹⁵⁵ Haşim Nezihi Okay, *Büyük Ölü, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 89.

¹⁵⁶ Okay, *Büyük Ölü*, age. s.89.

¹⁵⁷ Okay, *Şarkıcı Kadın*, age. s. 84.

Gözlerin yağmurunu hazırlar bir baharın.¹⁵⁸

Dilenci Kadın'da Haşim Nezihi dilencilik yaparak yaşam mücadelesi veren bir kadının portresini çizmiştir. Fakat burada asıl anlatılmak istenen durum biraz daha farklıdır. Şair dilencilik yapan insanların halinin o kadar da kötü olmadığını anlatmak istemiştir. Bazı insanlar vardır ki onlar içlerinden yaralıdırlar. Dertlerini kimseyle paylaşamazlar. Şaire göre, onların durumu sokaklarda dilencilik yapan insanlardan bile daha kötüdür. Aynı zamanda şair insanlara bu kadar acı veren onları içten içe yakıp, eriten dertlerin sembolik bir anlatımla kaderden kaynaklandığını belirtmiştir. Önemli olan kaderin önünde eğilip bu mücadeleyi kaybetmemektir.

Sen de el açma kadın, kadın sen de el açma
Belki bizdeki yara seninkinden de derin
Istraba göğüs ger sakın bırakıp kaçma
Bir gün bu yol üstünde kapansa da gözlerin.¹⁵⁹

Şairin bu bölümde ele almak istediğimiz en önemli şiirlerinden birisi *Orman'da Odun Kesen Adam* başlıklı şiiridir. Şiirin içeriğine baktığımızda, ekmeğini taştan çıkaran bir insanın dramının ortaya konduğunu görürüz. Şiirde harcadığı emeğin karşılığını alamayan bir oduncu tasvir edilmiştir. Bu oduncunun aslında sembolik olarak toplumdaki belli bir kesimi ifade ettiği açıktır. Kimi insanlar zevk içerisinde gününü gün ederken kimi de, yırtık gömleğiyle akan terlerini silmektedir. Oduncu baltasını vurmaya devam edecektir. Bir gün gelecek yıktığı ağaçlar gibi o da devrilecektir.

Sen ağaca baltanı böyle her indirişte
Varlığındır bu kopan, düşen parçalar işte
Bahtın seni bu yola atmış ne diyeceksin.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Okay, Şarkıcı Kadın, age. s.84.

¹⁵⁹ Haşim Nezihi Okay, Şarkıcı Kadın, **Fikirler**, nr. 47, Sayı 46, İzmir: 1931, s.15.

¹⁶⁰ Haşim Nezihi Okay, Ormanda Odun Kesen Adam, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.93.

Bu bölümün en anlamlı şiirlerinden biri de *Yoksulun Şarkısı* adını taşımaktadır. Şiirin başlığından da anlaşılacağı gibi sosyal problemleri eserlerinde ön planda kullanan Haşim Nezihi'nin toplumun alt kesimlerine hitap ettiği şiirlerinden birisidir. Şiirin ilk bölümünde gece ve anne kelimeleri dikkati çeker. Gece, Haşim Nezihi'nin, Ahmet Haşim etkisiyle vazgeçemediği bir unsurdur. Soyluluk ve sefalet gibi iki kavram şairin toplumsal problemlere değindiği şiirlerinde çok fazla kullanılmıştır. Sefalet alın terini ve dürüstlüğü beraberinde getirdiği sürece her zaman daha üstün tutulur.

Geceler ana gibi beni göğsünde taşır,
Karanlıkta gözlerim yanar kıvılcımlaşır
Herkes neden yanıma korka korka yanaşır.
Ben ne başkalarını, ne kendimi yiyorum.¹⁶¹

Şiirde ölümü bekleyerek yaşayan bir adamın dramı anlatılmıştır. Şiir tema bakımından kusursuza yakın olmasına rağmen şekil açısından bazı kusurları beraberinde getirmiştir. Kafiyeler ahengi sağlamak adına son derece zayıftır.

Aç Adam başlıklı şiirde ise yoksulluk ve sefalet ele alınmış, açlık çeken bir insanın dramı işlenmiştir. Şair sefalet içinde yüzen bir kesimden bahsetmiştir. Fakat bu kesim hak etmediği muamelelerle karşılaşmıştır. Kimi insanlar dengelerini yitirerek sonsuz bir gelire sahip olurken kimileri de kaderine razı olmaktadır. Şairin asıl anlatmak istediği kadere boyun eğme eğilimi ve sınıflar arasındaki korkunç uçurumdur. İnsani duygular giderek zayıflamaktadır. Şiirin son bölümünde ise yaşamın getirdiği karamsar tablo aç adamın tek çaresinin ölüm gerçeği olmasına sebep olur.

Neden mi yüzüm sarı karma karışık saçım
Ey kıpkızıl suratlı neşeli efendiler
Aç yattım bu gece ben bugün de yine açım.¹⁶²

¹⁶¹ Haşim Nezihi Okay, *Yoksulun Şarkısı*, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 94.

¹⁶² Okay, *Aç Adam*, age. s.95.

Bir Sağırın Ağzından, başlıklı şiirde ise Haşim Nezihî sağır bir insanın dramına yer vermiştir. Kendisini yarım biri olarak niteleyen bu adamın dünyayla hiçbir bağlantısı kalmamıştır. Çağlayan derenin sesi, bülbülün ötüşü, şaheserleri nağmeleri hiçbir şeyi duyamamaktadır. Yaşayan bir ölüden farksızdır. Şair ezilmiş olan her kesime olduğu gibi bu kesime de şiirlerinde yer vererek hatırlamıştır. Kafiyelelele şiirin ahengi sağlanmaya çalışılmıştır.

Nafîle konuşmayın dostlarım duymuyorum
Benim ses âlemine kulaklarım kapalı
Her yanım sağır benim her yanım uçurum
Böyle yarım bir ömrü Allahım ne yapmalı.¹⁶³

Haşim Nezihî *Aranızdan Biri* şiirinde toplumun kendisini dışladığını düşünen birisini anlatmaktadır. Dostların vefasızlıkları, talihsizlikler, acımasızca geçen bir hayat. Ömür defteri boşa geğmiştir. Kaldırımlar Necip Fazıl'ın şiirindeki gibi şaire yatak olmuştur.

Sakın beni almayın almayın aranıza
Mademki bir bakışta size benzemiyorum.
Bugün bir külçe kemik yarın bir avuç toprak
Nasıl başladım bittim, tükendim baksanıza.¹⁶⁴

Koğuşta Gece, hayatlarını hapiste tamamlayan kader mahkûmları da Haşim Nezihî'nin şiirlerindeki yerini almıştır. Betimlemeler canlıdır. Dört duvar arasındaki kader mahkûmlarının ruh hali çok güzel bir şekilde canlandırılmıştır. Şekil olarak ise sone tercih edilmiştir.

Koğuş bir ölü gibi, nefesler bile sönük
Ansızın ortalığı yırtıyor bir öksürük
Ve sonra boğuluyor içinde dört duvarın.¹⁶⁵

¹⁶³ Haşim Nezihî Okay, *Bir Sağırın Ağzından*, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.97.

¹⁶⁴ Okay, *Aranızdan Biri*, age. s.98.

Bu bölümde üzerinde duracağımız diğer bir şiir *Uluyan Köpek* başlığı altında yayımlanmıştır. Hayata karşı her zaman mutluluk ve heyecanla yaklaşan çingenelerin gurbetten bir an olsun ayrılamayan kader çizgileri anlatılmıştır. Çünkü gurbet onlara her yerdedir. Yaşam onları beli bükük, dizleri ağrıyan zavallılara çevirmiştir. Her gün biraz daha yıpranırlar. Saçlarındaki aklar biraz daha artar.

Bu ıssız geceyi deliyor sesin
Allaha dayanan bir yol arıyor
Göğsünde boğulan sıcak nefesin
Bu akşam göklere çok yalvarıyor.¹⁶⁶

Hamal Haşim Nezihi'nin İstanbul'da kaleme aldığı şiirlerinden bir tanesidir. Sosyal sınıflar arası farklılıklar ve çatışma bu şiirde de belirgin bir şekilde kullanılmıştır. Hamallık yaparak ailesine bir yudum ekmek götürmek isteyen adam aslında, Türk toplumundaki emekçi sınıfı temsil etmektedir. Hayatını çalışıp didinerek geçiren fakat çabalarının karşılığında sadece karnını doyurabilen adamın çılgılığıdır bu. Bütün bunlara rağmen utanacak hiçbir şeyi yoktur. Tam tersine yaptıklarıyla gurur duymalıdır.

Akşam doyurmak için çocuğunla karını
Düşe kalka bu kahrı bugün de yeneceksin
Bir anda harcasan olanca varlığını
Bir gün bu yük altında sen de tükeneceksin.¹⁶⁷

Kısaca Haşim Nezihi, Anadolu insanını ele aldığı şiirlerinde Anadolu insanının sosyal problemler üzerinde durmuştur. Toplumdan çeşitli insan manzaralarını yansıtarak fakir, zengin, mutlu, mutsuz, karamsar, iyimser, işçi, çiftçi her kesime hitap

¹⁶⁵ Okay, Koğuştaki Gece, age. s. 99.

¹⁶⁶ Haşim Nezihi Okay, *Uluyan Köpek, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 100.

¹⁶⁷ Okay, *Hamal*, age. s. 102.

ederek onların dertlerini dile getirmiştir. Bu tarz şiirler yazmasında elbette ki yaşadığı dönemdeki inkılâp hareketlerinin ve *Toplumcu Gerçekçi* şairlerin etkileri olmuştur.

2.1.1.6 Kendi Hayatı İle İlgili Şiirler

Her şair gibi Haşim Nezihi de bazı şiirlerinde kendi hayatını, ailesini, çocuklarını, torunlarını kısacası iç dünyasını anlatmıştır. Çalışmamızda bu şiirlere de yer vermek istedik. Haşim Nezihi'nin kendi hayatı ile ilgili 5 şiiri vardır. Bunlardan ilki *Çocukluğum* başlığı altında yayımlanmıştır. Manzum hikâye tarzında yazılan bu şiirde Haşim Nezihi çocukluk hatıralarını, geçmişe dönme arzusunu ve geçmiş günleri tekrar yaşama özlemini anlatmış; Yaşadığı mekânlardan, anılarından, eski arkadaşlarından bahsetmiştir. Aşağıya aldığımız bölümde de görüldüğü gibi şiirin temasını mutlu geçen çocukluğun anıları oluşturmuştur.

Gök ne kadar derin ve parlaktı
Ah o yayla kasabasının ılık
Ve hülya dolu yaz geceleri
Ve ah benim mutlu çocukluğum¹⁶⁸

Şair kendi hayatı ile ilgili diğer bir şiiri *Kızım Sibel'e* başlığını taşır. Şiirde Haşim Nezihi kızına birtakım nasihatlerde bulunmaktadır. Hayatın ne kadar da kısa olduğu, hayatın gelip geçiciliği, yaşanılan anın iyi değerlendirilmesi gibi birtakım nasihatler vermiştir. Şair kısacası dünya görüşünü vermiştir.

Koparınca takvimin sonuncu yaprağını,
Ömründen bir yıl daha gitti diye düşün, yan.
Bir gün gelip de böyle bu hayatın bağını,
Koparıp atacaksın çocuğum buna inan!¹⁶⁹

¹⁶⁸ Haşim Nezihi Okay, *Çocukluğum, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 15.

Diğer bir şiir de *Yavrularım Can ve Işıl'a* dır.¹⁷⁰ Şairin belki en ızdıraplı, en duygulu olduğu şiiridir. Haşim Nezihi'nin çocukları için yazdığı bu şiirde onlardan ayrı kalmanın verdiği ızdırap anlatılmıştır. Şair gurbet acısı çekmektedir. Dardını kelimelerle ifade edemediğini anlatmıştır. Bu bölümdeki şiirler sayesinde Haşim Nezihi'nin ailesi ve yaşamı hakkında bazı bilgilere de ulaşmamız mümkündür.

Şehirden Kaçıyorum adlı şiirde Haşim Nezihi şehir hayatının kendisine verdiği rahatsızlıktan kurtulmak için kırlara kaçmak istemektedir. Tabiat, kır havası, kuş sesleri şairin doğaya âşık bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Haşim Nezihi, şehirlerin insanların ruhlarını kirlettiğine inanmaktadır. Aşağıdaki mısralarda görüldüğü gibi bu şiirde 19. yüzyılın romantik tabiat anlayışının etkileri vardır.

Şehirlerde kirlenen lekelenen içimi,
Kırların kucağına döktüm de yıkıyorum.¹⁷¹

Haşim Nezihi'nin şiirlerinin tematik analizinin son bölümünde İnceleyeceğimiz son şiir torunu için yazdığı *Çağır*'dır.¹⁷² Şair bu şiiri Kanada'daki torunu için yazmıştır. Torununa karşı duyduğu özlemi, gurbet acısını anlatmaya çalışmıştır. Bir an önce onu görmekten duyacağı mutluluğu dile getirmiştir.

Haşim Nezihi edebi yaşamı boyunca yazdığı şiirleri inceledik. Yaptığımız incelemenin sonunda vardığımız kanaat şairin çok üretken bir sanatçı olduğudur. Eski-yeni ayrımı yapmadan belli bir zümreye dâhil olmadan her tür yeniliğe açık çeşitli şiir türlerini bir potada eritmeyi başarmış bir sanatçı olduğunu söyleyebiliriz. İlk dönem şiirlerinde klasik şiirimize ait unsurlara yer verirken, sonraki dönemlerde halk şiirine ait unsurları kullanmıştır. Bazı şiirlerinde ise temaları ele alış tarzı bakımından toplumcu-gerçekçi düşüncelere yer vermiştir. Dolayısıyla Haşim Nezihi'yi ele aldığı temalar

¹⁶⁹ Okay, Kızım Sibel'e, age. s. 29.

¹⁷⁰ Okay, *Yavrularım Can ve Işıl'a*, age. s. 30.

¹⁷¹ Haşim Nezihi Okay, *Şehirden Kaçıyorum, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 37.

¹⁷² Okay, *Çağır*, age. s. 40.

bakımından belirli bir sınıfa koymak yerine, daima yeni arayışlar içinde olan bir şair olarak değerlendirmek mümkündür.

2.1.2 Dil ve Üslûp Özellikleri

Haşim Nezihi hakkında yapılan araştırmalarda, onun üslubuyla ilgili fazla bilgiye rastlamıyoruz. Eldeki bilgiler şairin edebi kişiliği ve hayatı hakkındaki yüzeysel çalışmalardan ibarettir. Bu çalışmada eldeki verilere dayanarak, ayrıca incelemelerimiz sonucunda Haşim Nezihi'nin eserlerini üretirken kullandığı üslup özelliklerini belirlemeye çalıştık. Aslında Haşim Nezihi'nin Yeni Türk Edebiyatındaki yerinin belirlenmesi için biraz da yaşadığı dönemin tanınması gerekmektedir.

Şiirleri üzerindeki tematik incelemeye bakılırsa Haşim Nezihi'nin bağlı bulunduğu edebi çevreden fazla sapma göstermediği anlaşılmaktadır. Haşim Nezihi Cumhuriyet Türkiye'sinin şairidir. Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, vatansever bir sanatçıdır. Kendisine göre *geri düşünceli*, *yobaz* olarak nitelendirdiği insanlara savaş açmıştır. Zaten şiirlerinin içeriğine bakılırsa şairin toplumsal mesajlarla dolu çok fazla eserinin olduğu görülecektir. Şairin yaşadığı dönemde, Nazım Hikmet, Behçet Kemal Çağlar, Ömer Bedrettin Uşaklı, Fazıl Hüsni Dağlarca kendine örnek aldığı edebi kişilikler olmuştur. Haşim Nezihi'nin bu sanatçılardan etkilendiği bir gerçektir.

Cumhuriyetin ilk yılları Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı sonrası çeşitli inkılâpları gerçekleştirdiği bir dönemdir. Ülkede her alanda birtakım atılımlar olmaktadır. Haşim Nezihi bu yeniden doğuş sancılarını bizzat görerek yaşamıştır. Eserlerinde yaşadıklarını malzeme olarak kullanmıştır. Bu son derece doğaldır. Haşim Nezihi, bir taraftan aşk, duygusallık ve bireyselliği öne çıkaran şiirler yazarken, diğer yandan toplumsal konulara değinmeden edememiştir. Haşim Nezihi'nin şiirlerindeki üslubu incelemeye başlamadan önce bu kelimenin neyi ifade ettiğine bakmak gerekir.

Haşim Nezihî eserlerinde basit bir dil kullanmıştır. Halkın anlayabileceği sade bir dille eserlerini kaleme almıştır. Bunun sebebi, şiirlerinin yazıldığı devrede Türkçeyi sadeleştirme hareketinin kuvvet kazanması olabilir. O yıllarda halk dili edebiyatta çok kullanılıyordu. Ancak Haşim Nezihî'nin birkaç şiirinde Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olduğunu ve şiirde Divan Edebiyatı'nın mazmunlarının bol bol kullanıldığını görüyoruz. Haşim Nezihî'nin üslubu müphemdir. Hayalleri vardır. Bu hayalleri içinde değişen tabiat görülür. Dış âlem, iç âleme bağlı olarak gösterilmiştir. Örnek olarak günün batışını;

Bir ölüm havasıyla yanıyor ufukta gün¹⁷³

Mısrası ile ifade etmiş, gün batımının getirdiği kızılığın ölüm havası ile nitelendirmiştir. İçindeki ıstırapı işte bu gibi kelimelerle ifade ederek tabiata yansıtmıştır. Tabiatla kendi duygularını aktarmıştır.

Ahmet Haşim gibi akşamı, sisi, gölgeyi seven şair Haşim gibi anlamı, görüntüyü bir perde altından vermeyi tercih etmiştir. Görüntüyü bu unsurlarla belirsizleştirmiştir. Şairimizin şiirlerinde bir kasvet, ıstırap havası hissedilir. Şair bu ruh halini kızıl ve karanlık renklerle ifade etmiştir. Burada da Ahmet Haşim'in etkisi sezilmektedir. Ahmet Haşim de akşam saatlerini ve kızıl rengi seven bir şairdir.

Haşim Nezihî'de Ahmet Haşim'in etkisi görülmekle beraber onun gibi sadece ferdi şiirler yazmamıştır. Sosyal içerikli şiirleri de vardır. Haşim Nezihî'nin fakir ve işçi insanların durumlarını, sıkıntılarını, arzularını anlatan şiirleri de vardır. Bu şiirleri oldukça açık, anlaşılır eserlerdir. Yine Haşim Nezihî'nin şiirlerinde memleketçi edebiyatın ve bu edebiyatın temsilcilerinden olan Faruk Nafiz'in etkisi görülmektedir. Ancak Haşim Nezihî'nin bakış açısı çok olumsuz bir noktaya yönelmiştir. Şair hayatın hep elemli, ıstıraplı yönlerini görmüş ve olumsuz bir bakış açısıyla yansıtmıştır. *Dilenci* şiirinde bu bakış açısını görebiliriz.

¹⁷³ Haşim Nezihî Okay, Saçlarını Çözerken, **Hizmet**, nr.1797, İzmir: 30 Teşrinisani 1930, s.18.

Yaralı bir kurt gibi çöktün duvar dibine
Böyle sokak üstünde can vermişsin, kime ne¹⁷⁴

Zaten şair hayata olumsuz baktığını somut şiir mısralarıyla açık açık söylemiştir.

Sıkıp ıstırabını put yaptım avucumda
Her sabah diz çöküp de ben ona tapıyorum.¹⁷⁵

Bu mısralar Divan Şiirindeki âşıkların sevgililerinden gelen üzüntüden, dertten hoşlanmaları felsefesini hatırlatmaktadır. Şairin aşk şiirlerinde bile üzüntü hâkimdir.

Haşim Nezihi şiirlerinde ateş, alev, yanmak, kan, parçalamak gibi şiddet ve acı ile ilgili terimleri çok kullanmıştır. Kısacası Haşim Nezihi, Ahmet Haşim ve Faruk Nafiz'i hatırlatan şiirler yazmıştır. Bunlar teknik bakımdan kuvvetli, derinliği olan, güzel şiirlerdir.

Haşim Nezihi'nin düz yazılarında dili biraz daha ağırdır. Arapça ve Farsça kelimeleri oldukça fazla kullanmıştır. Ancak şairin gazete ve dergilerdeki yazıları ile şiirleri göz önünde bulundurulursa memleketçi zihniyete sahip olduğunu görürüz. Yerli malına gösterdiği ilgi bu düşüncemizi pekiştirmiştir. Haşim Nezihi, *Gençlik Nereye Gidiyor*¹⁷⁶ adlı metinde ülkedeki problemlere duyarsız kalmadığını kanıtlamıştır. Bazı yazılarında belli şahsiyetleri konu olarak ele almış, edebi açıdan onları eleştirmiştir. Eleştirdiği kişilerin eserlerinden örnekler vermiştir.

Haşim Nezihi'nin bahsettiğimiz olumlu yönleri dışında eserlerinde bazı eksiklikleri de vardır. Örneğin şiirlerinde içeriğe uygun ifade zenginliği yoktur. İçerikte mana ve hayale, ifade tarzında da şekle önem verilmiştir. İfadeleri; varlığı daha çok dışından seyreden, derinliği ve manayı araştırmayan bir görüş, düşünüş tarzının izlerini

¹⁷⁴ Haşim Nezihi Okay, Dilenci, **Hizmet**, nr.1501, İzmir: 22 Birincikanun 1929, s.1.

¹⁷⁵ Haşim Nezihi Okay, Bunalım, **Ömrümden Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 44.

¹⁷⁶ Haşim Nezihi Okay, "Gençlik Nereye Gidiyor?", **Ahenk**, İzmir: 28 Teşrin-i Sani 1935 s.3.

taşımaktadır. Varlığı dıştan izlemek yerine semboller ve mana arasında derin ilişkiler kurulmalıydı. İmajlara fazla önem verilerek süs ve parıltıyla uğraşmıştır. Yapmış olduğu tasvirlerle tema arasında bazen kopukluklar oluşmuştur. Şair için genellikle şekil değil, içerik ön planda olmuştur. Yüzeysel bakış açısı sebebiyle, sembollerle içerik arasında gerçek bir münasebet kurulamamıştır.

Şiir yazmaya başladığı ilk yıllarda Trabzon'dayken Beden Eğitimi Öğretmeni Sami Sunal'ın etkisiyle Divan şiirine merak salmıştır. Sami Sunal aynı zamanda Rıza Tevfik hayrandır. Zaten bu dönemin etkisi Haşim Nezihî'nin bazı şiirlerinde karşımıza çıkmaktadır. Haşim Nezihî'nin şiirleri dönemdeki şairlerden biraz daha farklılık göstermektedir. Çünkü o, şekil olarak birtakım yenilikleri uygulamaya çalışmıştır. Divan edebiyatıyla Halk edebiyatını yeri geldiğinde karıştırarak senteze ulaşmayı başarmıştır. Yine batı edebiyatındaki bazı nazım şekilleriyle, modern edebiyatımızın serbest ölçülü şiirlerini karıştırmayı başarmıştır. Haşim Nezihî yazı hayatının ilk yıllarında ve daha sonraki dönemde pek çok sanatçı ve edebi akımın etkisinde kalmış; fakat hiçbir topluluğa mensup olmamıştır.

2.1.2.1 Ses ve Armoni

Haşim Nezihî *Akşam Şarkıları* adlı kitabındaki *Okuyucularıma* adlı şiirinde sanat anlayışını belli ölçülerde vermiştir. Şair yaşadıklarını birer rüya olarak telakki etmiş, günlerin gelip geçiciliği ile birer birer kaybolduğunu, insanların bu gidişe dur diyemediğini, zamanın geriye çevrilemediğini anlatmıştır. Hissedilen duyguların yaşanılan şeylerden geriye kalan tek parça olduğunu vurgulamıştır. Kısacası şair şiirlerinde kendisi ifade ettiğini söyler.

Her yaşayan mutlaka dünü böyle hatırlar,
Bu çizgiler yaşanan rüyaların sesidir.
Her biri başka türlü ses veren bu satırlar
Kaybolan günlerimin birer hikâyesidir.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Haşim Nezihî Okay, *Okuyucularıma, Ömrümden Yapraklar*, İstanbul: 1978, s.7.

Haşim Nezihi ilk şiirlerinden itibaren şiiri musikiden ayırmamış, şiiri bir musiki nağmesi, bir makam olarak düşünmüştür. Şairin ses ve musiki üzerinde durmasında Ahmet Haşim, Faruk Nafiz Çamlıbel, Tevfik Fikret gibi ses ve müziğe ağırlık veren şairlerin etkisinin olduğu söylenebilir. Haşim Nezihi ilk şiirlerinden itibaren şiirde bir ahenk unsuru kabul edilen sese ve kelimelerin ses uyumuna ayrı bir önem vermiştir. Bununla beraber Haşim Nezihi'nin şiirde ses ve müziğe değer vermesi daha küçüklüğünden itibaren Divan şiirine aşinalığından da kaynaklanır.

Yukarıda belirtildiği gibi, Haşim Nezihi, devrinde belki çok tanınan bir şair olmasa da güzel tesirler bırakan başka şairlere yol gösteren bir sanatçı olmayı başarmıştır. Onun bu özelliği şiirin diğer ölçütlerinin yanında armoniye de mümkün olduğu kadar dikkat etmesinden ileri gelmektedir. Çünkü şiirde estetik hazı verebilme ve güzel etkiler bırakabilme büyük ölçüde şiirin ses ahengi ile ilgili bir meseledir. Şiirde armoni Mehmet Kaplan'ın tanımıyla, *“bir veya birkaç mısradaki seslerin birbirine uymasına, birbirleriyle veya bir manaya göre armonize edilmesine denir.”*¹⁷⁸ Şiirde bir çeşit ahenk unsuru olan armoni, seslerin mısralara belirli bir amaç dikkate alınarak, uyumlu şekilde yerleştirilmesinden ortaya çıkar. Armoni *“aliterasyon”* (ünsüz uyumu) ve *asonanslarla* (ünlü uyumu) elde edilen bir özelliktir. Haşim Nezihi'nin şiirlerindeki armoniyi tespit etmek ve bir *şiir kıstası* olarak armoniden yararlanıp yararlanmadığını belirlemek için, şairin değişik dönemlerde yazdığı birkaç şiirini incelemek gerekir.

Vardım aşinalar hep ağyar olmuş
Gönüller hüsrarla zar-ü zar olmuş
Bahçeler bozulmuş tar-ü mar olmuş
Derin bir gam almış dalında gülü¹⁷⁹

Yukarıdaki şiir göz önüne alındığında Haşim Nezihi'nin şiirlerinde aliterasyon ve asonansa önem verdiği görülmektedir. 1930 yılında Divan Şiiri geleneğinin etkisiyle

¹⁷⁸ Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir- Şahsiyet- Eser**, Dergâh Yayınları, İstanbul: 1993, s.202.

¹⁷⁹ Haşim Nezihi Okay, **Divan, Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 182.

yazdığı şiirinde sesli ve sesiz harflerin uyumu göze çarpmaktadır. Birinci mısradaki n, l, d, y, v, r yumuşak ünsüzlerin hâkim olduğunu görüyoruz. İkinci mısradaki da aynı şekilde g, n, l, r yumuşak ünsüzler sıralanmıştır. Üçüncü mısradaki da b, m, l yumuşak ünsüzleri yan yana kullanılmıştır. Son mısradaki ise g, n, l, d, r yumuşak sessizleri birlikte kullanmıştır. Bunlar Haşim Nezihi'de ahengin önemini göstermesi açısından önemli örneklerdir.

Serin bir yel eser inceden ince,
Göklerin dağlara omuz verince;
Gün mavi sulara atlas serince
İçinden tutuşur yanarsın İzmir.¹⁸⁰

Yukarıdaki şiirin birinci mısrasında yine yumuşak ünsüzler bir arada kullanılmıştır. R, n, y, l, d, harfleri buna güzel bir örnektir. İkinci mısradaki g, l, r, n, d, v, m birbiriyle uyumlu sessizlerdir. Üçüncü mısradaki g, n, v, l, r, m yine yumuşak ünlü harfler yan yana kullanılmıştır. Üçüncü mısradaki ayrıca s, t sert ünsüzleri bir arada kullanılmıştır. Son mısradaki d, n, r, y, z sessizleri bir arada kullanılmıştır. Kısaca Haşim Nezihi benimsediği şiir anlayışı neticesinde yumuşak ünsüzleri öncelikli olarak kullanmıştır. Bunun yanında bazen sert ünsüzleri kullanmaktan da çekinmemiştir. Şair aliterasyonu bol bol denemiştir. Böylece sesler vasıtasıyla şiirinde belirli bir uyum yakalamaya çalışmıştır.

2.1.2.2 Ritim

Mehmet Kaplan, şiirde ritmin vezin ve kafiye ile temin edildiğini belirtir.¹⁸¹ Vezin son yüz elli yıllık dönemde gelişme gösteren edebiyatımızın başlıca tartışma konularından bir tanesidir. Haşim Nezihi de gençlik yıllarından itibaren şiirde vezne büyük önem vermiştir. Şiirde ritim başlığı altında Haşim Nezihi'nin şiirlerinde hangi vezinleri kullanmayı tercih ettiği, bu vezin kalıplarını kullanırken hangi şartların etkili olduğu konuları üzerinde durulacaktır. Edebiyatımızda vezin ve kafiye Tanzimat

¹⁸⁰ Haşim Nezihi Okay, İzmir Akşamları I, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.72.

¹⁸¹ Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir- Şahsiye-Eser**, Dergâh Yayınları, İstanbul: 1993, s. 211.

döneminden beri edebiyat eleştirmenlerinin önemli tartışma konularından birisi olmuştur. Örneğin dönemin ünlü üstatlarından Recaizade Mahmut Ekrem, her vezinli ve kafiyeli sözün şiir olamayacağını buna karşılık her şiirin de vezinli, kafiyeli söz olmadığını belirtmişti.¹⁸²

Haşim Nezihi'nin gençlik yıllarında kendisini yetiştiren Baba Salim ve Beden Eğitimi Öğretmeni Sami Sunal sayesinde Divan Edebiyatına ilgi duyduğunu daha önceki bölümlerde söylemiştik. Bu sebeple şair, gazel, mesnevi, kaside gibi nazım şekilleriyle şiirlerini yazarken aruz ölçüsünü defalarca kullanmıştır. Bu etki şairin bütün yazı hayatı boyunca sürmüştür. Zaman zaman aruz ölçüsünü kullanmaya devam etmiştir. Fakat Haşim Nezihi'nin Türkçeyi sadeleştirme çabalarının bulunduğu bir ortamda duyarsız kalması imkânsızdır. Bundan dolayı genellikle sade Türkçeyle 14'lü ve 11'li hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.

Sokaklara karanlık çökünce baştanbaşa
Omuzlarında desti artık eve dönenler
Bazen dinlenmek için duvardaki bir taşa
İndirip yüklerini usandık artık derler.¹⁸³

Yukarıdaki şiir parçasında 14'lü hece ölçüsünün şiirde ustalıkla uygulandığını görüyoruz. Özellikle Haşim Nezihi'nin Halk Edebiyatına duyduğu yakın ilginin bu şiirlerin oluşumunda önemli rolü olmuştur.

Geçerken bu yolları yana yana uzaktan
Çobanlar sürü ile indi kıvrılardan

Koyun çingirakları yayılırken ovaya
Tutuştı uzaklarda birkaç dumanlı kaya¹⁸⁴

¹⁸² Mustafa Özsan, **Müstecabizade İsmet Hayatı ve Eserleri**, 3 F Yayınevi, İstanbul: 2007, s. 179.

¹⁸³ Haşim Nezihi Okay, Mahalle Akşamları, **Fikirler**, nr.5, İzmir: 15 Kanunievvel 1927, s.17.

¹⁸⁴ Haşim Nezihi Okay, Yollarda Akşam, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s. 66.

Bu şiir de mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Aruz ölçüsü kullanılmıştır. Beyitlerden oluşmaktadır.

Bu ağaçtaki kuş
Ve bu serçe senin için ötüyor bu sabah
Bak baka bildiğin kadar yeşilliklere
Bu dağlar senin
Üstünde esen rüzgârlarıyla birlikte.¹⁸⁵

Yukarıda da görüldüğü gibi Haşim Nezihi şiirde her çeşit vezin denemesini yapmıştır. Şiirde estetiği sağlayan şeyin yenilikten geçtiğini düşünmektedir.

Şair batı edebiyatından da oldukça fazla etkilenmiştir. Her zaman ileriye gitmek yeniliklere yönelmek gerektiğini pek çok kez ifade etmiştir. Bir noktaya bağlı kalmamış yenilik arayışları içerisinde olmuştur. Bazı şiirlerinde orijinaliteyi yakalamıştır. Şiirde veznin olup olmaması gerektiği gibi tartışmalara katılmamıştır. Serbest şiir veya vezinli şiir diye herhangi bir sınırlamaya da gitmemiştir. Haşim Nezihi ilk şiirlerinde aruz veznini olgunluk döneminde hece ölçüsünü ağırlıklı olarak kullanmıştır. Son yazılarında ise serbest şiir denemelerine girişmiştir. *Akşam Şarkıları* kitabında hece ölçüsüyle yazılmış 31 şiiri vardır. Bunlar 7+7 duraklarla yazılmıştır. Haşim Nezihi şiirlerinde birim olarak dörtlük, üç mısra, beyit, kıt'a, tek mısra gibi çeşitli şekiller kullanmıştır. Ayrıca tek kıt'a şeklinde yazılan şiirler de mevcuttur. Haşim Nezihi şiirlerinin 115 tanesini hece ölçüsüyle, 33 tanesini aruz ölçüsüyle, 14'ünü de serbest şekilde yazmıştır.

2.1.2.3 Kafiye

Kafiye, “iki veya daha fazla mısranın veya vezinli sözlerin sonunda anlam ve görevleri bakımından birbirine benzemeyen aynı sesin birbirine uygun olarak tekrarı”

¹⁸⁵ Haşim Nezihi Okay, Yaşama Sevinci, **Ömründen Yapraklar**, İstanbul: 1978, s.13.

diye tanımlanmaktadır.¹⁸⁶ Kafiyenin şiirde veznin yanında ahengi sağlama gibi önemli bir fonksiyonu vardır. Mehmet Kaplan'a göre "şiirde ritmi vücuda getiren unsurlardan biri de kafiyedir... Kafiyeye mısranın belkemiğini teşkil eden veznin bitip, yeni bir hareketin başladığını gösterir. Onun şiir boyunca belirli aralıklarla tekrarı hususi bir ahenk vücuda getirir."¹⁸⁷ Edebiyatımızda göz ve kulak kafiyesi tartışmaları yoğun şekilde devam etmiş, kulak kafiyesini savunanlar kesin zafere ulaşmışlardır. Mehmet Kaplan'ın cümlesiyle, "kulak kafiyesinin şiire girmesi basit bir hadise değildir."¹⁸⁸

Haşim Nezihi'nin şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında şairin kafiyeyi pek ihmal etmediği görülecektir. Haşim Nezihi genel itibarıyla Halk Edebiyatı tarzını benimsediği için şiirlerinde yarım kafiyeyi kullanmıştır. Yani göz kafiyesi anlayışı ona daha yakındır. Kafiyeye çeşitli dönemlerde edebiyat dünyasında farklı fonksiyonlarla kullanılmıştır. İlk önceleri şiirlerin daha rahat akılda kalması için kafiyeye başvurulurken sonra bir estetik unsur, ahengi sağlayan parça olarak kullanılmıştır. Şimdi Haşim Nezihi'nin birkaç şiirinden hareketle kafiyeyi nasıl kullandığına bakalım:

Uzatırken çeşmeye yorgun testilerini,
Akşam karanlığında nöbet bekleyen kızlar.
Dağıtırlar bu yerde her günün kederini,
Mahallenin her akşam derdini giyen kızlar.¹⁸⁹

Yukarıdaki şiirde şair koşma nazım şeklini kullanmıştır. 14'lü hece ölçüsü seçilmiştir. Eri-ler zengin kafiye, giyen ve bekleyen kelimelerindeki y-ler yarım kafiyedir. Buradaki kafiyeler şairin şiirde ahenk unsurlarına önem verdiğinin göstergesidir. Bir başka örnek ise şöyledir:

Sandalımız yararken mavi suyun göğsünü,
Seyrettik uzun uzun ufukta ölen günü.

¹⁸⁶ Nurullah Çetin, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Ankara: 2003, s.274.

¹⁸⁷ Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser**, Dergâh Yayınları, İstanbul: 1993, s.219.

¹⁸⁸ Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser** s. 220.

¹⁸⁹ Haşim Nezihi Okay, Mahalle Akşamları, **Fikirler**, nr. 5, İzmir: 15 Kanuni Evvel 1927, s.17.

Uzaklaştık kıyıdan, enginlere süzüldük,
Bu kıpkızıl akşamdan ateş içtik, üzüldük.¹⁹⁰

Yukarıdaki şiir Haşim Nezihi'nin Divan edebiyatı etkisinde kalarak yazdığı eserlerdendir. İlk beyitteki suyun ve ölen kelimelerindeki n-ler yarım kafiye oluşturmuştur. Göğsünü ve günü kelimelerindeki ün heceleri de tam kafiye meydana getirmiştir. İkinci beyitteki süzül- üzül- kelimelerindeki üz- heceleri tam kafiye meydana getirmiştir. Ahengi sağlamak için kafiyeler özenle mısralara yerleştirilmiştir.

Haşim Nezihi'nin iki şiirinden aldığımız örneklerle şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Şairin kafiye konusunda pek sıkıntısı yoktur. Onun kafiye konusundaki rahatlığı Türkçeye hâkim olmasından gelmektedir. Haşim Nezihi Divan edebiyatı tarzında yazdığı şiirlerinde düz kafiye, dörtlüklerle yazdığı şiirlerinde ise çapraz kafiye kullanmıştır.

2.1.2.4 Nazım Biçimleri

Haşim Nezihi'nin şiirde kullandığı nazım biçimleri, onun edebi anlayışını ortaya koyması bakımından önemlidir. Çünkü şair, şiirlerinin çoğunu Cumhuriyet sonrası ortaya çıkan edebi topluluklarla aynı dönemde yayımlamasına rağmen çoğu zaman nazım biçimi konusunda onlardan ayrı bir yol takip etmiş, Batı edebiyatı ve Divan edebiyatı nazım biçimlerinin her ikisine de yönelmiştir. Onun şekle yönelik bu tutumu, aynı zamanda şiir üslubu açısından da dikkat çekici olduğundan Haşim Nezihi'nin şiirlerinde kullandığı nazım biçimleri üzerinde durmakta fayda vardır.

Şair mısra sayıları farklı şiirleri kaleme almış, bunları da farklı nazım biçimleriyle yazmıştır. Dolayısıyla Haşim Nezihi'nin belli bir mısra sayısı yoktur. Mısraları kullanma şekli de farklılıklar gösterir. Haşim Nezihi nazım biçimi olarak da çok çeşitli türlerde şiirler kaleme almıştır. En fazla kullandığı nazım şekillerinden bir tanesi koşmadır. *Koşma* tarzının yanı sıra edebiyatımıza İtalyan edebiyatından geçen

¹⁹⁰ Haşim Nezihi Okay, *Sularda Gün, Ömründen Yapraklar*, İstanbul: 1978, s. 69.

üçer dizelik bentlerden oluşan, batı kaynaklı, terzarima nazım biçimiyle de oldukça fazla şiir yazmıştır. Terzerimayla birlikte Avrupa edebiyatında çok kullanılan iki tane dörtlük iki tane üçer mısralık bentlerden oluşan *sone* biçimiyle de şiirleri vardır. Bunların dışında beşer mısradan oluşan ardiye nazım şeklini de bazen kullandığını görüyoruz. Müstezat nazım şekli Haşim Nezihi'nin zaman zaman kullandığı bir biçimdir. Bunun yanı sıra şairin, gazel, kaside, mesnevi, murabba gibi Divan edebiyatı nazım şekillerini de denediğini söyleyebiliriz. Haşim Nezihi'nin yayımlanmış olan şiir kitaplarında 4 tane gazelini tespit ettik. Bunlardan iki tanesi aşk konulu, bir tanesi bahar mevsimi için yazılmıştır. Son gazel ise tasavvufi bir konuda yazılmıştır. Yine şiir kitaplarında iki tane de kasidesini tespit ettiğimiz şair bu şiirlerin birisinde Atatürk'ü övmüştür. Diğer şiirini ise bayram için yazmıştır. *Ömrümden Yapraklar* adlı kitabında bir tane de divan nazım şekliyle yazdığı şiiri tespit edilmiştir. Haşim Nezihi'nin şiirlerindeki kullandığı nazım şekillerini sayısal olarak vermek gerekirse karşımıza şöyle bir sonuç çıkar: 157 şiirin içerisinde 50 şiir koşma, 47 şiir terzarima, 17 şiir sone, 18 şiir mesnevi, 4 şiir gazel, 2 şiir kaside, 14 şiir serbest, 1 şiir türkü, 1 şiir murabba şeklinde yazılmıştır. Ayrıca 2 şiir beyitlerden oluşmaktadır. 1 divan, 2 dörtlük 3 tane de tardiye nazım şekliyle yazılmış şiir vardır.

Şairin serbest bir şekilde, ölçü kafiye mısra sayısı gibi biçimsel kurallardan tamamen uzak yazılan şiirleri de vardır. Bu tür şiirler hiçbir ölçüye bağlanmayıp, şairin yaratıcılığına göre şekillenmiştir. Şair nazım şekli konusunda duruma göre tavır almıştır. Şiirlerinde işlediği konuya göre nazım şekillerini belirlemiştir. Edebi hayatının her döneminde farklı topluluk ve sanatçılardan etkilenen şair bunun doğrultusunda biçim düzenlemeleri yapmıştır. Haşim Nezihi yeniliklere açık bir sanatçı olmasının yanısıra Fransızcaya hâkim olması sayesinde Batı Edebiyatındaki bazı nazım şekillerini kolaylıkla özümseyebilmiştir. Batılı şairlerin çoğunu okuma fırsatı bulmuştur. Bir taraftan doğu kültürüyle beslenerek büyümüştür. Divan Edebiyatına da aşinadır. Sonuç olarak şair şiirlerinde dış özellikler açısından da farklı olmayı başarmıştır.

2.2 Mektup

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr. Cemal Kurnaz, Haşim Nezihi'nin, Ahmet Talat Onay'la mektuplaşmalarını tespit ederek yayımlamıştır. Haşim Nezihi'nin edebi eserleri içerisinde *Müteferrika* Dergisi'nin 1998 Yaz Ayı 13. sayısında yayımlanan mektupların önemli bir yeri vardır. Haşim Nezihi Okay, Halk Edebiyatı alanındaki araştırma ve incelemeleriyle tanınan Ahmet Talat Onay'a sevgi saygı hisleriyle bağlıdır.¹⁹¹ Onu Türk halk edebiyatının "ilk ve en büyük ustası" bu alanda kendisinin de hocası olarak görür.¹⁹² Yazdığı eserler hakkında onun görüş ve tavsiyelerini almış, kitaplarını imzalamış, çeşitli konularda mektuplar yazmıştır. Ahmet Talat da onun çalışmalarını önemsemiş, teşvik etmiştir.¹⁹³ Haşim Nezihi'nin Seyrâni hakkındaki kitabını sunarken kullandığı şu ifadeler, onun Ahmet Talat'a karşı duyduğu hayranlığı ve saygı hislerini açıkça göstermektedir.¹⁹⁴ Bu mektupların önemli bir özelliği de Haşim Nezihi'nin dilinden, kendi çalışmaları hakkında bilgi edinmemizdir.

Haşim Nezihi'nin mektupların içeriğine geçmeden önce edebiyatımızda mektup türünün ifade ettiği anlam, taşıdığı değer hakkında bilgi vermemiz gerekir. Namık Kemal'in mektupları üzerine yaptığı araştırmada, Ömer Faruk Akün, mektup türüne dair şu görüşleri ileri sürer:

"Edebiyat ve fikir adamlarının hususi mektupları, onların hayatlarını, mahremiyetlerini, etrafları ile olan temaslarını, başka çeşit yazılardan daha samimi ve daha müşahhas bir şekilde aksettirmeleri bakımından edebiyat tarihinin en kıymetli ve orijinal vesikaları arasında yer alırlar. Hatırat kitapları yanında bunlar, bir edebiyatçının eserlerinin ve şahsiyetinin çeşitli yönlerden aydınlatacak ifşalar, çevresi ile bilinmeyen münasebetlerine dair işaretler ve başka kaynaklarda bulunması güç, hatta bazen imkânsız bilgiler taşırlar. Gününü gününe tutulmuş olanlar bir tarafa bırakılırsa, aradan bir zaman geçtikten sonra yazılmış hatırat eserlerine nispetle,

¹⁹¹ Cemal Kurnaz, "Haşim Nezihi Okay'la Ahmet Talat Onay'ın Mektuplaşmaları," *Müteferrika*, nr. 13, Ankara: Yaz 1998, s.55

¹⁹² Cemal Kurnaz, agm. s.55.

¹⁹³ Cemal Kurnaz, agm. s.55.

¹⁹⁴ Cemal Kurnaz, agm. s.56.

mektuplar muharririn bir ruh halini herhangi bir hadise karşısındaki reaksiyonunu, çeşitli intiba ve düşüncelerini, yaşanıldığı anda ifade edilmiş olmaları, araya büyük bir zaman mesafesi girmemiş bulunması bakımından daha sadakatle aksettirirler. Daha sonra kaleme alınmış hatıra yazılarında unutulmuş, yahud bilerek atlanmış, yahud da retüşe tabii tutulmuş noktaları, bunlarda kendi aktüel zamanları içindeki saf görünüşleri bulmak mümkündür. Ayrıca her edebiyatçının bir hatırat bırakmamış olduğu düşünülürse, şahsi mektupların ehemmiyeti bir kat daha iyi anlaşılır.”¹⁹⁵ Edebiyat ve fikir adamlarının özel edebiyat tarihçiliği açısından önemine dair yukarıda ileri sürülen görüşlere yeni bir düşünce eklemeye gerek yoktur. İfadesinin bir konuşma kadar tabii ve sade olması ve yer yer edebi üslûba yakın bir anlatım tarzını yakalaması sebebiyle mektup türünü de bir edebi eser olarak değerlendirmek mümkündür.¹⁹⁶

Haşim Nezihi'nin iki tane mektubu bir tane de bayram tebriği tespit edilmiştir. Bununla beraber yaptığımız araştırmalarda aşağıdaki üç mektubun dışında Fikirler Dergisinde Haşim Nezihi'nin bir mektubuna daha rastladık. Mektupların içeriği ise şöyledir:

Birinci mektup 31.08.1954 tarihini taşımaktadır. Haşim Nezihi mektubunu Bandırma'dan göndermiştir. Ahmet Talat Onay'ın kendisine yazdığı mektuba cevap olarak yazılmıştır. Haşim Nezihi Ahmet Talat'ın Seyrani ve Ceyhuni adlı halk şairleri hakkındaki görüşlerini değerlendirerek söze başlamıştır. Haşim Nezihi Halk Edebiyatı alanındaki çalışmalarında hataya düşmekten korktuğunu ifade ederek bir nevi mütevazılık göstermiştir. Haşim Nezihi'nin, Ahmet Talat'a daha önce göndermiş olduğu bir mektuptan bahsettiğini anlıyoruz. Bu mektubun devam eden bölümünde Namık Necip adında bir edipten bahsedildiğini görüyoruz. Bu şahsın birtakım yazıları Haşim Nezihi tarafından Ahmet Talat'a gönderilmiştir. Yazıları okunmaya değer bulan Haşim Nezihi Ahmet Talat Bey'in de yazıları görmesini istemiştir. Daha sonra da yazıların geri gönderilmesini rica etmiştir. Haşim Nezihi mektubun ilerleyen

¹⁹⁵ Ömer Faruk Akün, **Namık Kemal'in Mektupları**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul: 1972, s.1.

¹⁹⁶ Mustafa Özseri, **Müstecabizade İsmet Hayatı ve Eserleri**, 3 F Yayınevi, İstanbul: 2007, ss. 200–201.

bölümünde Prof. Dr. Kenan Akyüz Bey'den¹⁹⁷ bahseder. Kendisinin hemen Ahmet Talat'la bağlantıya geçerek kitaplarının basımı konusunda yardımcı olacağını söyler. Bu iki edibi bir araya getirmekten büyük mutluluk duyacağını ifade eden Haşim Nezihi sözlerini, hürmet duygularını ifade ederek bitirir. Birinci mektubun içeriği kısacası, Haşim Nezihi'nin Ahmet Talat Bey'e saygı ve hürmet ifadeleriyle doludur. Mektuptan halk edebiyatı alanındaki bazı çalışmaların içeriği hakkında bilgi edinilebilmektedir.

İkinci mektup 29.07.1954 tarihini taşımaktadır. Yine Haşim Nezihi mektubunu Bandırma'da Türkçe öğretmeniyken yazmıştır. Söze yine saygı ve hürmet ifadeleriyle girmiştir Fakat giriş kısmından anlaşıldığı kadarıyla Ahmet Talat'tan alınan bir mektup üzerine yazılmış cevap niteliği taşımaktadır. Haşim Nezihi Ahmet Talat'ın durumundan üzüntü duyduğunu ifade etmektedir. Şair kendi durumunun da hiç iç açıcı olmadığını anlatmaktadır. Haşim Nezihi elli yaşını henüz bulmuş ama dişleri tamamen dökülmüştür. Kalanları da çektirdiğinden bahsetmektedir. Kısacası sağlık koşulları hiç de iyi durumda değildir.

Daha sonraki bölümde kütüphanesindeki kitapları okuyacak ve onları sahiplenecek bir varisin bile olmadığından yakınmıştır. Bu sebeple şair elindeki kopya halindeki kitapların bir an önce basılmasını istemiştir. Böylelikle eserlerinin tahrir olmasını engellemeyi planlamıştır. Haşim Nezihi kitaplarının İstanbul'daki *Millet Kütüphanesi'ne* bağışlanmasını, kesinlikle satılmamasını istemiştir. Yazı ve kültür farkının nesiller arasında oluşturduğu uçurumdan bahsedilmiştir. Ömrünün son demini yaşayan şairlerin bu konuda yazdıkları şiirlere dikkat çekilerek örnek şiir parçaları verilmiştir.¹⁹⁸

Şair, Ahmet Talat'a daha önce göndermiş olduğu Seyrani hakkındaki mektubunun eline ulaşmamasından duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Fakat Haşim

¹⁹⁷ Kenan Akyüz (1911- 1996), Yeni Türk Edebiyatı alanındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. Kars, Sivas, Yozgat, liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. (1934- 1944). DTCF'de Yeni Türk Edebiyatı profesörü iken emekli oldu. Eserleri: Tevfik Fikret (1947), Batı tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1953), Ziya Paşa'nın Amasya Mutasarrıflığı Sırasındaki Olaylar (1964), Encümen-i Daniş (1975), Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (Necatigil, age. s. 34–35; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. I, s. 99).

¹⁹⁸ Cemal Kurnaz, "Haşim Nezihi Okay'la Ahmet Talat Onay'ın Mektuplaşmaları," **Müteferrika**, nr. 13, Ankara: Yaz 1998, s.64.

Nezihi'nin bir üzüntüsü daha vardır. O da Ahmet Talat'ın Dertli hakkındaki görüşlerine ulaşamayıp, bu çalışma hakkında değerlendirme yapamayışıdır. Bu arada Cahit Öztelli ve Hikmet Dizdaroğlu biraz kıskanç olması yönüyle Haşim Nezihi tarafından eleştirilmiştir. Haşim Nezihi Ahmet Talat Bey'e yine bu bölümde övgülerini göndermiştir. Bu arada Ahmet Talat eserlerini yayınlarken bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Belli bir süre milletvekilliği yaptığı için kendisine karşı cephe alınmıştır. Haşim Nezihi mektubunda buna da değinmiştir. Kenan Akyüz'ün bu konularda kendisine yardımcı olabileceğini mektubunda anlatmıştır. Mektuptan Ahmet Talat Onay'ın evinin yangın tehlikesi geçirdiği de öğrenilmektedir. Bu sırada birçok kitabı yanmış, bir kısmı da zaruretten elden çıkarılmak zorunda kalmıştır. Ahmet Talat'ın Dertli hakkındaki eserini hazırlarken karşılaşılan problemler konusunda da Haşim Nezihi elinden gelen yardımı yapacağını söyleyerek iyi dilek temennileriyle mektubunu tamamlamıştır.

Eldeki son mektup *Bayram Tebriği* adını taşımaktadır. Yine söze iltifatlarla başlayan şair, bütün mutluluk ve iyi sözlerini sarfettikten sonra güzel bir beyitle mektubunu bağlamıştır.

Haşim Nezihi'nin tespit edebildiğimiz son mektubu *Fikirler* dergisinde yayımlanmıştır. Mektubun ismi *İtiraf*¹⁹⁹ tur. İçerik olarak şairin sevgilisi için bu mektubu yazdığını anlıyoruz. Şairin sevgilisinin adı Leyla'dır. Mektup karşılıklı konuşma havası içerisinde yazılmıştır. Haşim Nezihi'nin ilk kalem denemelerinden olduğu için biraz amatörce olmasına rağmen kullanılan dilin kıvraklığı ve estetiği dikkat çekicidir. Çünkü mektup eski harflerle yazılmıştır. Kullanılan kelimeler de oldukça eskidir. Kısacası Haşim Nezihi yabancı kelimelere çok fazla yer vermiştir. Sevgilisine aşkı nasıl itiraf ettiğini anlatırken aynı zamanda ona olan sevgisini ifade edebilmek amacıyla iltifatlarda bulunmuştur. Bu mektup edebi açıdan şairin önemli ürünlerinden birisidir. Ayrıca şairin ilk edebi denemelerinden birisi olduğu için de dikkate değerdir.

¹⁹⁹ Haşim Nezihi Okay, İtiraf, **Fikirler**, nr. 19, Sayı 10, İzmir: 5 Eylül 1927, s. 19.

Üçüncü Bölüm

HAŞİM NEZİHİ’NİN İNCELEME ARAŞTIRMAYA DAYALI ESERLERİ

3.1 Makaleleri

Haşim Nezihi Okay Türk kültür ve edebiyatının çeşitli alanlarında çalışmalar yapmış bir edebiyat ve fikir adamıdır. Özellikle yazdığı şiirlerle ön plana çıkmasına rağmen, Haşim Nezihi’nin çeşitli dergilerde ve gazetelerde tespit edilmiş makaleleri de vardır: Nitekim Haşim Nezihi, *İzler*, *Hizmet*, *Ahenk*, *Fikirler*, *Dıranaz*, *Erciyes*, *Uludağ*, *Yücel*, *Türk Folklor Araştırmaları* dergilerinde makaleler yayımlamıştır.

Haşim Nezihi’nin tespit ettiğimiz ilk makalesi *İzler* dergisinde çıkmıştır. Makale Nesir²⁰⁰ başlığıyla yayımlanmıştır. Makalede vefa kavramının ne anlama geldiği, arkadaşlar, evlatlar, anne-babalar açısından neyi ifade ettiği üzerinde durulmuştur. Metinde karşılıklı konuşma havası vardır. Mektup türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

Fikirler dergisinde yayımlanan tek makalenin ismi Sınavlar Meselesi’dir.²⁰¹ Ülkedeki eğitim sistemini eleştirmiş, öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin sorumlulukları, sorunları, hedefleri hakkında bilgi vermiştir. Eğitim sistemimizi nasıl en kaliteli şekline sokabiliriz? Sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır.

Haşim Nezihi’nin makalelerinden bazıları İzmir basınının önemli kilometre taşlarından birisi olan *Hizmet* gazetesinde yayımlanmıştır. Haşim Nezihi 1927- 1931 yılları arasında *Çeşme* ve *İzmir*’de çalışmıştır. 1929 yılı aralık ayları ile 1932 yılı temmuz ayları arasında *Hizmet* gazetesinde çeşitli makaleleri yayımlanmıştır. Makalelerin bir kısmı güncel olayları konu alırken bir kısmında da edebiyatla ilgili eleştirilere yer verildiğini görüyoruz. Makale ve şiirlerin sayısı kırk olmakla birlikte

²⁰⁰ Haşim Nezihi Okay, “Nesir,” *İzler*, nr.7, Giresun: 1 Şubat 1926, s.12.

²⁰¹ Haşim Nezihi Okay, “Sınavlar Meselesi,” *Fikirler*, Cilt 7, nr. 14, Sayı 152, 1 Ağustos 1937, ss. 1-2.

aynı gazetede 13 tane makalesi tespit edilmiştir. Makalelerin içerikleri ile ilgili olarak birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Şimdi bu değerlendirmeleri inceleyelim:

Haşim Nezihi'nin Hizmet gazetesinde çıkan ilk makalesi “Doktorlarımızın Gayeleri, Para mı? İlim Zevki mi? Manevi Mükâfat mı? Yoksa...”²⁰² başlığını taşımaktadır. Yazar makalesinin giriş bölümünde doktorlarımızın ve sağlık personelimizin ülkemizde hak ettiği değeri görmediklerini dile getirmiştir. Hâlbuki doktor olmak, insan hayatı kurtarmak, önemli ve kutsal bir görevdir. Devlet tarafından bu mesleğin sahiplerine maddi ve manevi olarak yapılması söz verilen şeylerin yerine getirilmediğinden bahsedilmektedir. Haşim Nezihi, memlekette devlet politikası gereği verilen sözlerin yerine getirilememesinden duyulan sıkıntıyı anlatmaya çalışmıştır. Bütün bunlarla beraber Haşim Nezihi'nin asıl değinmek istediği nokta bazı doktorlarımızın hayat pahalılığı, yaşam şartlarının zorlaşması gibi sebeplerle ihtisaslarını yanlış noktalara yöneltmeleridir. Müşterilerinin rahatsızlıklarından çok onların maddi durumlarıyla ilgilenen doktorlarımızın sayısı artmıştır. Haşim Nezihi bu durumu eleştirerek, tıp camiası için böyle bir olayın iyi bir etki yapmayacağını anlatmaktadır. Bütün bunlardan sonra doktor olmanın sadece maddi yönleri olan bir meslek olmadığını, aynı zamanda manevi tatminkârlığının var olması gerektiğini anlatmıştır. Bu arada memleketimizde her türlü vazifesini yerine getirerek, vergisini ödeyen kazancını devletiyle paylaşan doktorlarımıza karşı, halkımızın ve devletimizin de önemli sorumlulukları vardır.

İkinci makale “Aforoz”²⁰³ adını taşımaktadır. Bu yazıda da şair, döneminin toplumsal problemlerinden bahsetmektedir. Bazı meslek gruplarına mensup insanların görevlerini kendi menfaatleri doğrultusunda kötüye kullanmaları anlatılmıştır. Haşim Nezihi'ye göre bu gibi insanlar toplumun genelinin tersine giden bir yol seçmişlerdir. Dönemin Tıp Fakültesi hocalarından Kenan Tevfik Bey, meslektaşları ve çalıştığı alan hakkında birtakım yorumlarda bulunmuş, kendi alanına eleştiriler getirmiştir. Fakat bunu yaparken hiç kimseyi rencide etmemiştir. Her şeye rağmen kendisi eleştiri oklarının tam ortasında kalmıştır. İşte Haşim Nezihi eleştirisini burada yöneltmektedir.

²⁰² Haşim Nezihi Okay, “Doktorlarımızın Gayeleri, Para mı? İlim Zevki mi? Manevi Mükâfat mı? Yoksa...” **Hizmet**, Sayı 533, nr. 1514 İzmir: 15 Aralık 1929, s. 18.

²⁰³ Haşim Nezihi Okay, “Aforoz”, **Hizmet**, Sayı 544, nr. 1533, İzmir:10 Şubat 1930, s.17.

Ülkemizde bilim dünyasında düşünce özgürlüğünün bulunmadığını dile getirmektedir. Eğer insanlar fikirlerini rahatlıkla dile getiremiyorlarsa o zaman bu anlamda birtakım düzenlemelerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Kenan Tevfik Bey'in diğer profesörler tarafından istifaya davet edilmesinin çok yanlış bir şey olduğunu söyleyen Haşim Nezihi, bu durumun düzeltilmesinin gayet olumlu bir davranış olacağını ifade etmektedir.

Hizmet gazetesinde çıkan diğer bir makale de “Söz Derleme Heyetinin İşleri”²⁰⁴, başlığını taşımaktadır. Haşim Nezihi söz derleme işinin unutulduğunu düşündüğünü söyleyerek makalesine başlamıştır. Haşim Nezihi dilimize ve milli kültürümüze ait belgelerin toplanmasından vazgeçildiğini düşünmüştür. Fakat yazının ilerleyen bölümünde diğer şehirlerde özellikle de İstanbul'daki mesaisi şairi sevindirmiştir. Çünkü Haşim Nezihi önemli bir halk edebiyatı araştırmacısıdır. Milli Eğitim müdürlüklerinin derleme çalışmalarına daha fazla önem vermesi gerekirken bu gibi kültürel etkinliklere zaman ayıramadığını Haşim Nezihi'nin sözlerinden anlıyoruz. Diğer taraftan İzmir çok önemli konuma sahiptir. Aynı zamanda söz derleme çalışmalarının yapılabilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Haşim Nezihi, Arapça-Farsça kelimeler bir yana bırakılarak daha sevimli kelimelerle dilimizi zenginleştirmenin milli benliğimize daha yakından nüfuz edeceğini söz derleme heyetinin çalışmalarını daha gayretli şekilde sürdürmesinin iyi olacağını düşünmektedir.

Haşim Nezihi'nin Hizmet'te çıkan diğer bir makalesi de Vergiler başlığı altında yayımlanmıştır²⁰⁵. Yazıya, hükümetin memurlara o dönemdeki maaş zammı konu edilmiştir. Buna göre zammın gerçekleşmesi vergilerin düzenli şekilde toplanmasıyla gerçekleşecektir. Vergi işinin dar bir sahada da olsa hatırlanması Haşim Nezihi'yi sevindirmiştir. Vergi meselesinin belirli bir düzen ve nizam içerisinde halledilmesi gerektiği halde bu konuda hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Haşim Nezihi'ye göre vergi kanunlarından ne halk ne de hükümet memnun değildir. Vergiler mevzusunun

²⁰⁴ Haşim Nezihi Okay, “Söz Derleme Heyetinin İşleri,” **Hizmet**, Sayı 556, nr. 1557, İzmir: 15 Nisan 1930, s.21.

²⁰⁵ Haşim Nezihi Okay, “Vergiler,” **Hizmet**, Sayı 572, nr. 1567, İzmir: 15 Mayıs 1930, s. 33.

şikâyet alan hükümlerinde değişiklik çabası hükümet tarafından gösterilmektedir. İçişleri bakanlığı sürekli valilerden halkın vergi meselesiyle ilgili nabzını yoklamasını istemektedir. Ticaret odaları toplantılarında vergi konusunu gözden geçirmektedir. Haşim Nezihi yaptığı tespitlerde bu alanda çalışan uzmanların yetersiz kaldığını düşünmektedir. Vergi, halktan tatlı dille, güzellikle toplanmak yerine, halkın kesesinin ve kasasının zarar görmeyeceği şekilde toplanmalıdır. Bunların dışında Haşim Nezihi'nin *Hizmet*'te "Grip Varmış"²⁰⁶, "Nüfus Meselesi"²⁰⁷ "Diktatör"²⁰⁸ başlıklı makaleleri de yayımlanmıştır.

Haşim Nezihi *Hizmet* gazetesinde yukarıda incelediğimiz güncel olaylardan bahsettiği yazılarının yanında edebi değerlendirmelerde bulunduğu makalelere de yer vermiştir. Şimdi biraz da bunlara değinelim: İlk makale "Haftanın Neşriyatı"²⁰⁹ adıyla yayımlanmıştır. Şair *Fikirler* dergisi hakkında birtakım bilgileri bizimle paylaşmıştır. İzmir'de yayınlanan dergi ilk çıktığı dönemde büyük ilgi görmüştür. Ayrıca *Fikirler* Ankara'da *Hayat* adıyla çıkan edebiyat dergisiyle rekabet halindedir. *Hayat* dergisi ilgisizlik sebebiyle ayda bir çıkmaya başlamıştır. Makalenin ilerleyen bölümünde Haşim Nezihi derginin 49. sayısını incelemeye başlıyor. Burada edebiyat, şiir, düzyazı gibi çeşitli alanlarda yazılan yazıları kısa cümlelerle eleştiriyor. Yapılan eleştirilerin çoğu olumlu yöndedir. Son bölümde yapılan değerlendirmelerde bazı şiir ve yazıların olumsuz yönde eleştirildiğini görüyoruz. Haşim Nezihi kısa fakat net ifadeleriyle düşüncelerini sunmuştur. Yaşadığı dönemin gerektirdiği şekilde oldukça sade, anlaşılır, akıcı bir dil kullanmıştır. Gazetede yayımlanan önemli makalelerden biri de "Bir Eser Hakkında" ismini taşımaktadır. Burada adı geçen eser Yavuz Sultan Selim'in şiirlerinin bazılarının içinde toplandığı *Barika*²¹⁰ adlı eserdir. Bu eser bir edip tarafından titiz bir çalışma yapılarak yayımlanmıştır. Haşim Nezihi'nin ilk eleştirisi ise Yavuz Sultan Selim'in şiirlerini sürekli savaş ve rekabet halinde olduğu Şah İsmail'in dili olan Farsça yazmış olmasıdır. Bunun tam tersi Şah İsmail şiirlerinin çoğunu sade Türkçe ile yazmıştır. Haşim Nezihi ilk eleştirisini bu yönde yapmıştır. Makalenin ilerleyen

²⁰⁶ Haşim Nezihi Okay, "Grip Varmış," *Hizmet*, Sayı 511, nr. 1469, İzmir: İkinci Kanun 1929, s. 25.

²⁰⁷ Haşim Nezihi Okay, "Nüfus Meselesi," *Hizmet*, Sayı 523, nr. 1472, İzmir: 14 Temmuz 1929, s. 16.

²⁰⁸ Haşim Nezihi Okay, "Diktatör," *Hizmet*, nr. 585, İzmir: 17 Temmuz 1930, s. 23.

²⁰⁹ Haşim Nezihi Okay, "Haftanın Neşriyatı," *Hizmet*, nr. 1548, İzmir: 16 Şubat 1930, ss. 59–60–61.

²¹⁰ Haşim Nezihi Okay, "Bir Eser Hakkında," *Hizmet*, nr. 1565, Sene 6, İzmir: 25 Nisan 1930 Cuma, s. 4.

bölümünde bu büyük padişahın şiirlerinde işlediği başlıca tema etrafında durulmuştur. Yavuz Sultan Selim dünyayı avucunun içine almış bir hükümdar olmasına rağmen şiirlerinde bir kadının aşkının esiri olmuştur. Bu durum Haşim Nezihi'yi şaşkırtmıştır. Daha sonraki bölümde şair Yavuz Sultan Selim'in adı geçen kitaptan derlenen bazı şiirlerini vererek makaleye son vermiştir.

Hizmet gazetesinde yer alan önemli makalelerden bir tanesi “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin”²¹¹ adıyla yayımlanmıştır. Makale üç bölümden oluşmaktadır. Şair dört gün içerisinde üç makaleyi tefrika etmiştir. Haşim Nezihi Ömer Bedrettin'in memleketin havasını, Anadolu'yu en iyi ifade eden şair olduğunu düşünmektedir. Adı geçen şiir kitabının bu sebeple başarılı olacağını söylemektedir. Haşim Nezihi'ye göre Ömer Bedrettin yayımladığı bu şiir kitabı sebebiyle son derece başarılı olmuştur. Başarısının arkasındaki en önemli sebeplerden bir tanesi sade, saf bir Türkçe kullanmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Ömer Bedrettin şöhret olmak yerine sanatçı kişiliğini ön plana çıkarmak istemektedir. Haşim Nezihi bu saptamaları yaptıktan sonra Ömer Bedrettin'in kitabından seçtiği şiirleri eleştirmiştir. Aynı makalenin devamı olan ikinci bölümde Ömer Bedrettin'in kitabındaki şiirlerin tematik analizi yapılmıştır.

Üçüncü makale yine aynı isimle yayımlanmıştır. Şiir tahlilleri burada da devam etmiştir. Üç makalenin ortak noktası Haşim Nezihi'nin son derece sade bir Türkçe ile akıcı ifadeler kullanmasıdır. Kısa ve özlü cümleler kullanmış, doğru tespitlerde bulunmuştur. Diğer iki makale de aynı isimle seri şeklinde yayımlanmıştır. “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin II”²¹² adıyla yayımlanırken, üçüncü ve son makale ise “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin III”²¹³ şeklinde yayımlanmıştır.

Hizmet gazetesindeki en dikkate değer bir makale de “Tevfik Fikret ve İman”²¹⁴ adıyla yayımlanmıştır. Haşim Nezihi bu makalede Tevfik Fikret'in dünya görüşünü,

²¹¹ Haşim Nezihi Okay, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin I,” **Hizmet**, nr. 1679, İzmir: 24 Temmuz 1930 ss. 65–67.

²¹² Haşim Nezihi Okay, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin II,” **Hizmet**, nr. 1681, İzmir: 27 Temmuz 1930 İzmir, ss. 68–70.

²¹³ Haşim Nezihi Okay, “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin III,” **Hizmet**, nr. 1682, İzmir: 28 Temmuz 1930 İzmir, ss. 71–72.

²¹⁴ Haşim Nezihi Okay, “Tevfik Fikret ve İman,” **Hizmet**, nr. 1979, İzmir: 21 Ağustos 1931, ss. 73–75.

olaylara bakış açısını, savunduğu değerleri anlatmıştır. Şaire göre Tevfik Fikret inançlı, manevi yönü kuvvetli olan bir sanatçdır. Savunduğu fikirlerin her zaman arkasında durabilmiştir. Tevfik Fikret sürekli isyan eden bir yapıya sahiptir. Fakat bu isyan geri düşüncelere, toplumun olumsuz yönlerine karşı oluşan bir isyandır.

Haşim Nezihi'ye göre Tevfik Fikret geleceği görebilen, olayları önceden kestirebilen bir yapıya sahiptir. Oğlu Haluk'a nasihatler verirken aslında bütün Türk gençliğine seslenmektedir. Tevfik Fikret istibdatın ortadan kalkmasını, halkın acı çekmemesini istemektedir. Haşim Nezihi'ye göre Fikret bir ara inancını yitirmiştir. Fakat inançsız yaşanamayacağını anlayınca tekrar imana sarılmıştır. Haşim Nezihi yazısını belli bir tema etrafında toplayarak sonlandırır. Şair, toplumların inanacakları sahip çıkmaları gereken belli değerleri olduğunu bu değerlerin toplumları ayakta tuttuğunu düşünmektedir.

Haşim Nezihi'nin İzmir'in diğer bir yayın organı olan Ahenk gazetesinde çıkan bir yazısı "Gençlik Nereye Doğru Gidiyor?"²¹⁵ başlığını taşımaktadır. Yazı Celal Sahir Erozan'ın bir makalesine cevap olarak yazılmıştır. Celal Sahir genç şairleri hastalıklı şiirler yazmakla suçlamaktadır. Haşim Nezihi ise bu düşünceye tam anlamıyla karşı çıkmaktadır. Ona göre hasta ruhlu şiirler yazarlar eskiler yani Divan Edebiyatı sanatçıları ve kendilerinden önceki dönemin sanatçılarıdır. Haşim Nezihi yaşadığı dönemdeki sanatçıların toplum problemlerinden kesinlikle ayrı kalmadığını, karşılaştıkları bütün olayları tüm çıplaklığıyla verdiklerini anlatıyor. Haşim Nezihi'ye göre genç şairler dışa dönük başarılı eserler üretmişlerdir. Şair, düşüncesini güçlendirmek için bol örnekler vermiştir.

Haşim Nezihi'nin İstanbul'da yayımlanan Yücel dergisindeki tek yazısı *Uçurum*²¹⁶ adıyla yayımlanmıştır. Bu yazı çeviri niteliğindedir. Maksim Gorki'nin bir hikâyesi olan bu metin Haşim Nezihi tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Haşim Nezihi'nin çeviri anlamındaki tespit edebildiğimiz tek çalışmasıdır.

²¹⁵ Haşim Nezihi Okay, "Gençlik Nereye Doğru Gidiyor?" **Ahenk**, nr.10930, İzmir: 28 Teşrinisani 1929, ss. 12-13.

²¹⁶ Haşim Nezihi Okay, *Uçurum*, **Yücel**, Cilt 3, Sayı 14, İstanbul: Nisan 1936, ss. 87-89.

Haşim Nezihî 1932 ve 1935 yılları arasında Sinop'ta çalışmıştır. Bu yıllarda orada çıkan *Dıranaz* dergisinde şiirlerinin yanı sıra bir de makalesini tespit etmiş bulunuyoruz. Bu makalenin adı "Dıranaz'ın Çıkması Dolayısıyla'dır."²¹⁷ Makalenin içeriğinde Dıranaz dergisinin ilk sayısı olması vesilesiyle hangi amaçlara sahip olduğu yayın politikası hakkında bilgi verilmiştir.

Haşim Nezihî Kayseri'de çalıştığı yıllarda Erciyes dergisinde bazı yazılarını neşretmiştir. Bu yazıların üç tanesi Seyrani üzerinedir. Makalelerin içerikleri daha çok şiirlerinden örnekler üzerinedir. Bunun yanında Seyrani'nin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Makalelerin künyeleri hakkında bilgi vermek istiyoruz. İlk makale "Seyrani"²¹⁸ adını taşımaktadır. İkinci makale "Seyrani II"²¹⁹ olarak çıkmıştır. Son makale *Seyrani III*²²⁰ ismiyle yayımlanmıştır. Dergide yayımlanan diğer makalelerin isimleri şöyledir: "Kayserili Bir Şair: Müftü Zade Hoca Sait Efendi",²²¹ "Everekli Ali Celalettin Efendi",²²² "Halk Edebiyatı."²²³ Bu yazılarda Haşim Nezihî Halk edebiyatı ozanları üzerindeki çalışmalarını devam ettirmiştir.

Bursa'da çalıştığı yıllarda *Uludağ* dergisinde üç makalesi yayımlanmıştır. Bunların ilki "Bugünkü Dünya Meseleleri Karşısında Edebiyatımız ve Şiirimiz"²²⁴ ismini taşımaktadır. Makalenin içeriğinde ise 2. Dünya savaşı sonrası yaşananların dünya edebiyatına ve Türk edebiyatına yansımalarıdır. Özellikle Türk şiirinin içinde bulunduğu değişimin sebepleri, gelişim süreci üzerinde durulmuştur. Başka bir makale "Yeni Adam"²²⁵ başlığını taşımaktadır. Bu makale değişimin birey ve sanatçı üzerindeki yansımalarını irdelemektedir. Haşim Nezihî'ye göre yeniliklere uyum sağlayan bireyler hayatta kalacaklardır. Eskiye bağlı kalmak yok olmak anlamına gelir.

²¹⁷ Haşim Nezihî Okay, "Dıranaz'ın Çıkması Dolayısıyla," *Dıranaz*, Sayı 3, nr. 175, Sinop: Ağustos 1933, s.10.

²¹⁸ Haşim Nezihî Okay, "Seyrani," *Erciyes*, nr. 133, Kayseri: 15 Eylül 1937, s. 116.

²¹⁹ Haşim Nezihî Okay, "Seyrani II," *Erciyes*, nr. 151, Kayseri, 11 Şubat 1938, ss. 262–265.

²²⁰ Haşim Nezihî Okay, "Seyrani III," *Erciyes*, nr. 154, Kayseri: 17 Mart 1938, ss. 424–431.

²²¹ Haşim Nezihî Okay, "Müftü Zade Hoca Sait Efendi," nr. 155, *Erciyes*, Kayseri: 25 Mart 1938, ss. 508–509.

²²² Haşim Nezihî Okay, "Everekli Ali Celalettin Efendi," *Erciyes*, nr. 155 Kayseri: 25 Mart 1938, ss. 130–133.

²²³ Haşim Nezihî Okay, "Halk Edebiyatı," *Erciyes*, nr. 158, Kayseri: 12 Nisan 1938, s.302.

²²⁴ Haşim Nezihî Okay, "Bugünkü Dünya Meseleleri Karşısında Edebiyatımız ve Şiirimiz," *Uludağ*, nr. 100–1 Bursa: Mart- Nisan 1950, s.6.

²²⁵ Haşim Nezihî Okay, "Yeni Adam," *Uludağ*, nr.101–2, Bursa: Mayıs- Haziran 1950, s.6.

Sanatçı da kendi şansını, kaderini kendi yaratarak, üretici olmak zorundadır. Dergideki son makale “Halkevleri 11 Yaşında”²²⁶ başlığıyla çıkmıştır. Şair halkevlerinin tarihi, kuruluş sebepleri, yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermektedir.

Haşim Nezihi'nin en hacimli makaleleri İstanbul'da yayımlanan *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde çıkmıştır. Bu dergide şairin 21 makalesini tespit ettik. Makaleler edebi değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Fakat elimizdeki yazılarda Halk edebiyatı üzerinde yoğunlaştığını gördük. Aşağıda Haşim Nezihi'nin Türk Folklor Araştırmaları dergisinde çıkan makalelerinin içeriklerine dair kısa bilgi verilmiştir.

İlkyazı “Huzuri Adlı Eser Dolayısıyla”²²⁷ başlığını taşımaktadır. Şair, değerli Halk edebiyatı araştırmacılarından Hikmet Dizdaroğlu'nun daha önce adı pek duyulmamış bir Halk şairi olan Huzuri üzerine yapmış olduğu çalışmayı değerlendirmiştir. Kendisini yaptığı çalışmadan dolayı takdir etmektedir. Halk edebiyatı alanında çalışma yapan araştırmacıların ne kadar meşakkatle çalıştıklarını ifade etmiştir. Makalenin ilerleyen bölümlerinde Haşim Nezihi Huzuri hakkında kendi düşüncelerini ve yaptığı çalışmaları anlatmıştır. Böylece yazısına son vermiştir.

Diğer bir makale de şairin üzerine kitap yazdığı çok fazla çalışmaları olduğu halk şairi Seyrani üzerinedir. Makale “Seyrani'nin Tenkidi Dolayısıyla: Bir Cevap”²²⁸ ismiyle çıkmıştır. Derginin editörü İhsan Hınçer'e hitap edilerek yapılan konuşmada Hikmet Dizdaroğlu'nun, Haşim Nezihi'nin Seyrani üzerine çıkan kitabına yaptığı eleştirilere cevap niteliği taşımaktadır. Ayrıca şair halk edebiyatı üzerinde yaptığı çalışmalar hakkında da bilgi vermektedir. Makalesini Seyrani'nin birkaç şiirinden örnek vererek bitirir.

²²⁶ Haşim Nezihi Okay, “Halkevleri 11 Yaşında,” *Uludağ*, nr. 75, Bursa: Şubat- Mart 1943, s.14.

²²⁷ Haşim Nezihi Okay, “Huzuri Adlı Eser Dolayısıyla,” *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı 22, nr. 35, Bursa: 11 Mayıs 1951, ss. 350–351–352.

²²⁸ Haşim Nezihi Okay, “Seyrani'nin Tenkidi Dolayısıyla: Bir Cevap,” *Türk Folklor Araştırmaları*, nr.57, Yıl 5, Bursa: 7 Nisan 1954 s. 907.

Haşim Nezihi'nin Seyrani üzerine yazılmış diğer bir makalesi de "Seyrani'nin Toplumsal Yönü"²²⁹ adıyla çıkmıştır. Haşim Nezihi Seyrani'nin şairliğinden ve yaptıklarından bahsetmiştir. Seyrani belli bir süre İstanbul'da bulunmuş, devletin bazı aksaklıklarını görmüş, acımasızca bunları eleştirmiştir. Daha sonra İstanbul'dan sürgüne gönderilmiştir. Rüşvet yiyen, yolsuzluk yapan, halka zulüm eden, harama el uzatan, cahil insanlara toplumun hangi kesiminden olursa olsun ağır eleştirilerde bulunmuştur. Kısaca bu makalede Haşim Nezihi Seyrani'nin edebi özelliklerini övmüştür.

Bir makale de "Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir"²³⁰ başlığıyla yayımlanmıştır. Makale kısadır. Haşim Nezihi bazı âşıkların daha önce pek duyulmamış şiirlerini ele geçirmiştir. Bunları yayımlamıştır. Âşık Ömer, Ulaşlıoğlu, Dadaloğlu'na ait olan şiirler edebiyat dünyasına sunulmuştur.

Haşim Nezihi'nin Folklor Araştırmaları dergisindeki önemli makalelerden birisi de "Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Oto Tamircisi Garip Bir Ozan"²³¹ adıyla yayımlanmıştır. Haşim Nezihi söze Halk edebiyatımızda tasavvuf üzerine şiir yazan ozanlardan bahsederek girmiştir. Daha sonra bir yolculuk esnasında karşılaştığı Boğos Tuncer adlı kişinin düzenli bir eğitim almamasına rağmen yazdığı şiirleri görünce şaşırır. Eline geçen şiirlerden bazılarını edebiyat dünyasına sunar.

Aynı makalenin devamı niteliğindeki bir çalışma da "Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz 2: Nadir Selçuk Battal Emre I"²³² adıyla yayımlanmıştır. Erdek'teki ilkokullarda öğretmenlik yapan Sivaslı bir ozan olan Nadir Selçuk üzerine yapılmış bir çalışmadır. Nadir Selçuk Pir Sultan Abdal hayranıdır. Şiirlerini de onun etkisinde tasavvufi konularda yazmıştır. Haşim Nezihi bize bir konuda hatırlatma yapıyor. Nadir

²²⁹ Haşim Nezihi Okay, "Seyrani'nin Toplumsal Yönü," **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 74, Bursa: 19 Ekim 1957, ss. 43–46.

²³⁰ Haşim Nezihi Okay, "Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir," **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 49, Bursa: 15 Ağustos 1953, s. 659.

²³¹ Haşim Nezihi Okay, "Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Oto Tamircisi Garip Bir Ozan," **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 333, İstanbul: 19 Nisan 1977, s. 7959.

²³² Haşim Nezihi Okay, "Halk şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Nadir Selçuk Battal Emre," **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 94, İstanbul: 8 Eylül 1957, ss. 2159–2160.

Selçuk şiiirlerini yetersiz bulduğu için yayımlanmasını istememiştir. Haşim Nezihi onun izni dışında bu çalışmayı yapmıştır. Makalenin devamı niteliğindeki ikinci çalışmada ise Nadir Selçuk'tan alınan şiir örnekleri verilmiştir. Bu makalenin de adı “Nadir Selçuk Battal Emre II”²³³ adıyla yayımlanmıştır.

Haşim Nezihi zaman zaman derleme çalışmaları yapmıştır. Tespit ettiğimiz çalışmalarından bir tanesi “Bursa'dan Derlenen Bazı Maniler”²³⁴ şeklinde yayımlanmıştır. Bu çalışmada şair Bursa yöresinden derlediği manileri okuyuculara sunmuştur.

Haşim Nezihi'nin *Folklor* dergisindeki yazıları da oldukça hacimlidir. *Zile Şairleri* adı altında çıkmıştır. Kitap haline getirilmeye çalışılmış, fakat bilemediğimiz sebeplerden dolayı şair bu yazıları toparlayamamıştır. İlk makale “Zile Şairleri”²³⁵ adını taşır. Haşim Nezihi Zile'nin tarihçesi ve kültürel özelliklerinden biraz bahsettikten sonra bu eseri hazırlama amacını ortaya koyar. Zile'nin zengin bir halk kültürüne sahip olması şairin böyle bir çalışma yapmasında önemli rol oynamıştır. Değerli araştırmacılardan Cahit Öztelli Zile Şairleri üzerine daha önce bir çalışma yapmış bunu yayımlamıştır. Daha sonra Haşim Nezihi, Cahit Öztelli'nin Zile Şairleri kitabıyla ilgili cümlelerine yer vermiştir. İkinci makale “Zile Şairleri II”²³⁶ adıyla yayımlanmıştır. Bu makale tamamen Zile'nin tarihi hakkında verilen bilgilere ayrılmıştır.

Haşim Nezihi'nin “Zile Şairleri” serisi adı altında çıkardığı ilkyazı “Hacı Talibi”²³⁷ isimli yazısıdır. Şair bize Hacı Talibi'nin edebi kişiliği hakkında bilgi vermektedir. Eserlerinin sayısı, kullandığı nazım şekilleri, hangi temaları işlediğinden bahsettikten sonra şiirlerinden örnekler vermiştir. *Hacı Talibi* Haşim Nezihi'nin Zile Şairleri çalışmasının ilk ürünüdür. Çünkü Hacı Talibi Haşim Nezihi tarafından Zile'nin tespit edilebilmiş ilk halk şairidir. Aynı makalenin devamı diğer sayılarda çıkmıştır. Bu

²³³ Haşim Nezihi Okay, “Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Nadir Selçuk Battal Emre II,” **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 95, İstanbul: 21Eylül 1957, ss. 2184–2185.

²³⁴ Haşim Nezihi Okay, “Bursadan Derlenen Bazı Maniler,” **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 95, İstanbul: 21Eylül 1953 ss. 712–713.

²³⁵ Haşim Nezihi Okay, “Zile Şairleri I,” **Folklor**, nr. 39, İstanbul: 22 Mart 1969, ss. 22–24.

²³⁶ Haşim Nezihi Okay, “Zile Şairleri II,” **Folklor**, nr. 40, İstanbul: 29 Mart 1969, ss. 16–17.

²³⁷ Haşim Nezihi Okay, “Hacı Talibi,” **Folklor**, nr. 45, İstanbul: 2 Ağustos 1969, ss. 20–23.

makalelerde Talibi'nin şiirlerinden bol örnekler verilmiştir. “Hacı Talibi II”²³⁸ “Hacı Talibi III.”²³⁹

Haşim Nezihi'nin üzerinde durduğu en önemli şairlerden birisi de Ceyhuni²⁴⁰ olmuştur. Onun üzerine iki makale ardı ardına yazılmıştır. Bu makalelerin ilki Ceyhuni'nin edebi kişiliği üzerinedir. Ünlü Halk edebiyatı araştırmacılarından Cahit Öztelli'nin bu ozan üzerine yaptığı yorumlara yer verilmiştir. Diğer makalede ise Ceyhuni'ye ait olan şiirlerden örnekler verilmiştir. Bu makalenin ismi “Ceyhuni II”²⁴¹ olarak yayımlanmıştır.

Zile Şairleri serisinin bir makalesi de Fedai²⁴² adıyla yayımlanmıştır. Bu âşıkla ilgili çok fazla bilgi verilmemiştir. Sadece, hayatı ve edebi kişiliği hakkında biraz bilgi verildikten sonra şiirleri üzerinde durulmuştur. Şiirlerinden bol örnekler verilmiştir.

Haşim Nezihi'nin diğer bir eseri de Arifi²⁴³ ismiyle neşredilmiştir. Bu çalışmada da aynı yöntem uygulanmıştır. Arifi'nin hayatı hakkında elde edilen bilgiler sunulduktan sonra şiirlerinden örnekler verilerek makaleye devam edilmiştir. Cahit Öztelli'nin görüşlerine de yer verildiğini görüyoruz.

“Zile Şairleri” yazı dizisinin son şairi “Kâmili”²⁴⁴dir. Bu yazıda da ilk önce şairin hayatı ve edebi kişiliği üzerinde durulmuş, daha sonra da şiirlerinden örnekler verilmiştir. Fakat makale iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm şairin sanatı ve eserlerinden örnekler üzerine kurulmuş ikinci bölüm sadece şiirlerden oluşmuştur. İkinci bölüm “Kâmili II”²⁴⁵ adıyla yayımlanmıştır. Bu bölümde sadece Kâmili'nin şiirlerinden örnekler verilmiştir.

²³⁸ Haşim Nezihi Okay, “Hacı Talibi II,” **Folklor**, nr. 49, İstanbul: Yıl 1, Sayı 5, 6 Eylül 1969, ss. 15–18.

²³⁹ Haşim Nezihi Okay, “Hacı Talibi III,” **Folklor**, nr. 52, Yıl 1, Sayı 6, İstanbul: 16 Ekim 1969, ss. 23–28.

²⁴⁰ Haşim Nezihi Okay, “Ceyhuni,” **Folklor**, nr. 54, Yıl 1, İstanbul: 5 Kasım 1969 ss. 34–41.

²⁴¹ Haşim Nezihi Okay, “Ceyhuni,” **Folklor**, nr. 56, Yıl 1, İstanbul: 8 Aralık 1969, ss. 20–25.

²⁴² Haşim Nezihi Okay, “Fedai,” **Folklor**, nr. 62, Yıl 2, 10 Şubat 1970, ss.20–25.

²⁴³ Haşim Nezihi Okay, “Arifi,” **Folklor**, nr. 63, 20 Mart 1970, ss. 89–91.

²⁴⁴ Haşim Nezihi Okay, “Kâmili,” **Folklor**, nr. 64, 18 Nisan 1970, ss. 38–40.

²⁴⁵ Haşim Nezihi Okay, “Kâmili II,” **Folklor**, nr. 65, 13 Mayıs 1970, ss. 28–29.

Haşim Nezihi'nin düzyazıları arasında son çalışması 1935 yılında yayımlanan *Ilgar* kitabındaki aynı adı taşıyan piyestir. Bu çalışmada efsanevi bir dille Türklerin kahramanlıkları, savaşıçılıkları bir destan havasında anlatılmıştır. Fakat yaptığımız araştırmalar sonrasında biz bu metnin tamamına ulaşamadık. Sadece birinci tabloyu tespit edebildik.

3.2 Kitapları

Haşim Nezihi'nin kitaplarını iki safhada ele almak gerekmektedir. Birinci kısımdakiler kendi şiirlerini yayımladığı kitaplardır. Bunların sayısı beştir. İkinci bölümdekiler Halk edebiyatı alanında yaptığı çalışmaların ürünü olan kitaplardır. Bunların sayısı yedidir. Şiirlerini yayımladığı kitaplar ve bu kitaplarda yer alan şiirler çalışmamızın İkinci Bölümünde ele alındığından, burada Haşim Nezihi'nin Halk edebiyatı alanında yaptığı araştırmaların yayımlandığı kitaplar ve bu kitapların içeriğine dair bilgiler verilecektir.

Haşim Nezihi, bir şair olduğu kadar aynı zamanda bir Halk edebiyatı araştırmacısıdır. Onun şiirlerinin dışında halk edebiyatı alanında ciddi sayılabilecek nitelikte araştırma ve incelemeye dayalı kitapları vardır. Başka bir ifadeyle Haşim Nezihi hayatını şiirlerine olduğu kadar halk edebiyatı araştırmalarına da adanmıştır. Nitekim Haşim Nezihi halk bilimine yaptığı katkılardan dolayı 1983 yılında İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet ödülünü almıştır. Hayatı boyunca öğretmen olarak çalıştığı illerde eğitim alanında çeşitli hizmetleri bulunan şair gittiği her ilin âşıkları, ozanları, gelenek ve görenekleri, yaşayışlarıyla ilgili bilgiler toplamış, derlemiş daha sonra da topladığı bilgileri çeşitli halk bilimi dergilerinde okuyuculara sunmuştur. Bu sebeple Haşim Nezihi'nin Halk edebiyatı alanındaki çalışmaları yadsınamaz. Şimdi Haşim Nezihi'nin Halk edebiyatı çalışmalarının yer aldığı kitaplarını inceleyelim:

Haşim Nezihi'nin Halk edebiyatı ile ilgili ilk kitabı 1934 yılında İstanbul'da yayımlanan *Âşık Sümmani*²⁴⁶ adlı eseridir. Haşim Nezihi Sinop'ta çalışırken bu kitabı hazırlamıştır. Sinop cezaevinde açılan bir kursa katılmış burada Âşık Sümmani'nin çırağı olan Zekeriya Çavuş'la karşılaşmıştır. Bu durumu fırsat bilen şair ondan 33 koşma derlemeyi başarmıştır. Fakat elimizdeki ilk kitapta Sümmani'ye ait olan 26 koşma bulunmaktadır. Yaptığı çalışma sonrasında ünlü edebiyat âlimlerinden Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu tarafından çalışmasına övgüler gelmiştir. Sümmani üzerine yazılan ilk kitap 32 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın içerisindeki şiirlerin her biri koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Ayrıca kitabın önsöz bölümünde Haşim Nezihi'nin önemli bir makalesi de vardır. Makale şairin şiir ve sanat anlayışını ortaya koymasından bakımından önemlidir. Makalede kısaca Halk şairleri ve Şehirlerde yaşayan şairler karşılaştırılmış, âşıkların hitap ettiği kesimin şehir şairlerinden çok daha fazla insana ulaştığı noktası üzerinde durulmuştur. Ayrıca memlekette Sümmani ve onun gibi pek çok keşfedilmemiş aşığın olduğu araştırmacıların yapacakları çalışmalarla yeni ozanları, âşıkları keşfetmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Kitap içerik olarak son derece sade, anlaşılır bir sistematikle hazırlanmıştır. Önsöz giriş niteliğindedir. Sonra eserin nasıl yayıma hazırlandığı konusunda bilgi verilmiş, Sümmani'nin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra şairin şiirlerinden bol örnekler sunulmuştur. Kitabın sonunda ayrıca yanlış kullanılan kelimelerin düzeltildiği bir cetvel olduğunu görüyoruz.

Haşim Nezihi'nin *Âşık Sümmani* üzerine yazılmış ikinci kitabı 1948 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Kitabın ismi *Âşık Sümmani Hayatı ve Şiirleri* adını taşımaktadır. Kitap 104 sayfalık bir hacme sahiptir. İlk kitaptan 14 yıl sonra basılmıştır. Haşim Nezihi ilk kitabında sadece 26 şiire yer vermişken bu kitapta 102 şiire yer vermiştir. Çalışmasını genişletmiş, çok daha başarılı bir yayım gerçekleştirmiştir. Kitabın giriş bölümünde önsözde şair Sümmani üzerine niçin yeni bir çalışma yaptığının sebeplerini anlatmıştır. Haşim Nezihi kendisini eleştirerek ilk çalışmasını son derece amatör bulduğunu söylemiş eksik yarım bir çıkardığını düşünmüştür. Aradan geçen yıllar sonrasında diğer araştırmacılarla kurduğu bağlantılar sonucu,

²⁴⁶ Haşim Nezihi Okay, *Âşık Sümmani*, Meserret Matbaası, İstanbul: 1934, 32 s.

yaptığı tetkiklerle ve Sümmani üzerine yapılmış çalışmaları tespit ederek kitabının içeriğini genişlettiğini anlatmıştır. İlk kitabında hazırladığı önsözü aynen sunduktan sonra kendisi gibi öğretmen olan bir arkadaşının Sümmani üzerine yaptığı bir çalışmayı görmüş fakat yapılan çalışmadan geç haberi olduğu için bu çalışmaya herhangi katkıda bulunamamıştır. Daha sonraki bölümde Haşim Nezihi Sümmani'nin hayatı hakkında yeniden düzenlediği bilgileri sunmuştur. Biraz da şairin edebi kişiliği hakkında bilgiler vermiştir. Kitabın en güzel bölümlerden bir tanesi de Haşim Nezihi'nin bu çalışmasıyla ilgili Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun yaptığı yorumdur. Aslında bu değerlendirme 1934 yılında yapılmıştır. Fakat kitap çıktıktan sonra yapıldığı için ilk kitapta yer alamamıştır. 1948 yılında bu çalışma tekrar yayımlandığı zaman Ziyaettin Bey'in çalışmayla ilgili yazısına da ayrı bir bölümde yer verilmiştir. Daha önce Haşim Nezihi'nin mektuplarıyla ilgili olarak yaptığımız değerlendirmelerde şairin Ahmet Talat Onay'la mektuplaşmalarını vermiştik. Ahmet Talat Bey'in Haşim Nezihi'ye 1936 yılında Ankara'dan göndermiş olduğu Sümmani'yle ilgili mektup da bütün halinde sunulmuştur. Böylece okuyucuya kapsamlı bir bilgi verilmeye çalışılmıştır. Kitap *koşmalar*, *öğütler* ve *destanlar* adlı üç bölümden oluşmuştur. Koşmalar bölümünde 81, öğütler bölümünde 9, destanlar bölümünde 12 şiir vardır. Her sayfada yer alan şiirler şiirlerin başına konan bilgilerle ve dipnotlarla zenginleştirilmiştir. Son derece başarılı bir çalışma olmuştur.

Haşim Nezihi'nin değerli çalışmalarından biri de Bolulu Dert'li Divanı²⁴⁷ adını taşımaktadır. Kitap 1954 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Dertli 19. yüzyılda Bolu'da yaşamış bir halk şairidir. Haşim Nezihi kitabı yayıma hazırladığı sırada Bursa'da edebiyat öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Kitabın ilk bölümü Dertli'nin hayatı üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bölümde Bolulu Dertli'nin yaşamı hakkında ilginç ve doyurucu bilgiler bulunmaktadır. Şairin çok fazla gezdiğini, doğuştan gelen bir sanatçı yeteneğinin olduğunu ayrıca gittiği hiçbir yerde tutunamadığını öğreniyoruz. Kitabın ikinci bölümünde Dertli'nin edebi kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Edebi bilgiler bölümünden öğreniyoruz ki Dertli koşmalarında oldukça başarılı olmuştur. Aruzla yaptığı denemelerinde ise eğitim yetersizliği sebebiyle bazen hatalara düşmüştür. Buna

²⁴⁷ Haşim Nezihi Okay, **Bolulu Dertli Divanı Hayatı ve Şiirleri**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul: 1954, 112 s.

karşılık konu olarak tasavvufтан, hicve kadar her temaya yer vermiştir. Fakat genellikle tasavvuf üzerinde yoğunlaşmıştır. Bazı şiirleri Namık Kemal'e bile mal edilecek kadar dikkat çekmiştir. Dertli Bektaşî şairidir. Hemen her Halk şiiri antolojisi ondan hatırı sayılacak oranda bahsetmiştir. Diğer bir bölümde de Haşim Nezihi eserinin nasıl oluştuğunu anlatmıştır. Hangi kaynaklardan yararlanarak eserinin bu haline geldiğinden bahsetmiştir.

Kitabın biraz da içeriğinden bahsetmek gerekirse 112 sayfalık bir hacme sahiptir. Kitapta oldukça fazla sayıda şiir bulunmaktadır. Şiirler ayrı bölümlerde incelenmiştir. Birinci bölümde Dertli'nin hece ölçüsüyle yazdığı şiirler yer almaktadır. Bu bölümde 62 şiir vardır. Şiirlerin hemen hepsi koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Harf sırasına göre sıralanmıştır. İkinci bölümdeki şiirler ise aruz ölçüsüyle yazılan şiirleri kapsamaktadır. Aruzla yazılan şiirler de harf sırasına tasnif edilmiştir. Bu şiirlerin sayısı da 63'tür. Bunların dışında sadece tek beyitten oluşan 9 şiir vardır. Haşim Nezihi bu çalışmasında da gerçekten faydalı dikkate değer bilgileri bir araya getirmeyi başarmıştır.

Haşim Nezihi'nin Halk Edebiyatı araştırmaları üzerine yazdığı diğer bir kitabı da *Develi'li Seyrani*²⁴⁸ adını taşımaktadır. Kitap 1953 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Haşim Nezihi'nin yayımladığı kitapları arasında en hacimli olanıdır. Kitap 240 sayfadan oluşmuştur. Haşim Nezihi'nin Seyrani üzerindeki çalışmalarının yoğun olmasının en önemli sebeplerinden birisi Kayseri'de öğretmenlik yapmış olmasıdır. Şair bu şehirde öğretmenlik yaparken tesadüfen bu zatı keşfetmiştir. Ayrıca Haşim Nezihi Seyrani üzerine bazı yazılar yazmıştır. Yazdığı makaleler çeşitli halkbilimi dergilerinde yayımlanmıştır. Bu makalelerden daha önceki bölümlerde bahsetmiştik. Kitap çeşitli bölümlerden oluşmaktadır. İlk bölüm Seyrani hakkında önsöz mahiyetinde bilgilere yer verilmiştir. Diğer bir bölümde ise Seyrani'nin hayatından bahsedilmektedir. Asıl adı Mehmet olan şair öğrendiğimize göre son derece sefil bir hayat yaşadıkten sonra memleketi olan Develi'de defnedilmiştir. Üzerinde çok fazla çalışma yapılmamış olmasına rağmen gerçekten eserleri göstermektedir ki Seyrani

²⁴⁸ Haşim Nezihi Okay, **Develili Seyrani**, İstanbul: 1953, 240 s.

büyük bir yeteneğe sahiptir. Haşim Nezihi kitabını oluştururken hangi kaynaklardan yararlandığı konusunda da bilgi vermektedir. Kendisine bu anlamda en faydalı olan çalışma Halk Edebiyatı araştırmacısı Hazım Ulusoy'un "Sanihat-ı Seyrani" adlı çalışmasıdır. Seyrani'nin mensup olduğu tarikat ve dünya görüşüyle ilgili ayrı bölüm hazırlandığını da görüyoruz. İlerleyen sayfalarda ünlü yazar ve şairlerin Seyrani ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Bu sanatçılar arasında Hazım Ulusoy, Mehmet Fuat Köprülü, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Talat Onay, İsmail Habip Sevük yer almaktadır. Şiirler bölümünde hece ile ve aruz ile yazılan şiirler ayrı bölümlerde yazılmıştır. Hece ölçüsü ile yazılan 218 şiire yer verilmiştir. Aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerin sayısı 59'dur. Son derece başarılı bir çalışmadır. Bu eser Seyrani üzerine yapılan en geniş kapsamlı çalışmalardan birisidir.

Haşim Nezihi'nin en başarılı çalışmalarından birisi de *Dadaloğlu, Hayatı ve Deyişleri*²⁴⁹ başlığıyla çıkmıştır. Haşim Nezihi'nin Dadaloğlu üzerine çıkmış iki çalışması bulunmaktadır. Biz bunların ikisinden de bahsedeceğiz. İlk çalışma 1959 yılında Ankara'da yayımlanmıştır. Bu kitabın giriş bölümünde Haşim Nezihi'ye ait olan yaklaşık 18 sayfadan oluşan bir makale vardır. Halk edebiyatı üzerine yazılmıştır. Halk şairlerinin edebiyatımızdaki ve halk arasındaki yerinden bahsedilmiştir. Divan edebiyatı ve İstanbullu şairlerin Halk edebiyatını ve şairlerini nasıl da küçümsedikleri konusunda birtakım yorumlar yapılmıştır. Haşim Nezihi'ye göre halk şairlerinin şiirleri çok geniş bir kitleye hitap etmektedir. Buna karşılık şehirli şairlerin hitap ettiği kesim kısıtlıdır. Ayrıca âşıklar şiirlerinde doğaçlama olarak Anadolu insanının duygularına tercüman olan şiirler yazmışlar içlerinden geldiği gibi davranmışlardır. Sanatlarını en güzel şekilde icra etmişlerdir. Halk şiirlerinden bol örnekler verilerek makale genişletilmiştir. Diğer bir bölümde Dadaloğlu'nun hayatı ve edebi kişiliği hakkında verilen bilgilere ulaşıyoruz. Dadaloğlu hakkında pek fazla bilgi olmadığından bahsedilmiştir. Fakat kendisi bir Avşar kökenlidir. Çukurova ve civarında yaşarken saray tarafından aşiretiyle birlikte Sivas ve dolayına sürülmüştür. Burada tutunamamış tekrar memleketine geri dönmüştür. Karacaoğlu ve Köroğlu arasındaki bir duyarlılıkla şiirlerini söylemiştir. Savaş vakitlerinde yazdığı türküleri en önemli şiirlerinden

²⁴⁹ Haşim Nezihi Okay, **Dadaloğlu Hayatı ve Deyişleri**, Ankara: 1959, 64 s.

bazılarını oluşturur. Ayrıca savaşın olmadığı zamanlarda şiiirlerinde tabiat ve aşk unsuru hâkimdir. Kitap 64 sayfalık bir hacme sahiptir. İçerisinde 40 şiiir bulunmaktadır. Bu şiiirlerin 37'si koşma, 2'si türkü, bir tanesi de destan nazım şekliyle yazılmıştır. Kitabın son bölümünde Haşim Nezihî'nin hayatıyla ilgili kısa bir bilgi bulunmaktadır.

Haşim Nezihî'nin önemli çalışmalarından birisi de *Köroğlu ve Dadaloğlu*²⁵⁰ adıyla basılmıştır. Bu eser, İstanbul'da 1970 yılında çıkmıştır. Kitap 159 sayfalık bir hacme sahiptir. Aslında iki kitabın bir araya gelmesiyle oluşan bir çalışmadır. İlk bölümde Köroğlu üzerinde durulmuştur. Haşim Nezihî kitabın içeriğine geçmeden önce "Dadaloğlu, Hayatı ve Deyişleri" adlı kitabında yayımlamış olduğu Halk Edebiyatı Nedir? Ne Değildir?" adlı makaleyi tekrar okuyuculara sunmuştur. Şair yaklaşık 81 sayfalık bölümü Köroğlu'na ayırmıştır. Kitapta ilk önce Köroğlu'nun hayatı hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra da şairin edebi kişiliği hakkındaki bilgilere değinilmiştir. Köroğlu'nun sanatından, özelliklerinden bahsedilmiştir. Kitapta şaire ait toplam 92 şiiir vardır. Bu şiiirlerin tamamı koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Tür olarak koçaklama tercih edilmişse de bazı bölümlerde aşk ve tabiat konusunu işleyen güzellmeler de vardır.

Haşim Nezihî'nin yazdığı ve bu bölümde üzerinde durmak istediğimiz son kitap Hatay başlıklıdır. Hatay 1937 yılında Ankara'da yayımlanmıştır. Kitap 30 sayfalık bir hacme sahiptir. İçerik olarak ise Hatay'ın anavatana katılma mücadelesinin anlatıldığını görmekteyiz. Haşim Nezihî bu kitabı yayımlamaktaki amacını önsözde belirtmiştir. 1937 yılında yapılan Ankara Halkevi Toplantısı intibaları, Atatürk'ün bazı konuşmaları, yazar ve şairlerin Hatay'ın durumuyla ilgili görüşlerine kitap içerisinde yer verilmiştir. Hatay üzerine yazılmış şiiir örnekleri kitabın içeriğinde yer alan diğer bir bölümdür. Kısacası *Hatay*²⁵¹ kitabı milli bir duyarlılıkla hazırlanmış başarılı bir çalışmadır.

Yukarıda belirtildiği gibi Haşim Nezihî son derece üretken bir sanatçıdır. Hayatı boyunca 12 kitabı yayımlandığı gibi 2 kitabı da bilinmeyen sebeplerle basılamamıştır. Haşim Nezihî özellikle şiiir alanında ve halk edebiyatı konusunda son derece başarılı

²⁵⁰ Haşim Nezihî Okay, **Köroğlu ve Dadaloğlu**, İstanbul: 1970, 159 s.

²⁵¹ Haşim Nezihî Okay, **Hatay**, Ankara Halkevi, Ankara: Kasım 1937, 30 s.

yayınlar yapmıştır. Kendisinden sonra yetişen nesle, yaptığı çalışmalarla örnek olmuş birçok genç şair ve yazarın yetişmesinde ön ayak olmuştur. Bu sebeple Haşim Nezihi'nin kitaplarıyla ve süreli yayınlar ile aynı zamanda gazetelerde çıkan yazılarıyla başarılı bir çalışma hayatını geride bıraktığını ifade edebiliriz.

SONUÇ

“Haşim Nezihi Okay’ın Hayatı ve Edebi Kişiliği Üzerinde Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezi bir biyografi ve tematik analiz niteliği taşımaktadır. Daha önce bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında benzerlerinin çok olduğunu görmekteyiz. Fakat Haşim Nezihi üzerine böyle derinlemesine bir araştırmanın yapılmamış olması bu çalışmamızın hazırlanmasında bize yol gösterici olmuştur.

Haşim Nezihi Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Türkiye’nin dört bir yanında öğretmenlik yapmış, kitapları yayımlanmış bir sanatçıdır. Bu sebeple ilk önce şairin basılmış kitaplarına ulaşılması gerekiyordu. Böylece şairin, hayatı, düşünceleri, edebi kişiliği hakkında ilk bilgiler elde edilebilecekti. Ayrıca Haşim Nezihi’nin, çalıştığı yerlerdeki halkevlerine ait dergilerde ve yerel gazetelerde de çok fazla yazısı yayımlanmıştı. Bu yayınlara da bir an önce ulaşılması gerekiyordu. Daha sonraki aşamada bütün bu belgeler toplandıktan sonra elde edilen bilgiler belli bir düzen çerçevesinde tasnif edildi. Elde edilen bütün dokümanlar belli bir sıraya konularak yazım aşamasına gelindi.

Bu çalışmada belirlenen hedef, Haşim Nezihi ve onun gibi üretken olmasına karşın çok fazla tanınma imkânı bulamamış sanatçıların daha fazla ön plana çıkmasını sağlamaktır. Çünkü gördüğümüz kadarıyla Cumhuriyet’in ilk yılları pek çok grup ve akımın ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Haşim Nezihi bu karmaşık dönemde kendine ait bir üslup belirleyerek genç sanatçılara yol gösterici rol üstlenmiştir.

Haşim Nezihi zaman dilimi olarak Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı içerisinde yer almıştır. Şair, edebiyat çevrelerinde *Fikirler* dergisindeki şiir ve yazılarıyla dikkati çekmiştir. Daha sonra öğretmenlik yaptığı şehirlerde sürekli halkevlerinde ve edebiyat cemiyetlerinde etkin rol almıştır. Bizi, Haşim Nezihi üzerinde çalışmaya iten en önemli sebeplerden bir tanesi şairin Cumhuriyet’in ilk yıllarında edebiyat sahasında gösterdiği bu etkinlik olmuştur. Haşim Nezihi hakkında vardığımız sonuçlardan bir tanesi de onun Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, yeniliklere açık, ama aynı zamanda memleketini seven bir sanatçı olduğudur. Haşim Nezihi Cumhuriyet dönemi şairidir. Şair, sürekli

yenilikleri denemiş, yeni olan her şeye kapılarını açık bırakmıştır. Haşim Nezihi'nin etkinlik gösterdiği yıllarda dilde ve edebiyatta sadeleşme çabalarının yoğun şekilde devam ettiğini görmekteyiz. Sanatçı, bu çalışmaların da dışında kalmamış eserlerinde sade bir dil kullanmış, saf Türkçeyle yazmıştır. Haşim Nezihi, halk şiiri nazım şekillerini de zaman zaman kullanmıştır. Sanatçının halk edebiyatına karşı ayrı bir ilgisi vardır. Şiirlerindeki söyleyiş özellikleri halk şiirimizden de esintiler taşımaktadır. Şairin halk edebiyatıyla böylesine ilgili olmasına yaşadığı döneme ve halkevlerine olan yakınlığına bağlamak gerekir. Cumhuriyet şiirinde Atatürkçülük, milliyetçilik, halka yaklaşma anlayışını en iyi uygulayan şairlerden birisi olmuştur.

Farklı edebi akımlardan etkilenmiş fakat kendisine ait bir çizgi de yakalayabilmiştir. Ömer Bedrettin, Kemalettin Kamu, Behçet Kemal kuşağına mensuptur. Adı geçen sanatçılarla sürekli iletişim içerisinde olmuştur. Böylece gündemi takip edebilmiş kendisini yenilemiştir.

Tema olarak devrinin hâkim anlayışlarını takip etmiştir. Kimi zaman Atatürk sevgisini anlatmış, kimi zaman da memleketçilik anlayışını sergilemiştir. Şairin o zamana kadar Türk şiirinde nadir ele alınan bazı konulara da değindiğini görmekteyiz. Örneğin; Nazım Hikmet'in şiirlerindeki Marksist anlayışın Haşim Nezihi'de de şekillendiğini görmekteyiz. Bu da göstermektedir ki Haşim Nezihi Türk şiirinde birtakım inkılâpları yapan sanatçılardan bir tanesidir. Haşim Nezihi'nin inceleme ve araştırmaya dayalı eserlerindeki başarısı da göz ardı edilmemlidir. Şair halkevlerinde çalıştığı süre içerisinde bu derneklerin yayın organı dergilerde pek çok şiiri ve yazısı yayımlanmıştır. Yine halk edebiyatı alanındaki araştırma kitapları son derece değerlidir. Böylelikle sanatçının halk edebiyatımıza da önemli katkıları olmuştur. Kısacası Haşim Nezihi'nin Cumhuriyet dönemi edebiyatında müstesna yeri olan bir şair olduğunu ifade edebiliriz.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bilimsel sonuçları bu şekilde sıralayabiliriz. Ulaştığımız bilimsel verilerin yanında böyle bir çalışmayı hazırlarken karşılaştığımız güçlüklerden ve araştırmanın hedefe ne kadar ulaştığından da bahsetmek gerekir.

Araştırmalar sırasında karşılaşılan en büyük sıkıntı Türkiye’de bilimsel nitelikteki kütüphanelerin yetersizliğidir. Belli başlı kütüphanelerin bile kaynak kitaplardan yoksun olduğunu söylemek mümkündür. Üstelik kütüphanelerde çalışan memurlar, araştırmacılara gerektiği gibi yardımcı olmamaktadırlar. Diğer taraftan yerel kaynaklar yetersiz olduğu için belli başlı kütüphaneler sürekli ziyaret edilmiştir. Ayrıca kütüphanelerdeki bazı uygulamalar araştırmacılar açısından son derece sıkıntı vericidir. Örneğin bazı kütüphanelerimizde dokümanların fotoğraflarını çekmek yasaklanmıştır. Bunun yanında fotokopi çekerken de sınırlı sayıda dokümanın kopya edilmesine izin verilmektedir. Kimi zaman araştırmalarımız sırasında tespit ettiğimiz kaynaklara kütüphane çalışanlarının kişisel kaprisleri yüzünden ulaşılamamıştır. Özellikle gazete ve dergi gibi yayınlara ulaşılması bir hayli güçtür. Bazı süreli yayınlara ve gazetelere ulaşmak imkânsızdır. Çünkü bu yayınlr kaybolmuş veya kullanılamaz hale gelmiştir. Bu sebeplerle kimi zaman çok değerli belgelere ulaşamadığımızı kaydetmemiz gerekir. Çalışmamız sırasında daha çok Haşim Nezihı’nin kitaplarına, dergi ve gazetelerdeki şiir ve yazılarına ulaşılmıştır. Yazılı kaynakların hemen tümü taranmıştır.

Bu bahsettiğimiz olaylar da göstermektedir ki Türkiye’de bilimsel araştırmalara gereken değer verilmemektedir. Bu problemin ortadan kaldırılabilmesi için araştırmacıların nnn açılması bazı konularda daha fazla tolerans tanınması gerekmektedir. Aksi takdirde ülkemizde kaliteli bilimsel çalışmaların yapılabilmesi olanaksızdır.

Böyle bir araştırma içerisine girecek akademisyenlerin mutlaka çalışacakları alanı iyi belirlemeleri gerekir. İlk önce bilgi kaynakları belirlenmeli daha sonra da bu kaynakların mümkün olduğunca fazlasına ulaşılmalıdır. Bunun yapılabilmesi için

HAŞİM NEZİHİ’NİN ESERLERİNİN KRONOLOJİSİ

a) Basılmış Kitapları

1. **İzmir’den Sesler** (Nahit Nafiz, M. Şevket, Kamuran Cezmi, Ferit Ragıp, Cezmi Tahir ve A. Adnan’la birlikte çalışmıştır.),İtimat Matbaası, İzmir: 1931, 127 s.
2. **Âşık Sümmani**, Meserret Basım Evi, İstanbul: 1934, 32 s. Sinop Halk Evi Neşriyatından 2.
3. **İlgar**, Hayrettin Matbaası, İstanbul: 1935, 24 s.
4. **Akşam Şarkıları**, Şirket-i Mürettibiye Basım Evi, İstanbul: 1935, 64 s.
5. **Hatay**, Ulus Basım Evi, Ankara: 1937, 30s.
6. **Saz Şairi Âşık Sümmani**, Hayatı ve Şiirleri, Maarif Kitap Evi, İstanbul: 1948, 104 s.
7. **Develili Seyrani**, İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası, İstanbul: 1953, yeni ilavelerle 2. b. İstanbul: 1963, 240s
8. **Dertli İbrahim: Bolulu Dertli Divanı Hayatı ve Şiirleri**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul: 1954, 2.b. 1958, 112 s.
9. **Dadaloğlu, Hayatı ve Deyişleri**, Emek Basım Yayın Evi, Ankara: 1959, 64 s.
10. **Köroğlu ve Dadaloğlu**, Haşmet matbaası, İstanbul: 1970, 159 s. May Yayınları
11. **Ömründen Yapraklar**, Baha Matbaası, İstanbul: 1978, 184 s.
12. **Atatürk ve İnkılâp Şarkıları**, Kültür ve turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1986, 24 s.

b) Basılmış Müstakil Şiir ve Yazıları

1924

“Yolcu”, **İzler**, nr. 14, 1 Haziran 1924. s.16. (Şiir- Bu değildir kadınlığın hakkı)

1925

“Aziz Yolcu’ya”, **İzler**, nr. 7, 5 Mayıs 1925, s. 12. (Şiir- Gitmeden aşkımın ulu tacını)

1926

“Nesir”, **İzler**, nr. 7, 1 Şubat 1926, s. 12, (Makale)

“Gece Korkunç”, **İzler**, nr. 10, Haziran 1926, s.8. (Şiir- Ve bunun haşmetiyle kaç kara tunç)

“ Sularda Akşam”, **İzler**, nr. 11, 10 Temmuz 1926, s. 11.(Şiir- Sandalımız yararken mavi suyun göğsünü)

1927

“İlca Akşamları”, **Fikirler**, nr. 3, 1 Ağustos 1927, s. 29. (Şiir- Kızıl ufukların ardında gizlenen belde)

“ Sularda Akşam”, **Fikirler**, nr. 4, 15 Ağustos 1927, s. 14. (Şiir- Sandalımız yararken mavi suyun göğsünü)

“ Gittiğin Gün”, **Fikirler**, nr. 5, 1 Eylül 1927, s. 31 (Şiir- Son ayrılık günümüz bu yolda başlamıştı)

“İtiraf”, **Fikirler**, nr. 6, 5 Eylül 1927, s. 19. (Mektup)

“Kalbimi Avlayana”, **Fikirler**, nr. 6, 15 Eylül 1927, s. 32 (Şiir- Seni böyle bilseydim kalbimi açar mıydım)?

“Gurbet Yolunda”, **Fikirler**, nr. 11, 1 Kanunievvel 1927, s. 19. (Şiir- Geçerken bu yolları yan yana uzaktan)

“Mahalle Akşamları”, **Fikirler**, nr. 12, 15 Kanunievvel 1927, s.13. (Şiir- Uzatırken çeşmeye yorgun testilerini)

1928

“Çingeneler”, **Fikirler**, nr. 18, 15 Mart 1928, s. 22. (Şiir- Her biri omzuna alınca torbasını)

“Büyük Ölü”, **Fikirler**, nr. 22, 15 Mayıs 1928, s. 13. (Şiir- Uzandı da odanın tozlanan minderine)

“İhtilal”, **Fikirler**, nr. 23, 15 Haziran 1928, s. 11. (Şiir- Kafamda asırların zincirleri boşaldı)

“Sevgiliye Son Sözler”, **Fikirler**, nr. 24, 15 Temmuz 1928, s. 9. (Şiir- Bir hatıra olsun sevgilim buna kıymasın)

“Yuvamın Kuşu Uçtu”, **Fikirler**, nr. 25, 1 Eylül 1928, s. 14. (Şiir- Ben kuşumu uçurdum yuvam boş kaldı artık)

“Yıkılan Din”, **Fikirler**, nr. 27, 15 Teşrinievvel 1928, s. 15. (Şiir- Çöktü bir mabet daha yıkıldı yine bir din)

“Geliyorum”, **Fikirler**, nr. 28, 1 Teşrinisani 1928, s. 16, (Şiir- Gözlerim gözlerinde yandığı günden beri)

1929

“Feragat”, **Fikirler**, nr. 38, 1 Mart 1929, s. 8. (Şiir- Yanaşma pek yanaşma, belki sen de yanarsın)

“Gözler”, **Fikirler**, nr. 37, 15 Nisan 1929, s. 12. (Şiir- Bir lahza o gözleri belki görürüm diye)

“Nüfus Meselesi”, **Hizmet**, nr. 1472, 14 Temmuz 1929, s. 16. (Makale)

“Gelmediğin Akşamlar”, **Fikirler**, nr. 42, 1 Ağustos 1929, s. 15. (Şiir- Belki görürüm diye bir an seni geçerken)

“Karataş’ta Akşam”, **Fikirler**, nr. 43, 1 Eylül 1929, s. 7. (Şiir- Güneş gibi vuruldu yandı gene ufuklarda)

“Yerli Malı”, **Fikirler**, nr. 44, 1 Birinciteşrin 1929, s. 12. (Şiir- Göğsünü sıkıştıran demir bir cenderedir)

“Akşam ve Yolcu”, **Fikirler**, nr. 45, 1 İkinciteşrin 1929, s.6. (Şiir- Soldu akşamla kanlanan dağlar)

“Dilenci Kadın”, **Fikirler**, nr. 46, 1 Birincikanun 1929, s. 12. (Şiir- Sen de el açma kadın, kadın sen de el açma)

“Grip Varmış”, **Hizmet**, nr. 1469, İkincikanun 1929, s. 25. (Makale)

“Dumlupınar Kahramanına”, **Ahenk**, nr. 10918, 14 Teşrinisani 1929, s. 3. (Şiir- İman dolu bir abidedir koca bir settir)

“Koğuştta Gece”, **Ahenk**, nr. 10924, 21 Teşrinisani 1929, s. 3. (Şiir- Yanık bir dağ havası bir göğsü kabartıyor)

“Edebi Musahabe: Gençlik Nereye Doğru Gidiyor?”, **Ahenk**, nr. 10930, 28 Teşrini Sani 1929, s. 6. (Makale)

“Akşam Yolları”, **Ahenk**, nr. 10938, 9 Kânunuevvel 1929, s. 3. (Şiir- Dağıldı saçlarımız bu son yolu dönmeden)

“Doktorlarımızın Gayeleri Para mı? İlim zevki mi? Manevi Mükâfat mı? Yoksa...”, **Hizmet**, nr. 1514, 15 Aralık 1929, s. 18. (Makale)

1930

“Aforoz”, **Hizmet**, nr. 1533, 10 Şubat 1930, s. 17. (Makale)

“Haftanın Neşriyatı”, **Hizmet**, nr. 1548, 16 Şubat, 1930, s. 13. (Makale)

“Söz Derleme Heyetinin İşleri”, **Hizmet**, nr. 1557, 15 Nisan 1930, s. 21. (Makale)

- “Bir Eser Hakkında”, (kitap tanıtma) **Hizmet**, nr. 1604, 25 Nisan 1930, s. 19. (Tenkit)
- “Vergiler”, **Hizmet**, nr. 1567, 15 Mayıs 1930, s. 33. (Makale)
- “Diktatör”, **Hizmet**, nr. 1571, 17 Temmuz 1930, s. 23. (Makale)
- “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin I” **Hizmet**, nr. 1679, 27 Temmuz 1930, s. 9. (Makale)
- “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin II” **Hizmet**, nr. 1681, 28 Temmuz 1930, s. 12. (Makale)
- “Deniz Sarhoşları ve Ömer Bedrettin III”, **Hizmet**, nr. 1682, 28 Temmuz 1930, s. 5. (Makale)
- “Tevfik Fikret ve İman”, **Hizmet**, nr. 1979, 21 Ağustos 1931, s. 11. (Makale)
- “ İzmir”, **Fikirler**, nr. 53, 1 Haziran 1930, s. 13. (Şiir- Serin bir yel eser inceden ince)
- “ Yılbaşı Gecesinde”, **Hizmet**, nr. 1510, 1 İkincikanun 1930, s.13. (Şiir- Ne kadar hızlı çaldı saatler yirmi dördü)
- “Serserinin Şarkısı”, **Hizmet**, nr. 1519, 12 İkincikanun 1930, s. 15. (Şiir- Geceler ana gibi beni göğsünde taşır)
- “Sıtmalı”, **Hizmet**, nr. 26 İkinci Kanun 1930, s. 13. (Şiir- Belki kurtarırsınız bir yudum su bir yudum)
- “Dağa Çekilen Adam”,**Hizmet**, nr. 1536 9 Şubat 1930, s. 19. (Şiir- Ben böyle tırmanırken dağlara adım adım)
- “Ormanda Odun Kesen Adam”, **Hizmet**, nr. 1542 9 Şubat 1930, s.8. (Şiir- Sen ağaca böyle baltanı her indirişte)
- “ İçinden Yıkılan”, **Hizmet**, nr. 1554, 23 Şubat 1930, s. 17. (Şiir- Sonbahar rüzgârları yalayınca her yeri)
- “ Efsaneler Beldesinde Ayın”, **Hizmet**, nr. 1560, 2 Mart 1930, s. 6. (Şiir- Raksetti ilaheler hıçkırdı ney derinden)
- “Hamal”, **Hizmet**, nr. 1575, 23 Mart 1930, s. 5. (Şiir- Akşam doyurmak için çocuğunla karımı)
- “Gazel”, **Hizmet**, nr. 1581, 30 Mart 1930, s. 15. (Şiir- Biz fedai erlerimiz rah-ı beladan geçmişiz)
- “Yollar ve Akşam”, **Hizmet**, nr. 1587, 6 Nisan 1930, s. 2. (Şiir- Akşamla içinden tutuşan göklere baktım)

“Bahara Gazel”, **Hizmet**, nr. 1593, 12 Nisan 1930, s. 14. (Şiir- Kış geçti hava bahare düştü)

“İzmir Medhiyesi”, **Hizmet**, nr. 1598, 18 Nisan 1930, s. 3. (Şiir-Şuh bir incisin ki bütün göğüsler)

“Gurbete Doğru”, **Hizmet**, nr. 1616, 9 Mayıs 1930, s. 13. (Şiir- İşte en son düdük te son kampana da çaldı)

“Ayrılırken”, **Hizmet**, nr. 1663, 6 Temmuz 1930, s. 5. (Şiir- Artık ayrılıyorz çevirme gözlerini)

“Gözlerinin Karşısında”, **Hizmet**, nr. 1668, 13 Temmuz 1930, s. 1. (Şiir- Bakışların ne sıcak sızlatıyor bağrımı)

“Erken Yola Düşen”, **Hizmet**, nr. 1676, 21 Temmuz 1930, s. 17. (Şiir-Mini mini kalbinde senin de mi ateş var)

“Saçlarını Çözerken”, **Hizmet**, nr. 30 Teşrinisani 1930, s. 14. (Şiir- Kaç gönül parçalandı gözlerinin önünde)

1931

“Eski Bir Sevgiliye”, **Hizmet**, nr. 1852, 22 Mart 1931, s. 9. (Şiir- Seneler çözüldü gitti aradan)

“Sevgililerle”, **Hizmet**, nr. 1858, 29 Mart 1931, s. 4. (Şiir-Her biriniz şimdi kimbilir hangi diyarlarda)

“Sonbahar Rüzgârları ve Koşan Kadın”, **Hizmet**, nr. 1864, 5 Nisan 1931, s. 12. (Şiir- Her fidan ayrılırken son kalan yaprağından)

“Gece Koğuştâ”, **Hizmet**, nr. 1870, 12 Nisan 1931, s. 7. (Şiir-Yanık bir dağ havası bir göğsü kabartıyor)

“Akşam Garipliği”, **Hizmet**, nr. 1876, 19 Nisan 1931, s. 3. (Şiir- Dağıldı saçlarımız bu son yolu dönmeden)

“Karanlıkların Kadını”, **Hizmet**, nr. 1960, 29 Temmuz 1931, s. 5. (Şiir-Rüzgâr bile ufukta gerinirken sıcaktan)

“Kızıl Bir Gecenin Hatırası”, **Hizmet**, nr. 1966, 5 Ağustos 1931, s. 1. (Şiir-Her zaman bu perdeler böyle yarı iniktir)

“Akşam ve Ben”, **Hizmet**, nr. 13 Ağustos 1931, s. 14. (Şiir- Arkamda sıra dağlar önümde bir uçurum)

1932

“İnansız Adam”, **Dıranaz**, nr. 104, 15 Nisan 1932, s. 15. (Şiir- Yüzyıllarca bu yurdu karanlıkta bırakan)

“Hayal”, **Dıranaz**, nr. 107, 15 Eylül 1932, s. 10. (Şiir-Takvimden bir yaprak kopar da kızım)

“Ömrümüz”, **Dıranaz**, nr. 111, 9 Ekim 1932, s. 10. (Şiir-Kızım hayat bir ırmak)

“Biz ve Onlar”, **Dıranaz**, nr. 113, 17 Kasım 1932, s. 11. (Şiir-Kayalar birer heykel kesildi kıyılarda)

1933

“Dıranaz’ın Çıkması Dolayısıyla”, **Dıranaz**, nr. 175, 15 Ağustos 1933, s. 10. (Makale)

“Geçit Resmi Şarkısı”, **Varlık**, nr. 39, 1 Teşrinievvel 1933, s. 6. (Şiir- Bağrımız ateş dolu inan dolu başımız)

“Güneşi Yakacağız”, **Varlık**, nr. 45, 1 Kânunuevvel 1933, s. 10 (Şiir-Kara bir leke bile kalmasın diye arda)

“Gazel”, **Dıranaz**, nr. 185, 9 Kânunuevvel 1933, s. 12. (Şiir-Biz fedai erlerimiz rah-ı beladan geçmiştiz)

1934

“Türk Köylüsünün Şarkısı”, **Varlık**, nr. 56, 15 Nisan 1934, s. 297. (Şiir- Kafamda yüzyılların zincirleri boşandı)

“Gaziye”, **Varlık**, nr. 59, 1 Temmuz 1934, s.24. (Şiir- Göğsün ki inan dolu güç dolu ateş dolu)

“Yesari Baba’nın Olduğunu ve Sonradan Elime Geçtiğini Söylediğim İki Gazel”, **Dıranaz**, nr. 201, 20 Temmuz 1934, s. 12. (Derleme)

1936

“Yalnız Adam I”, **Yücel**, nr. 9, Birinciteşrin 1936, s. 59. (Şiir- Gece sanki dağlarla çevrilmiş bir uçurum)

“Uçurum”, **Yücel**, nr. 12, 15 Nisan 1936, ss. 87–88–89. (Çeviri)

“Yaz Öğlesi”, **Yücel**, nr. 14, 16 Haziran 1936, s. 171 (Şiir- Ne bir bulut parçası ne bir gölge izi var)

“Deniz’de Akşam”, **Dört Eylül**, nr. 88, 22 Haziran 1936, s. 26. (Şiir- Yine bir uğultu var efsaneli kıyıda)

“Sularda Akşam”, **Dört Eylül**, nr. 92, 30 Haziran 1936, s. 28. (Şiir-Sandalımız yarken mavi suyun göğsünü)

“İzmir Akşamları I”, **Dört Eylül**, nr. 95, 12 Temmuz 1936, s. 29. (Şiir- Serin bir yel eser inceden ince)

“Serenad”, **Dıranaz**, nr. 192, 5 Kânunuevvel 1936, s. 12. (Şiir- Rüzgârla sıyrılinca pencerenin perdesi)

1937

“Yalnız Adam II”, **Yücel**, nr. 22, 27 Mart 1937, s. 251. (Şiir-Bir bekçi sopasıdır döven kaldırımları)

“Ömrümüz”, **Yücel**, nr. 25, 12 Temmuz 1937, s. 190 (Şiir- Kızım hayat bir ırmak)

“Sınavlar Meselesi”, **Fikirler**, nr. 14, 1 Ağustos 1937, ss. 1–2. (Makale)

“Seyrani”, **Erciyes**, nr. 133, 15 Eylül 1937, s. 116. (Makale)

“Hayal”, **Yücel**, nr. 27, 25 Eylül 1937, s. 131. (Şiir- Takvimden bir yaprak kopar da kızım)

“Mahalle Akşamları”, **Erciyes**, nr. 101, 12 Ekim 1937, s. 25. (Şiir- Uzaturken çeşmeye yorgun testilerini)

“İzmir Akşamları II”, **Erciyes**, nr. 103, 19 Ekim 1937, s. 11. (Şiir- Kızıl ufukların ardında gizlenen belde)

1938

“Seyrani II”, **Erciyes**, nr. 151, 11 Şubat 1938, ss. 262–265. (Makale)

“Seyrani III”, **Erciyes**, nr. 154, 17 Mart 1938, ss. 424–431. (Makale)

“Müftüzade Hoca Sait Efendi”, **Erciyes**, nr. 155, 25 Mart 1938 ss. 508–509. (Makale)

“Everekli Ali Celalettin Efendi”, **Erciyes**, nr. 155, 25 Mart 1938, ss. 130–133. (Makale)

“Halk Edebiyatı”, **Erciyes**, nr. 158, 12 Nisan 1938, s. 302. (Makale)

“Altıncı Ayda”, **Erciyes**, nr. 166, 10 Temmuz 1938, s. 1. (Makale)

“Mehmet Sait Efendi’nin Bir Tahmisi”, **Erciyes**, nr. 167, 25 Temmuz 1938, s. 542. (Derleme)

“Sensiz Akşamlarım”, **Erciyes**, nr. 167, 25 Temmuz 1938, s. 534. (Şiir- Seni ben seviyorum, seviyorum seni ben)

“Everekli Ali Celalettin’e Ait Gazeller”, **Erciyes**, nr. 168, 13 Ağustos 1938, s. 294. (Derleme)

“Erkiletli Âşık Hasan’dan Koşmalar”, **Erciyes**, nr. 169, 20 Ağustos 1938, s. 332. (Derleme)

1939

“ İzmir Akşamları”, **Fikirler**, nr. 190, 1 Temmuz 1939, s. 11. (Şiir- Serin bir yel eser inceden ince)

“Denizde Akşam”, **Fikirler**, nr. 192, 15 Birinci Teşrin 1939, s. 17. (Şiir-Yine bir uğultu var efsaneli kıyıda)

“ İzmir Akşamları”, **Fikirler**, nr. 192–193, 15 Birinciteşrin 1939, s. 14. (Şiir- Serin bir yel eser inceden ince)

“Fidan Boylum”, **Erciyes**, nr. 115, 9 Kasım 1939, s. 63. (Şiir- Ey fidan boyuna bağlandığım ey)

“Onbeşinci Yılda”, **Erciyes**, nr. 116, 14 Kasım 1939, s. 224. (Şiir- Dünya gelsin de görsün mesafe ne zaman ne)

“Atatürk Çocukları Şarkısı”, **Erciyes**, nr. 119, 22 Kasım 1939, s. 84. (Şiir- Sonsuz karanlıkları alıyoruz bir hızla)

“Kıyılar ve Yolcular”, **Erciyes**, nr. 122, 15 Aralık 1939, s. 288. (Şiir- Her gün yeni bir dekor her akşam başka bir renk)

1942

“Yirminci Yılda”, **Uludağ**, nr. 67, 14 Birinciteşrin 1942, s. 33. (Şiir- Dünya gelsin de görsün mesafe ne zaman ne)

“Geçit Resmi Şarkısı”, **Uludağ**, nr. 71, İkinciteşrin 1942, s. 53–54. (Şiir-Bağrımız ateş dolu inan dolu başımız)

1943

“Halkevleri 11 Yaşında”, **Uludağ**, nr. 75, Şubat- Mart 1943, s. 4. (Makale)

“Türk Gençliğinin Marşı”, **Uludağ**, nr. 75, Şubat- Mart 1943, s. 8. (Şiir- Bir çığ gibi yarıp ta ortalığı ikiye)

1946

“Gözlerimden Kalbime Bakana”, **Fikirler**, nr. 304–305, 1 Ocak 1946, s. 13. (Şiir- Kaç kadın gömülüdür kaç hülyalı sarışın)

“Gelmediğin Akşamlar”, **Fikirler**, nr. 306–307, 1 Şubat 1946, s. 6. (Şiir- Belki görürüm diye bir an seni geçerken)

“Baharı Beklerken”, **Fikirler**, nr. 310–311, 1 Nisan 1946, s. 8. (Şiir- Serpilen her tohuma yol açayım der gibi)

1950

“Bugünkü Dünya Meseleleri Karşısında Edebiyatımız ve Şiirimiz”, **Uludağ**, nr. 100–1, Mart- Nisan 1950, s. 6. (makale)

“Yeni Adam”, **Uludağ**, nr. 101–2, Mart- Nisan 1950, s. 6. (Makale)

1951

“Huzuri Adlı Eser Dolayısıyla”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 35 11 Mayıs 1951, ss. 350–351–352. (Makale)

1953

“Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 49, 15 Ağustos 1953, s. 659. (Derleme)

“Bursadan Derlenen Bazı Maniler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 95 21 Eylül 1953, ss. 712–713. (Makale)

1954

“Seyrani’nin Tenkidi Dolayısıyla: Bir Cevap”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 57, 7 Nisan 1954, s. 907. (Tenkit)

1957

“Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Nadir Selçuk Battal Emre, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 94, 8 Eylül 1957, ss. 2159–2160. (Makale)

“Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz Nadir Selçuk Battal Emre II”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 95, 21 Eylül 1957, ss. 2184–2185. (Makale)

“Seyrani’nin Toplumsal Yönü”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 74, 19 Ekim 1957, ss. 43–46. (Makale)

1969

“Zile Şairleri I”, **Folklor**, nr. 39, 22 Mart 1969, ss. 22–24. (Makale)

“Zile Şairleri II”, **Folklor**, nr. 40, 29 Mart 1969, ss. 16–17. (Makale)

“Hacı Talibi”, **Folklor**, nr. 45, 2 Ağustos 1969, ss. 20–23. (Makale)

“Hacı Talibi II”, **Folklor**, nr. 49, 6 Eylül 1969, ss. 15–18. (Makale)

“Hacı Talibi III”, **Folklor**, nr. 53, 16 Ekim 1969, ss. 23–28. (Makale)

“Ceyhuni”, **Folklor**, nr. 54, 5 Kasım 1969, ss. 34–41. (Makale)

“Ceyhuni”, **Folklor**, nr. 56, 8 Aralık 1969, ss. 20–25. (Makale)

1970

“Fedai”, **Folklor**, nr. 62, 10 Şubat 1970, ss. 20–25. (Makale)

“Arifi”, **Folklor**, nr. 63, 20 Mart 1970, ss. 89–91. (Makale)

“Kâmili”, **Folklor**, nr. 64, 18 Nisan 1970, ss. 38–40. (Makale)

“Kâmili II”, **Folklor**, nr. 65, 13 Mayıs 1970, ss. 28–29. (Makale)

1977

“Halk Şiiri Yazan Aydın Şairlerimiz: Oto Tamircisi Garip Bir Ozan”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 333, 19 Nisan 1977, s. 7959. (Makale)

c) Basılmamış Kitap

Haşim Nezihi'nin basılmamış iki kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplardan bir tanesi *Zile Şairleri* diğeri de *Türk Şiiri Antolojisi* adını taşımaktadır. *Zile Şairleri* kitabı Folklor dergisinde 1969- 1979 yılı arasındaki sayılarda neşredilmiştir. Diğer kitabı hakkında ismi dışında bilgi sahibi değiliz.

BİBLİYOGRAFYA

a. Süreli Yayınlar

<u>Yayının Adı</u>	<u>Türü</u>	<u>Çıktığı Yer</u>
Ahenk	Gazete	İzmir
Dıranaz	Dergi	Sinop
Dört Eylül	Dergi	Sivas
Erciyes	Dergi	Kayseri
Fikirler	Dergi	İzmir
Folklor	Dergi	İstanbul
Hizmet	Gazete	İzmir
İzler	Dergi	Giresun
Türk Folklor Araştırmaları	Dergi	İstanbul
Uludağ	Dergi	Bursa
Varlık	Dergi	İstanbul
Yücel	Dergi	İstanbul

b. Kitaplar ve Tezler

AKÜN, Ömer Faruk: **Namık Kemal'in Mektupları**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972.

BEYATLI, Yahya Kemal: **Edebiyata Dair**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, Dördüncü Baskı, İstanbul, 1997.

ÇETİN, Nurullah: **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Ankara, 2003.

HALICI Feyzi- ÖZDEMİR Ahmet: **Pera Palas Gönül Sohbetleri Güldestesi**, Nadir Yayınevi, Ankara, 1996.

HUYUGÜZEL, Ömer Faruk: **İzmir Fikir ve Sanat Adamları 1850- 1950**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

IŞIK, İhsan: **Yazarlar Sözlüğü**, Risale Yayınları, İstanbul, 1998.

İNAL, İbnül Emin Mahmut Kemal: **Son Asır Türk Şairleri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.

- KABAKLI, Ahmet: **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984.
- KAPLAN, Mehmet: **Atatürk Devri Türk Edebiyatı I,(Önsöz)** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982.
- KAPLAN, Mehmet: **Tevfik Fikret- Devir- Şahsiyet, Eser**, Dergâh Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul, 1993.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat: **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1976.
- NEBİOĞLU, Osman: **Kim Kimdir Ansiklopedisi**, Risale Yayınları, İstanbul, 1961.
- OZAN, Hüseyin Avni: **İzmir Şairleri Antolojisi**, Cumhuriyet Matbaası, İzmir, 1934.
- ÖZSARI, Mustafa, “Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebi ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme”, bdt. İzmir: 2002.
- ÖZSARI, Mustafa: **Müstecabizade İsmet, Hayatı ve Eserleri**, 3 F Yayınevi, İstanbul, 2007.
- PALA, İskender: **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
- ŞENEL, Ünal, “Başlangıcından 1950’ye Kadar Türk Şiirinde İzmir Üzerinde Bir Araştırma”, bdt. İzmir, 1996.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: **Şiirler**, Türk Dil Kurumu, İstanbul, 1961.
- TUNÇOR, Ferit Ragıp: **Hatıralarım**, Cumhuriyet Matbaası, İzmir, 1996.
- YAĞLICI, Ebru: “Haşim Nezihi Okay Bibliyografyası”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Lisans Tezi, Ankara, 1994.

c. Makaleler ve Yazı Dizileri

- BİRDOĞAN, Nejat: “Folklorcularımız: Haşim Nezihi Okay”, **Türk Folklor Araştırmaları**, nr. 333, İstanbul, Nisan 1977.
- KEMİKLİ, Bilal: “Zamanın Dışına Çıkmak”, **Ay Vakti**, nr. 64, İstanbul, 1 Ağustos 2004.
- KURNAZ, Cemal: “Haşim Nezihi Okay’la Ahmet Talat Onay’ın Mektuplaşmaları”, **Müteferrika**, Sayı 13, nr. 111, Ankara: Yaz 1998.
- TUNÇOR, Ferit Ragıp: “İzmir Şairleri: 2 Haşim Nezihi Okay”, **Dokuz Eylül**, nr. 97, İzmir, 13 Ekim 1949.

ÖZGEÇMİŞ

Murat Türkoğlu1980 yılında Balıkesir’de doğdu. 2002–2003 eğitim-öğretim yılında Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliğini bitirdi. Aynı yıl Kırklareli’de öğretmenliğe başladı. 2004–2005 eğitim yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda yüksek lisansa başladı. Bu arada Balıkesir’in İvrindi ilçesine edebiyat öğretmeni olarak tayin oldu. Hala İvrindi’de öğretmenliğe devam etmektedir.